

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞLETME EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM KURUMLARININ FİNANSMANINDA OKUL AİLE BİRLİĞİ
MODELİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Mehmet Hilmi KOÇ**

Danışman: Prof. Dr. Mevlüt KARAKAYA

**Ankara
2012**

JÜRİ ONAY SAYFASI

Mehmet Hilmi KOÇ'un "İlköğretim Kurumlarının Finansmanında Okul Aile Birliği Modelinin İncelenmesi" başlıklı tezi 23/05/2012 tarihinde, jürimiz tarafından İşletme Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadıİmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Mevlüt KARAKAYA

.....

Üye : Prof. Dr. Yıldız ÖZERHAN

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Banu YÜCEL TOY

.....

ÖNSÖZ

“İlköğretim kurumlarının finansmanında okul aile birliği modelinin incelenmesi” adlı tez çalışması sırasında yardım ve görüşlerini esirgemeyen başta hocam Prof. Dr. Mevlüt KARAKAYA’ya teşekkür etmek istiyorum. Araştırma süreci içinde birçok kurum ve kuruluş ile kişilerle bağlantıya geçmemi sağlayarak, yeterli veri toplamam konusunda bana yardımcı olan Nevşehir Milli Eğitim Müdürlüğü üst yönetimine teşekkür etmeyi kendime bir borç biliyorum. Araştırma kapsamında benimle görüşmeyi kabul eden, konu hakkında görüşlerini benimle büyük bir içtenlikle paylaşan okul müdürlerine, öğretmenlere, okul aile birliği başkanlarına ve velilere buradan teşekkürlerimi iletiyorum. Son olarak, yaşamımın her sürecinde olduğu gibi bu akademik çalışmada da beni destekleyen, ilgi ve sevgisini benden esirgemeyen hayat arkadaşım, eşim Ayhan ile benim için onsuz yaşamın hiçbir tadı ve anlamının olmadığı oğlum Burhan Halid, sana da teşekkür ediyorum.

Mehmet Hilmi KOÇ

ÖZET

İLKÖĞRETİM KURUMLARININ FİNANSMANINDA OKUL AİLE BİRLİĞİ MODELİNİN İNCELENMESİ

KOÇ, Mehmet Hilmi

Yüksek Lisans, İşletme Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mevlüt KARAKAYA

Mart -2012

İlköğretimin kurumlarının finansmanında okul aile birliği modelinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma, var olanı betimlemeyi amaçladığından nitel bir araştırmadır. Araştırmada mülakat tekniği ile veriler toplanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında Nevşehir İli Merkez İlçesinde bulunan Resmi İlköğretim Okulu müdürleri, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve veliler oluşturmaktadır. Araştırmada 5 okul müdürü, 5 okul aile birliği başkanı, 10 öğretmen ve 10 veli ile görüşülmüştür. Böylelikle, araştırma sürecinde görüşme yapılan kişi sayısı 30 kişi olarak gerçekleşmiştir.

Yapılan araştırmada okul aile birliklerinin toplam on üç farklı kalemden gelir elde ettikleri ve bu gelirlerle sekiz farklı gider kalemini karşılamaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Okul aile birliği gelir kaynaklarının kayıt altına alınmasında tam sağlıklı bir sistemin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulamadığı görülmüştür. Okul aile birliği gelir gider kayıtlarının birlik yönetimi yerine çoğunlukla okul yönetimi tarafından tutulmaktadır. Hem okul müdürleri hem de okul aile birliği başkanları okul aile birliğinin aksayan yönü olarak okul aile birliği yönetim kurulunun düzenli toplanamadığını, velilerin biri gelse biri gelmediğini bu nedenle de faaliyetlerinin düzenli olarak yürümediğini belirtmektedirler. Öğretmenlerin okul yönetimleri tarafından okul aile birliği adına para toplamaları için teşvik edilmekte ve para toplamaya zorlanmaktadırlar. Öğretmenlerin okul aile birliği adına para toplama faaliyetinde bulunmaları onların psikolojilerini ve ruh sağlıklarını etkilemektedir.

İlköğretim okullarına harcama yetkisinin okul yönetimlerinde bulunduğu, öğrenci ve öğretmen sayıları dikkate alınarak ödenek ayrılmalıdır. Okul aile birliklerinin sağladıkları finansman kaynağı okulun genel giderleri için değil eğitimin niteliğinin artırılması ile okulun sosyal-kültürel faaliyetleri için kullanılmalıdır. Okul aile birlikleri okul yönetimlerinden tamamen bağımsız olmalı ve faaliyetlerinde okul yönetimi ve öğretmenler etkin değil birer danışılan olmalıdır. İlköğretim okullarının elde ettiği her türlü finansman kaynağının belgelendirilebildiği bir finansman kayıt modeli oluşturularak hesapların şeffaf olması sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Eğitimin Finansmanı, Okul Aile Birlikleri, Veli Bağışları

ABSTRACT

INVESTIGATION OF INSTITUTIONS IN THE FINANCE OF ELEMENTARY
SCHOOLS

PARENT-TEACHER ASSOCIATION MODEL

KOÇ, Mehmet Hilmi

Master of Science, Department of Business Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. Mevlüt KARAKAYA

March, 2012

In the finance of Elementary Schools this research that aims to examine parent-teacher association model, is a qualitative research as it intends to describe what is the current situation. The data were collected during the study with interview technique. The study sample consists of school principals, teachers, who work in public elementary schools of Nevşehir, parent-teacher association leaders and parents worked in the 2011-2012 academic year. In the study 5 school principals, 5 school council leaders, 10 teachers and 10 parents were interviewed. Thus, during the research process the number of interviewed people were 30.

In the study it is established that parent-teacher associations have incomes in 13 different items and trying to financed eight different other items of expense with these incomes. It is seemed that a good system has not been established to record parent-school association properly by the Turkish National Education Ministry. The income-expense registrations of parent-school association are recorded by the school management instead of school council. Both school principals and parent-school association leaders are pointed as a failing part that meetings do not held regularly or some members do not join properly. Thus, activities are not run regularly. Teachers are encouraged and forced by school managements to collect money in the name of parent-school associations. This affects teacher's psychology and mental health.

In Elementary Schools spending authority should be in control of school management and payment should be provided according to the numbers of teachers and students of schools. Financing source provided by the parent-teacher associations should be spent not for the general expenses of the school but for social-cultural activities and to increase the quality of education. Parent-school associations should be completely independent from the school administrations. In the activities, school management and teachers should be consultants not activators. Elementary schools should prepare a financial registration model which they are able to record all the financial sources. Due to this, accounts will be transparent.

Key Words : Financing of Education, School Parents Associations, Parent Donations

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	6
1.3. Önem.....	6
1.4. Varsayımlar.....	7
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Tanımlar.....	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Finans ve Finansman	9
2.1.1. İşletmelerde Finansal Yönetim.....	10
2.1.1.1. Finansal Yönetimin Temel İlkeleri.....	11
2.1.1.2. Finansal Amaçlar.....	13
2.1.1.3. Finans Yöneticisinin Görevleri.....	14
2.1.1.4. Finans Kararlarının Firma Açısından Önemi.....	15
2.1.1.5. Finansal Yönetim ve Firmanın Genel Yönetimi.....	16
2.1.1.6. İşletmelerde Finansal Yönetimin Bilgi Gereksinimi...	17
2.2. Eğitim.....	17
2.2.1. Örgün Eğitim.....	18
2.2.1.1. Okul Öncesi Eğitim.....	18
2.2.1.2. İlköğretim.....	19
2.2.1.3. Ortaöğretim.....	19
2.2.1.4. Yükseköğretim.....	20
2.2.2. Yaygın Eğitim.....	20
2.2.2.1. Halk Eğitimi/Yetişkin Eğitimi.....	21
2.3. Eğitimin Finansmanı.....	21
2.3.1. Eğitimin Parasal Kaynakları.....	24

2.3.2. Dünyada Eğitimin Finansmanı.....	26
2.3.3. Türkiye’de Eğitimin Finansmanı	28
2.4. İlköğretimin Finansmanı.....	31
2.5. Okul Aile Birlikleri.....	38
2.5.1. Okul Aile Birliklerinin Görev ve Yetkileri.....	39
2.5.2. Birliğin Organları.....	40
2.5.2.1. Genel Kurul.....	41
2.5.2.2. Yönetim Kurulu.....	41
2.5.2.3. Denetim Kurulu.....	42
2.5.3. Gelirlerin Kabulü, Harcanması Ve Kiraya Verme Usulü...	43
2.5.3.1. Kantin, Açık Alan, Salon ve Benzeri Yerlerin Muhammen Bedel Tespiti ve Kiralanması.....	43
2.5.3.2. Tutulacak Defter, Dosya Ve Belgeler.....	45
2.5.3.3. Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi(TEFBİS).....	45
2.6. İlgili Araştırmalar.....	46
3. YÖNTEM.....	50
3.1. Araştırmanın Modeli.....	50
3.2. Evren Ve Örneklem.....	50
3.3. Veri Toplama Aracı.....	50
3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	52
4. BULGULAR VE YORUM.....	53
4.1. Okul Müdürlerinin Karşılaştıkları Finansal Sorunlar Açısından Bulgular ve Yorum	53
4.2. Milli Eğitim Bakanlığı ve Okul Aile Birliklerince Karşılanan Giderler Açısından Bulgular ve Yorum.....	54
4.3. Okul Aile Birliklerinin Sağladığı Kaynakların Kayıtlarının Tutulması Açısından Bulgular ve Yorum.....	57
4.4. Okul Aile Birliğinin Çalışmalarının Yürütülmesinde Karşılaşılan Sorunlarla Açısından Bulgular Ve Yorum.....	60
4.5. Okul Aile Birliklerinin Eğitimin Niteliğini Artırması Yönüyle Yapılan Çalışmalar Açısından Bulgular ve Yorum.....	62
4.6. Okul Aile Birliği Yönetmeliğinde Yapılabilecek Değişiklikler Açısından Bulgular ve Yorum.....	64
4.7. Okul Aile Birliği Faaliyetleriyle İlgili Öğretmenlerin Düşünceleri Açısından Bulgular ve Yorum.....	66

4.8. Okul Aile Birliği Faaliyetleriyle İlgili Velilerin	
Düşünceleri Açısından Bulgular ve Yorum.....	72
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
KAYNAKÇA.....	79
EKLER.....	83

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo-1. Eğitim Finansmanında Kaynak Dağılım Kararları

Tablo-2. AB Ülkeleri ve Türkiye’de Eğitimin Finansmanı

Tablo-3. Türkiye’de Okullaşma Oranları

Tablo-4. Türkiye’de Öğrenci Başı Harcamaların GSMH’ye Oranı

Tablo-5. Öğrenci Başına Harcamaların Kişi Başı Gelire Oranı

Tablo 6. Çalışma Grubunda Yer Alan Okulların Milli Eğitim Bakanlığınca Karşılanan Giderleri ve Bunların Parasal Dağılımı

Tablo 7. Çalışma Grubunda Yer Alan Okulların Okul Aile Birliğince Karşılanan Giderleri ve Bunların Parasal Dağılımı

Tablo 8- Çalışma Grubunda Yer Alan Okullarda Okul Aile Birliklerinin Elde Ettikleri Gelir Kaynakları

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devleti
ADSL	Asimetrik Sayısal Abone Hattı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GSMH	Gayri Safı Milli Hasıla
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OAB	Okul Aile Birliği
OABB	Okul Aile Birliği Başkanlığı
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OM	Okul Müdürü
Ö	Öğretmen
ÖTV	Özel Tüketim Vergisi
SBS	Seviye Belirleme Sınavı
s	Sayfa
TEFBİS	Türkiye'de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi
TOKİ:	Toplu Konut İdaresi
TSPAKB	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
TUSİAD	Türk Sanayici ve İşadamları Derneği
V	Veli
vb	ve benzeri

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

Problem

Eğitim bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. Eğitim, formal ve informal eğitim olmak üzere ikiye ayrılır. Belirli bir zaman diliminde belirli amaçlara ulaşmak için, belirli bir plan ve program dahilinde, eğitimcilerin gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirilen ve gerekli değerlendirme ve düzeltme çalışmaları yapılan eğitime formal eğitim denir. Okul öncesi eğitim, ilköğretim, lise ve üniversite formal eğitime örnek verilebilir. Yaşamın her alanında ve her anında, belli bir plan ve programa dayalı olmayan, kendiliğinden bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu oluşan eğitim informaldır (Karip, 2011, s:5; Bircan, 2011, s:7-9).

Eğitim ekonomisi, eğitimin fırsat ve imkan eşitliğini sağlamadaki rolü, nüfusun cinsiyet ve yaş gruplarına göre istihdam durumları, bölge ve kent-köy arasında eğitim imkanlarının nasıl geliştirilebileceği ile beyin göçünün ekonomik sonuçları üzerine yoğun olarak çalışan disiplinler arası bir bilim dalıdır. Ayrıca, gelir ile eğitime olan talep arasındaki ilişki de çalışma alanlarından biridir. Gelir arttıkça insanlar daha fazla eğitim talep eder ve hem kendileri, hem de çocukları için bu amaçla daha fazla kaynak ayırırlar (Kale, 2011, s: 256).

Ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri ile eğitime ayırdıkları kaynaklar arasında doğrusal bir orantı vardır. Günümüzde kalkınma için fiziksel yatırımların yerini insan gücüne yapılan yatırımlar almıştır (Kale,2011, s:256).

İlköğretim okullarının nasıl finansman edileceği konusu sadece ülkemizde değil gelişmiş ülkelerde de tartışma konusudur. Özellikle okulların ekonomik durumlarının hizmet verdikleri bölgenin sosyo-ekonomik durumu ile ilişkili olması,

eğitimde eşitliği ve hakkaniyeti gündeme getirmiştir. Hatta okullar arası rekabeti artırmak için kupon (Voucher) sistemi denenmektedir (Korkmaz, 2006, s:431).

Her ülke geleceğini garanti altına alabilmek, ihtiyaç duyacağı insan gücünü yetiştirmek amacıyla eğitime gün geçtikçe daha fazla önem vermekte, daha fazla kaynak aktarmaktadır. Ülkeler insanların yaşamlarını daha rahat kazanabilmeleri, sosyal yaşa uyumlu hale gelebilmeleri ve üretim süreçlerinde daha etkin olabilmeleri için belli bir düzeye kadar her vatandaşının eğitim görmesini zorunlu hale getirmiştir. Zorunlu eğitim ülkelerin vatandaşlarına kazandırmak istediği bilgi ve becerilerin asgari düzeyi ile ilgilidir (Kale, 2011, s:7).

Eğitimin finansmanı, eğitim ekonomisinin önemli konu alanlarından birini oluşturmaktadır. Eğitim kesiminde para yönetimi, çeşitli öğretim tür ve düzeylerinin sunumu için gerekli gerçek kaynaklara karşılık gelen parasal kaynakların elde edilmesi kadar; bu kaynakların farklı bölgeler, iller, öğretim tür ve düzeyleri, farklı toplumsal ve ekonomik kökenden gelen bireyler ve kümeler arasında dağıtımı sürecini irdelemektedir (Tural, 2002, s:15).

Eğitimin finansmanı, genel anlamda eğitim için fon sağlamak ve sağlanan bu fonları en etkin bir şekilde kullanmaktır. Ayrıca, eğitim sisteminin finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını etkileyen ve diğer çalışma alanlarıyla iç içe olan bir çabayı gerektirir. Bu nedenle, eğitimin finansmanı, eğitim sektörünün mevcut sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu gibi, öngörülen hedeflerin gerçekleşme olanaklarını da sınırlayan bir faktördür. Eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında, öncelikle devletin kendisine düşen görevi gereğince yerine getirme zorunluluğu vardır. Bu, aynı zamanda eğitimin en öncelikli sektör olarak kabul edilmesinin de doğal sonucudur (MEB, 1996, s:401).

Eğitimde sermaye kadar parasal kaynaklarda önemlidir. Ülke kalkınması doğrultusunda ekonomi, sağlık, tarım, güvenlik, turizm, eğitim vb. için belirlenen hedeflere ulaşmak kaynak gerektirir. Bu sektörlerden birine daha fazla kaynak ayrılması, diğerlerinden o oranda vazgeçilmesi demektir. Ülkelerin insan ve madde kaynakları kıttır. Bu kıt kaynakların sektörler arasında önceliklere göre dağıtılması ve eğitim

sektörüne ayrılmış olan parasal kaynakların da alt sistemlere dağılımı dengeli olmalıdır (Sönmez, 2011, s:171).

Eğitim, parasal kaynakları öğrenciler ve aileleri, işverenleri, devlet, uluslar arası örgütler gibi değişik kesimlerce sağlanan, hem kişisel hem de toplumsal bir yatırımdır. Eğitimden doğan maliyetleri paylaşma düzenlemeleri, ülkeden ülkeye farklılaşmaktadır (Tural, 2002, s:16).

Eğitimin planlanması; kaynakların tam ve etkin kullanılması, miktar ve niteliğinin artırılması için yapılır. Bireylerin ve toplumun eğitim gereksinimlerinin karşılanabilmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve eğitim için, eğitimin planlanması gerekir. Türkiye’de eğitim planlaması, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın bir parçasıdır. Bu nedenle kalkınma planlarında eğitime ilişkin politikalar ve hedefler yer alır. Ülkenin kıt kaynakları içinden eğitime madde ve insan kaynaklarının yerinde kullanılması gerekir. Eğitimde sermaye kadar parasal kaynaklarda önemlidir. Eğitimin finansmanı doğrudan, kısmi ya da dolaylı olabilir. Madde kaynaklarının miktarının gereksinimden az olması, eğitim sistemlerinin sunacağı hizmetlerin niteliğini düşürebileceği için, kaynaklar yeterince ve zamanında sağlanmalıdır (Sönmez,2011, s: 175) .

Bir toplumda, eğitimi finanse etmek için kullanılan finansman modeli üç şekilde değerlendirilmektedir. Birincisi, eğitim olanaklarının ne ölçüde sunulabildiği, ikincisi eğitim için ayrılan kaynakların etkin dağıtımı ve üçüncüsü ise eğitim için ayrılan kaynakların eşitlikçi ve hakkaniyete uygun olarak dağıtımıdır. Başarılı bir finansman modeli, bu ölçütlerin sonuçlarına göre alınan bir tablo ortaya koymalıdır. Eğitim olanaklarının sağlanma miktarı, eğitim için yaratılan kaynakların Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içindeki payı, bütçeden eğitim için ayrılan pay gibi veya alınan sonuca göre; çeşitli eğitim düzeylerinde okullaşma oranları, okullaşan çağ nüfusunun cinsiyete göre dağılımı bakımından saptanması olanaklıdır (Koç, 2007, s:41).

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunun ilk yıllarında halkın % 90’ının okuma yazma bilmemesi, nüfusun % 80’den fazlasının geçimini tarıma dayalı olarak sürdürmesi, Türk köylüsünün çağın gerisinde ilkel bir tarım teknolojisine sahip olması, ekilebilir toprakların çok küçük bir bölümünün işlenmesi, sermaye birikimi, altyapı,

yetişmiş işgücü ve iş deneyimi olan girişimci bulunmaması gibi nedenler, eğitime büyük önem verilmesini gerektirmiştir (Tokgöz, 2004, 48). Bu doğrultuda, 1924 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, eğitimi “ilkokullarda zorunlu kılmış ve her derecedeki eğitimin de ücretsiz olması” ilkesini gerektirmiştir (Yolcu, 2007, s:5).

1961 Anayasasıyla planlı kalkınma sürecine girilmiştir. Bu çerçevede kalkınma planlarında eğitimle ilgili şu üç temel amaç üzerinde önemle durulmaktadır (DPT, 1963, s:441; Korkmaz, 1995, s:5; Tural, 1987, s:3; Yolcu, 2007, s:6): Bunlardan ilki, toplumun eğitim düzeyini yükseltmek ikincisi, ekonominin gelecekte gereksinim duyacağı nitelikli ve yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmek, üçüncüsü de eğitimde sosyal adalet çerçevesinde fırsat eşitliğini sağlamaktır.

1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile ilköğretim için gerekli finansman kaynaklarının yasal çerçevesi çizilmiştir. Bununla birlikte, zaman içerisinde bir yandan Türkiye’de her yıl ilköğretime başlayan öğrenci sayısının bir milyon üç yüzlere ulaşması, bir yandan da yasal zorunluluklara karşın, toplam eğitim bütçesi içinde ilköğretime giderek daha az pay ayrılması ve ayrılan bütçenin % 84,3 ile % 92,3’ünün personel giderlerine harcanmasından dolayı, yatırım ve diğer ödeneklere yok denecek kadar pay ayrılmasına neden olmuştur (Kavak, Ekinci ve Gökçe, 1997, 27; Ulubağ, 1998, s: 3).

Kavak, Ekinci ve Gökçe (1997, s:4), pek çok ülkenin ilköğretim sistemlerinin kaynak sıkıntısıyla karşı karşıya bulunduklarını, bu sıkıntıları aşmak için yerel toplum ve/veya ailelerin desteklerini sağlamaya yönelik arayışlar içinde olduğunu belirtmektedir. Günümüz Türkiye’sinde bir yandan toplumun okullardan daha nitelikli eğitim beklentisi diğer yandan ilköğretim bütçesindeki kısıtlamalar okul yöneticilerini, bu okulların finansmanında bütçe dışı yeni kaynak arayışına yönlendirmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. maddesinde ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır denmektedir. Yabancı ülkelere bakıldığında örneğin Fransa’da, ilköğretim zorunlu ve parasızdır. Eğitim kurumlarının her tür ve kademedeki finansmanı bölgeler tarafından gerçekleştirilmektedir. İngiltere’de ise, ilköğretim parasız ve eğitim kurumlarının her kademesinin finansmanı devlet tarafından yerine getirilmektedir. Amerika’da da ilköğretim devlet okullarında parasız ve eğitim kurumlarının finansmanının sağlanması

devlet, yerel yönetimler ve dernekler tarafından yerine getiriliyor. Almanya’da ise ilköğretim yine zorunlu ve parasızdır. Eğitim kurumları tüm eyaletlerde devlet ve mahalli idareler tarafından finanse edilmektedir (Altıntaş, 2005, s:4).

Görüldüğü gibi pek çok ülkede, özellikle ilköğretim düzeyinde eğitim maliyetlerinin önemli bir kısmı hükümet gelirleri tarafından karşılanır ve öğrenciler ya düşük öğrenim ücreti öderler ya da ücretsiz eğitim alırlar (Altıntaş, 2005, s:4).

Ülkemizde ilköğretim zorunlu ve devlet tarafından parasız olarak sunulur. Fakat ilköğretim okullarının kendilerinden beklenen eğitim hizmetlerini sunabilmeleri için gerekli olan paranın sağlanmasında ciddi problemler yaşanmaktadır. İlköğretim okullarının gelir kaynakları ve fırsatları birbirinden farklılık göstermektedir. Okulların gelir durumuna etki eden en önemli faktör, okulun bulunduğu bölgenin ve dolayısıyla velilerin sosyo-ekonomik durumlarıdır. İlköğretim okul müdürleri okullarının gelirlerini artırmak için içinde bulundukları koşullara göre farklı yollar denemektedirler (Korkmaz, 2006, s:430).

Okul yöneticileri, var olan sınırlayıcı konumlarına karşın, bir şeyler yapabileceklerine inanmalıdırlar. Gün geçtikçe hızla artan toplumsal eğitim istemini karşılamak, öğretmen, sınıf, karatahta, tebeşir, kitap, defter, kalem vb eğitim araçları ile mümkün olamayacaktır. Bunlara video, bilgisayar, televizyon gibi görsel ve işitsel araçların da eklenmesi gerekmektedir.(Adem, 1993, s:136). Ülkemizde, İlköğretim okullarında hizmetli, büro memuru, güvenlik görevlisi ve bazı branş öğretmenlerinin açığı eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu ihtiyaçları okulun kendi finansal kaynakları ile karşılaması gerekmektedir.

Yoğun göçün etkisiyle, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerde ortaya çıkan eğitim talebinin karşılanmasındaki güçlükler nedeniyle, Milli Eğitim Bakanlığı , İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Okul Aile Birlikleri okulların kaynak sorununu aşmaya yönelik girişimler yürütmektedir.Karşılarna gelen öğrenci kitlesi ile okul günlük yaşamını sürdürmek zorunda olan okullar, bu durumda özel finansman kaynaklarını yaratmışlardır (Kurul-Tural, 2002).

Okulun amaçları doğrultusunda ilerleyebilmesi, okulun finansman kaynaklarını doğru değerlendirmesine bağlıdır. Bu araştırmada; ilköğretim okullarının yöneticilerinin kaynak sağlama girişimlerine ve finansmanın sağlanmasında okul aile birliği modelinin etkililiğine, yöneticilerin, öğretmenlerin, okul aile birliği başkanlarının ve velilerin finansman sorunları hakkındaki düşünce ve önerilerine yer verilecektir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı; okul müdürleri, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve velilerin görüşlerine dayanarak, ilköğretim okulu giderlerinin karşılanmasında, kamu bütçesi ve özel gelir kaynaklarının neler olduğunun ve Okul Aile Birliklerinin bu gelirlerin elde edilmesi ve kullanılmasındaki etkililiğinin belirlenmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. İlköğretim Okulu giderlerinin karşılanmasında MEB ve OAB gelir kaynakları nelerdir?
2. İlköğretim Okullarında; Okul Aile Birliklerinin sağladıkları kaynağın kayıtlara girmesi nasıl sağlanmaktadır?
3. İlköğretim Okullarında; Okul Aile Birliklerinin eğitim niteliğinin artırılması yönünden ne gibi katkıları vardır?
4. İlköğretim Okulu Müdürlerinin Okul Aile Birliklerinin işleyişi hakkında düşünceleri ve önerileri nelerdir?
5. Okul Aile Birliği Başkanlarının Okul Aile Birliklerinin işleyişi hakkında düşünceleri ve önerileri nelerdir?
6. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Okul Aile Birliklerinin işleyişi hakkında düşünceleri ve önerileri nelerdir?
7. Velilerin Okul Aile Birliklerinin işleyişi hakkında düşünceleri ve önerileri nelerdir?

1.3. Önem

İlköğretim okullarının finansman ihtiyacının karşılanmasında okul aile birliklerinin üstlendiği rolü ortaya koymak ayrıca, ilköğretim okullarının finansman

sorunlarının çözümünde Okul Aile Birliği modelinin geliştirilmesine yönelik düşünce ve öneriler geliştirmek ve ilgili alan yazınına katkıda bulunmak açısından önemli görölmektedir.

1.4.Varsayımlar

Araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

1. Araştırmanın aracı ilköğretim okul müdürleri, öğretmenleri, okul aile birliği başkanları ve velileri verdikleri yanıtlarla gerçek durumu yansıtmışlardır.
2. Yapılan araştırma, İlköğretimin finansman sorununa ışık tutacaktır.
3. Araştırma İlköğretim Okulu müdürlerine, öğretmenlerine, okul aile birliği başkanları ve velilerine karşılaştıkları finansman sorunları hakkındaki görüş ve önerilerini açıklama olanağı yaratmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma şu sınırlamalar çerçevesinde yapılmıştır:

1. Araştırma Nevşehir İli Merkez Turgut Akdevelioğlu İlköğretim Okulu, 75. Yıl İlköğretim Okulu, TOKİ 125. Yıl İlköğretim Okulu, Mehmet Gülen İlköğretim Okulu ve Memiş Aksoy İlköğretim Okulu, okul müdürleri, öğretmenleri, okul aile birliği başkanları ve velileri ile,
2. Araştırma ile ilköğretim okullarının sağladıkları kaynakların miktarını, tür ve oranlarını belirlemek ile,
3. Araştırma 2011-2012 Eğitim – Öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

İlköğretim: Eğitim sistemimizin 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsayan basamağıdır.

Yönetici : Resmi İlköğretim Okullarında müdür veya müdür vekili olarak görev yapan eğitimciler.

Okul Aile Birliği: Bakanlığa bağlı ilköğretim okullarında kurulan okul-aile birlikleri.

Eğitimin Finansmanı : Eğitsel gereksinimlerin giderilmesi için sistemin tümünü içeren öğretim tür ve düzeylerinin sunumunda gerek duyulan gerçek kaynaklara karşılık gelen parasal kaynaklardır.

Giderler: Devlet, aile, öğrenci ve başka kaynakların okul ve okuldaki öğrenciler için harcadığı paranın tümüdür.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde eğitimin finansmanı kavramı, eğitimin finansman kaynakları, ilköğretimin finansmanı, ilköğretimin finansmanında hangi kaynaklardan yararlanıldığı ve okul aile birliği modeli üzerinde durulmuştur.

2.1. Finans ve Finansman

İşletmeler varlıklarını sürdürebilmek, talep yaratmak, talep karşılayabilmek ve büyüebilmek, hepsinden önemlisi değerini artırmak için çeşitli yatırımlar yapmak, bu yatırımların nasıl elde edileceğine ve nasıl ödeneceğine karar vermek zorundadırlar. Bu karar sürecinde, işletmelerde finans bölümü devreye girmekte ve önemli rol üstlenmektedir (Ercan ve Ban, 2005, s:3).

İşletme faaliyetleri ve kişisel tasarruflar yoluyla ortaya çıkan nakit akışlarının uzun vadede ve riski de gözeterek artırılması için gereken uygulamaların ve ortamın etkinleştirilmesine yönelik çabaların bütününe finans denir (Sayılğan, 2008, s:1).

Finans birbirleriyle ilişkili beş alanı kapsar(Sayılğan, 2008, s:1):

1. İşletmenin finansman fonksiyonunu daha etkili bir şekilde gerçekleştirmeyi amaçlayan “işletme finansmanı” veya “finansal yönetim”,
2. Bireylerin veya kurumsal yatırımcıların portföylerinde yer alacak menkul kıymetlerin risk-getiri düzeyleri gözetilerek seçilmesi ve bu portföyün yönetilmesini amaçlayan yatırım veya “portföy yönetimi”,
3. para ve sermaye piyasalarının işleyişi, fonksiyonları, bu piyasalardaki bankalar, borsalar gibi kurumların incelendiği “makro finans”,
4. Bireylerin gelecek dönemlerine ilişkin emeklilik, sigorta, ev vb. kişisel gereksinimlerin doğuracağı nakit akışlarının planlanması ile uğraşan “bireysel finans”,
5. Finansal risk yönetimi, işletme finansmanı veya portföy yönetimi ile ilgili konularda ortaya çıkan faiz, kur ve fiyat dalgalanmalarından

kaynaklanan risklerin belirlenmesi ve yönetilmesi ile ilgilenen finansal mühendislik olarak da adlandırılan “finansal risk yönetimi”.

Finansman kavramı en genel anlamda, işletme varlıkları ve yatırımlar için gerekli fonların temini şeklindedir. İşletmelerin gereksinim duyduğu fon kaynaklarını en uygun koşullarda ele geçirmek, ele geçirilen fonların etkin biçimde kullanımını sağlamaktır. Kaynak sağlamanın yanı sıra var olan kaynakları etkin ve verimli kullanabilmek de ayrıca çok önem taşımaktadır (<http://www.atavizyon.com.tr>).

“Fon” veya “Kaynak” olarak ifade edilebilen finansman kavramı, işletmenin tüm maddi değerlerini oluşturmaktadır. Finans sistemi ise; maddi değerlerin analiz edilerek planlandığı, eksiklerin tedarik edildiği fazlalıklarında yatırıma dönüştürüldüğü bir yapıdır. Bu bağlamda finansman fonksiyonu; analiz, planlama, tedarik ve yatırım olmak üzere 4 temel fonksiyondan oluşmaktadır. İşletmelerde alınan finansal kararlar para, zaman ve risk gibi üç önemli faktörü içermektedir (Ersöz ve Ban, 2003).

2.1.1. İşletmelerde Finansal Yönetim

Finansal yönetim işletmenin gereksinim duyduğu fonların elde edilmesi ve bunların firma değerini maksimize edecek projelere yönlendirilmesi ile ilgili faaliyetlerin tümüdür. Firma değerini maksimize etme hisse senedi sahiplerinin servetini maksimize etme anlamına gelmektedir. Söz konusu amacı gerçekleştirmede nakit akışı, nakit akışlarının zamanlanması ve risk alma belirleyici bir rol oynamaktadır. Alınan risk ne kadar büyükse beklenen nakit akışı da o kadar büyük olacaktır. Şirketin firma değerini, dolayısıyla hisse senedi fiyatlarını etkileyen rekabet faktörleri sektöre yeni işletmelerin girme olasılığı, ikame ürünlerin pazara giriş olasılığı, alıcıların pazarlık gücü, satıcıların pazarlık gücü ve mevcut rakipler arasındaki rekabet düzeyidir. Firma değerini etkileyen genel faktörler ise ekonomik çevre faktörleri, yönetimin kontrol edebileceği politika kararları, beklenen nakit akışlarının miktarı, zamanı ve risk düzeyidir. Faiz oranları, yatırımcı iyimserliği ve tahmini enflasyon oranı işletme yönetiminin yönetim politikası kararlarını etkileyecektir. Bu kararların finansal yönetimle ilgili olanları yatırım stratejileri, şirketin hukuki stratejisi, sermaye yapısı, işletme sermayesi yönetimi ve kar payı dağıtım politikalarıdır (Moyer vd., 1995, s: 4-11).

Finansal yönetim kaynak bulma ve kullanma faaliyetlerini içerir. Bir işletmenin kullandığı kaynaklar işletme bilançosunun pasifinde, fonların kullanıldığı yatırımlar da bilançonun aktifinde gösterilmektedir. Finansal yönetimin başarısı uygun koşullarda fon sağlayarak ve sağlanan bu fonları uygun yatırımlara yönlterek artar (Sayılğan, 2008, s:2).

İşletmenin finansal yönetimi işletmenin dış çevresine ve makro ekonomik faktörlere oldukça duyarlıdır. Ekonomik ve sosyal gelişmeler finansal yönetimin kararlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Örneğin, faiz oranlarının yükselmesi işletmenin borç/özsermaye oranını düşürerek özsermaye ağırlıklı bir finanslama politikası izlemesini gerektirecektir. Büyük işletmelerde finansal işlevlerin yerine getirilmesi yalnızca finans bölümünün tarafından değil finans komitesi ve üst yönetimin de finans bölümü ile eşgüdümlü çalışmasını gerektirmektedir. Küçük işletmelerde ise genellikle ayrı bir finans bölümü bulunmamakta ve finansal işlevler üst yönetici tarafından yürütülmektedir. Üst yönetim finansal bilgilerden yalnızca finansal kararların alınmasında değil aynı zamanda pazarlama, üretim, insan kaynakları, araştırma-geliştirme ve stratejik kararların alınmasında da yararlanmaktadır (Yılmaz, 2011, s:52).

2.1.1.1. Finansal Yönetimin Temel İlkeleri

Finansal yönetiminin temel ilkeleri on iki başlık altında toplanmaktadır (Ercan ve Ban, 2005, s:8-11).

- a. Kişisel Çıkarları Düşünme Davranışı İlkesi: İnsanlar kendi mali çıkarlarını düşünerek davranırlar ve değerlerini artırabilmek için en iyi kararların nasıl alındığına ilişkin çözüm üretirler. Bu ilkenin başlangıçta kabulü bazı nedenlerle zor olmaktadır. Örneğin bir hayır kurumuna yapılan bir bağışın bu ilkeyi ihlal ettiği düşünülebilir. Bu ilke bu tür fedakarlıkların arzulanır olmadığı anlamına gelmemektedir. Fakat diğer yatırımcılara para vermeyi rasyonel bir davranış olarak görmemektedir.
- b. Riskten Kaçınma İlkesi: Bu ilkeye göre bütün koşullar aynı iken insanlar daha yüksek getiri ve daha düşük risk tercih etmektedirler. Riske göre seçim yapmak, getiriye göre seçim yapmaktan daha zordur. Riskten

kaçınma ilkesi, portföy yönetimi açısından değerlendirildiğinde yatırımcılar, riske karşı davranışlarına göre; riskten kaçınan, riske karşı kayıtsız kalan ve riski seven yatırımcı olarak sınıflandırılabilir.

- c. Çeşitlendirme İlkesi: Bu ilke riskten kaçınma ilkesinin üzerine kurulmaktadır. Portföy oluşturarak getiriye kontrol altında tutarken, riskin azaltılabileceğini ifade etmektedir.
- d. İki Taraflı Muameleler İlkesi: Bu ilkeye göre her finansal işlemde en az iki tarafın olduğuna dikkat çekmektedir. Hisse senedi satanın yaptığı analize karşılık; alanında yaptığı benzer analizlerin bulunduğunu gösterir. Ancak tarafların olaya farklı bakış açıları, farklı muameleler yapmalarına neden olmaktadır.
- e. Artan Yararlar İlkesi: Bu ilke, bir finansal karar verilirken bunun yaratacağı faydalarla birlikte neden olacağı kayıpların da dikkate alınması gerektiğini ifade eder. Örneğin, herhangi bir yenileme kararında sadece yeni yapılacak yatırım dikkate alınarak, mevcut eski yatırımın dikkate alınmaması durumunun doğru olmayacağını ifade etmektedir. Yalnızca karar ile veya karar olmaksızın ortaya çıkan sonuçlar arasındaki fark kararın değeri açısından önemlidir.
- f. İşaret Verme İlkesi: Bu ilke, finansal bazı kararların ileride özellikle yönetim bekleyişindeki değişimlerin işareti olarak algılanabileceğini, çoğu zaman fiili durum ile beklentilerin farklılaşabileceğini ifade etmektedir. Verilen ve algılanan bu işaretler doğrultusunda kararlar verileceğini göstermektedir.
- g. Sermaye Piyasasının Etkinliği İlkesi: Bu ilkeye göre sermaye piyasası temelde etkindir. Sermaye piyasası, hisse senetleri, tahviller gibi menkul kıymetlerin ve finansal varlıkların alınıp satıldığı bir piyasadır. Sermaye piyasalarında düzenli olarak alınan satılan finansal varlıkların Pazar fiyatlarının bütün bilgilerini içerdiği kabul edilmektedir. Finansal varlıkların alım ve satımı genellikle reel varlıkların alım satımından daha kolay, daha ucuz ve daha çabuk olmalıdır.
- h. Risk-Getiri Değiş Tokuşu İlkesi: Bu ilkenin temelinde, eğer yatırımcı daha yüksek getiri sağlamak istiyorsa daha fazla kötü sonuçla karşılaşma riskine de katlanmak zorundadır.

- i. Değerli Fikirler İlkesi: Bu ilke aşırı gelirlerin getirilerin yeni fikirler ile sağlanabileceğini belirtmektedir. Yeni buluşlar, patent, marka yaratma, telif gibi firmanın hisse senedi fiyatlarını olumlu etkileyecektir.
- j. Opsiyonlar Değerlidir İlkesi: Finansal yönetimde çoğunlukla opsiyon sözleşmesi bir varlığın alım ve satım hakkını ifade etmektedir. Bir varlığı satın alma hakkı call opsiyon, bir varlığı satma hakkı da put opsiyon olarak isimlendirilir.
- k. Davranış İlkesi: Davranış ilkesi, eylemlerin bilgi verdiğini söyleyen işaret verme ilkesinin uygulanmasıdır. Genellikle insanların çoğunluğun yaptığını yapma eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu ilke eğer yeterli veriler yok ise diğer kişilerin ne yaptığını bakılması bir başka ifade ile izlenmesi gerektiğini söylemektedir.
- l. Paranın Zaman Değer İlkesi: Bu ilke paranın bir zaman değerine sahip olduğunu, enflasyon sıfır olsa dahi paranın zaman değerinin var olacağını belirtmektedir. Bu da genellikle talebin geciktirilmesinin ya da ihtiyacın ertelenmesinin bedeli olarak yani faizle ifade edilmektedir.

2.1.1.2. Finansal Amaçlar

Finansal amaç genel olarak finansman amacı ve yatırım amacını kapsar. Finansal açıdan, şirketler mümkün olduğunca uygun sermaye yapısı ve maliyeti (finansman) ile en yüksek getiriye sağlayabilecek yatırımları gerçekleştirebilmek amacındadır (TSPAKB, 2011, s:9).

Firma, faaliyetleri ile ilgili kararlar alırken öncelikli olarak firmanın amacını net olarak tanımlanmış olmalı ve finansal yönetimin temel politikalarının her birinin de bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olmasına dikkat edilmelidir(Ercan ve Ban, 2005, s: 11)

Firmaların temel finansal amaçları, parasal amaçlar ve parasal olmayan amaçlar olarak gruplandırılabilir. Finansman kararlarının verilmesinde finansal yöneticiye yol gösterici olan unsur, yatırım için gereken fonları nereden temin edeceği sorusunun cevabındadır. Parasal amaçlardan birincisi gelire dönük amaçlardır. Daha açık şekliyle, burada yapılması gerekenler, toplam gelirin büyüme oranının ençoklanması, mutlak gelirin ençoklanması, belirli bir satış düzeyine ulaşılması ve

finansman giderleri ve olağanüstü amortismanların çıkarılmasından önceki dönem karının ençoklanmasıdır (TSPAKB, 2011, s:9).

İkinci bir parasal amaç, nakit akımına dönük amaçlardır. Kısaca anlatılmak istenen, belli düzeyde bir nakit akımına ulaşılması, hisse başına nakit akımının ençoklanması, iskonto edilmiş nakit akımlarının ençoklanmasıdır (TSPAKB, 2011, s:9).

Bir diğer parasal amaç, likiditeye dönük amaçlardır. Bunlar da, sürekli ödeyebilme olanağının var olması, ödemelerin vadeleri ile uyumlu gerçekleştirilmesi ve genel bir finansman dengesinin tutturulmasıdır. Burada denebilir ki, en temel finans kanunun geçerliği gözden kaçırılmamalıdır. Uzun vadeli projeler uzun vadeli kaynaklarla, kısa vadeli projeler kısa vadeli kaynaklarla yapılmalıdır (TSPAKB,2011, s:9).

2.1.1.3.Finans Yöneticisinin Görevleri

İşletmenin hedeflerine etkin bir biçimde ulaşabilmesi için planlama ve kontrole olan ihtiyacın artması, finans yöneticisinin görev ve sorumluluklarını genişleterek, onu işletmenin yönetiminde kilit konuma getirmiştir. Bu nedenle finans yöneticisi bir işletmenin fon ihtiyacını planlayan, gereken fonu uygun koşullarda sağlayan ve etkin kullanım kararı veren kişidir (Usta, 2008, s:22).

Finans biliminde, finans yöneticisinin en temel amacı, firma piyasa değerini ençoklamaktır. Bu kâr maksimizasyonunu da kapsayan bir anlayıştır. Modern bir firmada söz konusu yönetici; finansal analiz ve kontrol, finansal planlama, dönen ve duran varlık yönetimi, sermaye yapısı yönetimi, kâr payı dağıtımı, fon kaynakları bulma ve politikaları oluşturma faaliyetlerine genel olarak hakim olmalıdır (TSPAKB, 2011, s:9).

Finans yönetiminin işlevleri temel açıdan uygun sermaye kaynaklarının temin edilerek rasyonel şekilde yatırımlara transferini kapsamaktadır. Dolayısıyla, finans yönetimi finansman ve yatırım olmak üzere iki ana yönetim alanını içerir. Bu iki işleve uzantı olarak ifade edilebilecek diğer yönetim unsurları işletmenin kar dağıtım politikası ve öte yandan risk yönetimi üzerinedir (TSPAKB, 2011, s:10).

Finans yöneticisi, işletme yönetiminde zaman içinde stratejik bir konum kazanmıştır. Bunun nedenleri şunlardır (Usta, 2008, s:23):

- İşletmelerin büyümesi,
- Ürün ve pazarların genişlemesi,
- Fon ihtiyacının artması,
- Ekonominin büyümesi,
- Ticari ilişkilerin küreselleşmesi,
- İşletme sermayesi ihtiyacının artması,
- Fonların optimum kullanılma zorunluluğu,

Günümüzde işletmelerin hızla büyümesi ve finansal aktivitelerinin sayısının ve hacminin çok artması nedeniyle, bir finans uzmanı, işletmenin tüm finans yönetiminden ziyade bir alt biriminden de sorumlu olabilmektedir (TSPAKB, 2011, s:10).

2.1.1.4.Finans Kararlarının Firma Açısından Önemi

İşletmelerin amaçlarına ulaşmasında finans fonksiyonunun önemi her geçen gün artmaktadır. Günümüzde finans yönetimi, işletme içinde alınan kararların başarıya ulaşmasında en önemli rolü oynayan işletme fonksiyonlarından biri olmuştur. Bilindiği gibi üretimin artırılması kararı, ilave fon gereksinimine neden olacaktır. İşletme hayatındaki benzer kararlar ile birlikte, işletme içi denetimin öneminin artması da, işletme başarısının finans yönetimi ile sıkı sıkıya ilişkili olduğunu göstermektedir (Ercan ve Ban, 2005, s:5).

Firma yöneticisinin kararları firma pazar değerinin en çoklanması amacını taşır. Bu amaca ait hemen hemen tüm finansal kararlar, firmanın gelirleri, karlılığı, sermaye maliyeti ve risk düzeyinin tahminine yöneliktir. Finans yöneticisi alacağı kararlarda tamamen bağımsız değildir. Belli kısıtlar altında karar vermek durumundadır. Elbetteki bu kısıtların en önemlisi yasaların çizdiği çerçevedir. Bunun yanı sıra bir üretim işletmesi için başka bir kısıt da çevre korumaya ilişkin unsurlardır. Ayrıca sosyal sorumluluk kavramı da bir tür kısıt oluşturmaktadır (TSPAKB, 2011, s:10).

Yöneticinin kararlarını ise şunlar oluşturmaktadır: firmanın endüstri kolu, firmanın büyüklüğü, mevcut teknoloji düzeyi, sermaye yapısı likidite durumu ve geleceğe dönük projeler vs. Finans yöneticisinin kararlarının, firmanın pazar değeri maksimizasyonu açısından taşıdığı önem açıktır. Dolayısıyla yatırımcının serveti üzerinde de etkili olduğu görülmektedir. Bir firmanın pazar değeri, firmanın gelecekte sağlayacağı nakit akımları ile, nakdin elde edilmesindeki risk derecesine bağlıdır. Firma içinde karlılığı artırmak amacıyla alınan kararlar riski de artırmaktadır. Finansal yönetici alacağı kararlarda, firmanın pazar değerini ençoklayacak biçimde karlılık ve risk arasında denge kurmalıdır (TSPAKB, 2011, s:10).

2.1.1.5. Finansal Yönetim ve Firmanın Genel Yönetimi

Türkiye’de özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde finansın, muhasebeye bağlı olarak muhasebenin bir alt birimi olarak örgütlendiği görülmektedir. Gerçekte olması gereken durum ise finans departmanının organizasyonunda, muhasebenin bu organizasyonun alt birimi olmasıdır. Firmanın ölçeği ne olursa olsun muhasebe, finansın bir alt birimi olarak örgütlenmek zorundadır. İşletmenin ölçeği büyüdükçe finans departmanının organizasyonunda, alt birimlerin detaylı bir şekilde örgütlenmesi gerekmektedir (Ercan ve Ban, 2005, s:6).

Belli bir büyüklükte olan firmaların nakit akışlarının takibi ve kontrolü, fonların kullanılacağı yerlerin belirlenmesi, kredi sağlanabilecek kurumlarla ilişkiler, finansman bölümünün görevleri arasında yer alır. Finansman bölümünün firma örgütü içerisindeki yeri, firmanın uğraş alanının büyüklüğüne bağlı olarak belirlenmektedir. Örgüt şeması itibarıyla modern işletmelerde genel müdür yardımcılığı vb görevlerden bir tanesi finans alanına yönelik ayrılmaktadır. Bazı işletmelerde de bir finansman komitesi yer alabilmektedir. Öte yandan, genel müdürlerin amaçları içinde firmanın piyasa değerini maksimum kılma hedefi olacağından, iyi bir genel müdürün finans bilgisine yeter düzeyde sahip olması beklenir (TSPAKB, 2011, s:10).

Finansın, işletmelerdeki ideal organizasyon yapısı içerisindeki yerine bakıldığında organizasyon yapısı firmadan firmaya değişiklik gösterebilecektir. Firmanın finans bölümünün çalışanların sayısı ve unvanları yine firmanın büyüklüğüne bağlı olarak değişecektir (Ercan ve Ban, 2005, s:6)

2.1.1.6. İşletmelerde Finansal Yönetimin Bilgi Gereksinimi

Finansal yönetimin gereksinim duyduğu bilgilerden en önemlileri başabaş analizi, rasyo analizi ve yatırım projelerinin değerlendirilmesidir. İşletmenin diğer finansal bilgi gereksinimleri ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Yılmaz, 2011, s:54).

:

- Uzun ve kısa vadeli kar planları,
- İşletme ve bölüm bazında düzenlenmiş finansal tablolar,
- Nakit akımı bilgileri,
- Gerçekleşen ve proforma sonuçları gösteren departman bütçeleri,
- Ürünlere göre maliyet muhasebesi verileri,
- Programlanan ve gerçekleşen araştırma geliştirme giderleri,
- Ürün karlılık etüdleri, dağıtım maliyeti analizi ve çeşitli gider ve harcama raporlarını kapsayan özel finansal analizler,
- Geçici yatırım ve iştirak amacıyla elde bulundurulanan menkul değerlerle ilgili incelemeler,
- İşgücü etkinlik raporları,
- İç denetim raporları,
- Dış çevre ile ilgili finansal, istatistiksel ve politik veriler.

2.2. Eğitim

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne süregelen bir olgu olduğundan ve politik, sosyal, kültürel ve bireysel boyutları aynı anda içinde bulundurduğundan, tanımının yapılması zor olan bir kavramdır. Bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan , yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür. Seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin (özellikle okulun) etkisi altında sosyal yeterlik ve optimum bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreçtir. Eğitim, önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir. Eğitim, bireyin davranışlarında kendi

yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir (gedik.com, 2012, s:1; Karip, 2011, s:5; Bircan, 2011, s:7-9).

Eğitim, ilgi ve yetenekleri esas alarak bilimsel düşünme gücüne ve meslekî niteliğe sahip insan gücü yetiştiren sistemdir. Toplumun gereksinimi olan, nitelikli ve özellikle yüksek nitelikli insan gücü, ancak nitelikli eğitimle sağlanabilir. Eğitim; pozitif düşünen, algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, öğrenmeyi öğrenebilen yüksek nitelikli, bilgi çağı insanını yetiştirme sorumluluğunu üstlenmiştir. Bu sorumluluk ancak, çağın getirdiği değişimi doğru yorumlayan bilimsel bir planlama süreciyle gerçekleştirilebilir (Tuzcu, 2004, s:13)

2.2.1. Örgün Eğitim

Belli yaş gruplarına yönelik olarak, planlı ve programlı olarak, önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda ve okul çatısı altında gerçekleştirilen eğitim etkinliklerine örgün eğitim denir. Örgün eğitimde genel, mesleki, ve teknik eğitim programları uygulanır. Örgün eğitim; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar (Kale, 2011, s:6)

2.2.1.1. Okul Öncesi Eğitim

Milli Eğitim Temel Kanuna göre; okul öncesi eğitimi, mecburi ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim kurumları bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okullarına bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir (Sarpkaya, 2010, s:26). Okul öncesi eğitimi, ailelerin isteği üzerine, okul öncesi eğitim kurumlarında, belli bir ücret karşılığında verilir (Kale, 2011, s:6).

Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir (Sarpkaya, 2010, s:26).

2.2.1.2. İlköğretim

Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre; ilköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar, ilköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. İlköğretim kurumları, sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir. Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonla; gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları olarak kurulur (Resmi gazete, 1961).

Her ülke geleceğini garanti altına alabilmek, ihtiyaç duyacağı insan gücünü yetiştirmek amacıyla eğitime gün geçtikçe daha fazla önem vermekte, daha fazla kaynak aktarmaktadır. Ülkeler insanların yaşamlarını daha rahat kazanabilmeleri, sosyal yaşa uyumlu hale gelebilmeleri ve üretim süreçlerinde daha etkin olabilmeleri için belli bir düzeye kadar her vatandaşının eğitim görmesini zorunlu hale getirmiştir. Zorunlu eğitim ülkelerin vatandaşlarına kazandırmak istediği bilgi ve becerilerin asgari düzeyi ile ilgilidir (Kale, 2011, s:7).

Türkiye'de daha önceden 5 yıl olan ve yalnızca ilkokul kısmını kapsayan zorunlu eğitim, 1997 yılında 8 yıla çıkarılmış ve uygulamaya konulmuştur. Resmi kurumlar tarafından açıklanan veriler ilköğretimde net okullaşma oranının %98 civarında olduğunu göstermektedir (Kale, 2011, s:8).

2.2.1.3. Ortaöğretim

Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre; ortaöğretim, ilköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. İlköğretime tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkanlarından ilgi istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir. Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir. Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise, meslek lisesi ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir. Nüfusu az ve dağınık olan ve Milli, Eğitim Bakanlığınca gerekli görülen yerlerde,

ortaöğretimin, genel, mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler de kurulabilmektedir (Sarpkaya, 2010, s:26).

2.2.1.4. Yükseköğretim

Yükseköğretim; Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre, ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yükseköğrenim veren öğretim kurumlarını kapsar. Yükseköğretim kurumları; öğrencileri, milli eğitim sistemi çerçevesinde lisans öncesi, lisans ve lisansüstü düzeylerde yetiştiren bir bütünlük içerisinde ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre düzenlenmektedir (Sarpkaya, 2010, s:27).

Yükseköğretim kurumları, üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, meslek yüksekokulları ve uygulama ve araştırma merkezleri biçiminde farklı seviyelerde öğretim yapan kuruluşlar olmaktadır (Sarpkaya, 2010, s:27).

Türkiye'de 2011 yılı ağustos ayı itibariyle 103 devlet üniversitesi, 62 vakıf üniversitesi, 7 vakıf meslek yüksekokulu faaliyet göstermektedir. Son yıllarda yeni üniversitelerin kurulması ile hem devlet üniversiteleri hem de vakıf üniversitelerinin sayılarında hızlı bir artış gerçekleşmiştir (Kale, 2011, s:8).

2.2.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim; Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre , milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında:

- Okuma- yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim olanakları hazırlamak,

- Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim olan örgütlü bir eğitim olanakları hazırlamak,

- Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,

- Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,

-İktisadi gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,

-Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,

-Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı olanaklar hazırlamak,

-Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla düzenlenen meslek içi ya da meslek dışı düzenlenen seminer, konferans, kurslar ile bu alanda özel olarak kurulmuş kurumların eğitim/öğretim etkinliklerini ifade eder (Resmi Gazete. 1973)

2.2.2.1. Halk Eğitimi/Yetişkin Eğitimi

“Kitle eğitimi”, “yetişkin eğitimi”, “yığın eğitimi”, “toplum eğitimi” gibi isimlerle ifade edilen halk eğitimi; yetişkinlere ve okul dışındakilere yönelmiş düzenli, dizgeli ve örgütlü bir eğitim etkinliğidir. Köylü, kentli, işçi, işveren, çiftçi, öğrenci, zanaatkar , esnaf, ev hanımı, serbest meslek sahibi gibi toplumda çok geniş bir kitleyi eğitim vereceği kitle olarak görmektedir. Halk eğitiminden yararlanacak bireylerin, okul öncesi öğrenci kitlesi bir yana bırakılırsa, zorunlu öğrenim çağını geride bırakmış, toplumda sorumlu bireyler olarak rol almış ve üretici durumda olmaları beklenmektedir (Sarpkaya, 2010, s:28).

Halk eğitimi terimi yerine günümüzde giderek “yetişkin eğitimi” teriminin kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Duman, 2007). Yetişkin eğitimi, amaç, hedef kitle, program, yer ve süre bakımından halk eğitiminden ayrılmaktadır. Yetişkin eğitimi, zorunlu eğitimini tamamlamış kimselerin gereksinimlerine göre düzenlenmiş olan ve bu gibi kimselerin öğrenmelerine olanak sağlayan planlı, programlı ve düzenli eğitim süreçlerinin tümüdür (Sarpkaya, 2010, s:28) .

2.3. Eğitimin Finansmanı

Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri sonucu olan bilgi çağı toplumların eğitimden beklentilerini de değiştirmekte ve eğitime yeni işlevler yüklemektedir. Eğitimden

beklenen toplumsal, siyasal ve ekonomik işlevlerin yerine getirilmesi, eğitime ayrılan kaynakların düzeyine ve bu kaynakların etkili ve verimli kullanımına bağlıdır (Tuzcu 2006,159). Eğitim sürecinde, kaynakların etkili kullanımını sağlayarak ve aynı zamanda miktarını artırarak ve eğitimsel üretim teknolojilerini geliştirerek, en uygun nitelikte ve nicelikte çıktılar üretmek istenir (Tural 2002, s:203).

Tural (2002,) ise eğitimin finansmanını, eğitimsel amaç ve hedeflere ulaşmak için gerekli parasal kaynakları sağlama ve bunları eğitim eşitliği ve etkinlik ölçütleri temelinde dağıtma süreci olduğundan, tek başına asla bir amaç değil, amaçlara ulaşmanın bir aracıdır(s:27).

Eğitim sisteminin finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını etkileyen ve diğer çalışma alanlarıyla içiçe olan bir çabadır. Bu nedenle eğitimin finansmanı, eğitim sektörünün mevcut sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu gibi, öngörülen hedeflerin gerçekleşme olanaklarını da sınırlayan bir faktördür (XV. M.E.Şurası, 1996, s.401).

Eğitim hizmetinin üretiminde çeşitli girdiler kullanılmaktadır. Bunlar en genel olarak insan kaynakları ve fiziksel kaynaklar olarak ikiye ayrılabilir. İnsan kaynaklarının başında öğretmen, eğitim yöneticisi, eğitim uzmanı, denetmenler ve eğitimci olmayan personel gelmektedir. Eğitsel niteliklerin üretiminde kullanılan diğer girdi türü fiziksel kaynaklardır. Bunların başında okul binası gelir. Uygun bir eğitim ortamının oluşturulabilmesi için derslikler, işlikler deney odaları, çok amaçlı salonlar, eğitsel kol odaları, uygulama bahçesi, oyun bahçesi gibi eğitim yerlerinin hazırlanması gerekmektedir. Yine eğitimi gerçekleştirmeye aracılık eden canlı ve cansız eğitim araçları, eğitsel niteliklerin üretim sürecini destekler. Eğitim sürecinde kullanılan bu kaynaklar, gerçek maliyeti temsil eder (Tural, 2002, s:15)

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de insan kaynakları, bir ülkenin sahip olduğu en değerli kaynaktır. Ancak, insan kaynaklarının toplumsal ve ekonomik hedeflere uygun geliştirilmesi, geçmişe oranla günümüzde daha çok önem taşımakta ve gelecekte daha da önem taşıması beklenmektedir (Tuzcu, 2004, s:26). Dolayısıyla, günümüzde olduğu gibi gelecekte de bilinçli bir eğitim süreci ile güçlendirilebilecek, bilimsel ve teknolojik yeniliklerin yaratılmasında ve bu yeniliklerin yaşam standartlarının

yükseltilmesi için kullanılmasında, en temel kaynak insan kaynakları olacaktır (Tuzcu, 2004, s:26).

Genel olarak toplumumuzda, sağlık ve eğitim gibi insanın yaşamı ve gelişmesindeki iki temel faktörün önemi tam ve doğru olarak algılanıp buna göre karar verildiği söylenemez. Toplum veya bireyin eğitime yaptığı yatırımla gelecekteki kazançları doğru orantılıdır. Eğitime yapılan yatırımın kazançları sadece toplumun ekonomik gelişmesine değil, aynı zamanda fakirlik, hırsızlık, insan istismarı, cinayet gibi sosyal problemlerin azalmasına da neden olmaktadır (Burrup, Brimley ve Garfield, 1993, s:22).

Eğitim faaliyetlerinin istenilen düzeyde yürütülmesi her şeyden önce yeterli parasal kaynakların artırılması, sağlanması, çeşitli alt kesimler arasında dengeli biçimde bölüştürülmesi ve eldeki kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını zorunlu kılmaktadır (Adem, 1993, s:184-185).

Bugün hemen hemen tüm dünya ülkeleri, eğitime yeni ek finansman kaynakları yaratmak ve yeni modeller geliştirmek için çalışmaktadırlar. Bir ülkede üretilebilecek eğitim hizmetinin nicel ve nitel düzeyi, eğitim için ayrılan parasal kaynaklara ve bunlarla sağlanabilen girdilerin niteliği ve niceliğine, eğitim teknolojisine ve eğitim sisteminin yapı ve işleyişine bağlanabilir (Tuzcu, 2006, s:159).

Koç'un (2007) belirttiğine göre eğitim hizmetini, dünyanın hiçbir ülkesinde ve ekonomik maliyeti baz alınarak sunulmamaktadır. 1980'lerden itibaren ve tüm dünyada, eğitimin finansmanı için yeni enstrüman arayışları öne çıkmıştır. Eğitim, kişisel ve toplumsal özellik gösteren bir çeşit karma maldır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde son 20 yılda gerçekleştirilen üniversite reformları ve yükseköğretimle ilgili politika değişikliklerinin odağını da finansman düzenlemeleri oluşturmuştur. Eğitim sistemi, hızla gelişen ekonomi'deki nitelikli insan gücü gereksinimi ile halkın Eğitim istemlerinin tam olarak karşılanması ve herkese yetenekleri ölçüsünde Eğitim verilebilmesi gibi beklentiler ise sosyal ve hukuk devleti gereklerine uygun yeni finansal yaklaşımları zorunlu kılmaktadır(.s:39).

2.3.1. Eğitimin Parasal Kaynakları

Eğitimde sermaye kadar parasal kaynaklarda önemlidir. Ülke kalkınması doğrultusunda ekonomi, sağlık, tarım, güvenlik, turizm, eğitim vb. için belirlenen hedeflere ulaşmak kaynak gerektirir. Bu sektörlerden birine daha fazla kaynak ayrılması, diğerlerinden o oranda vazgeçilmesi demektir. Ülkelerin insan ve madde kaynakları kıttır. Bu kıt kaynakların sektörler arasında önceliklere göre dağıtılması ve eğitim sektörüne ayrılmış olan parasal kaynakların da alt sistemlere dağılımı dengeli olmalıdır (Karakütük, 2011, s:171).

Eğitim sistemine madde kaynakları ayrılmasının gerekçesi ise, eğitimin ekonomik kalkınmanın bir tür çoğaltanı olmasıdır. Eğitimde parasal kaynaklar konusu tartışılırken iki nokta üzerinde önemle durmak gerekir. Birincisi ülkenin parasal kaynaklardan ne kadarının eğitime ayrılacağıdır. İkincisi, eğitime ayrılan parasal kaynakların öğretim tür ve düzeylerine, illere ve okullara nasıl dağıtılacağıdır. Kuşkusuz bir çok ülkede eğitime ayrılan parasal kaynaklar diğer bir değişle eğitimin finansmanı vergilerden sağlanmaktadır. Eğitimde finansman modelleri üç başlık altında ele alınmaktadır (Karakütük, 2011, s:172):

1. Doğrudan Finansman: Eğitim bir kamusal mal sayılmakta ve eğitim harcamalarının tümü devletçe sağlanan vergilerle karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle, eğitim örgütlenmesini devlet üstlenir.
2. Kısmi Finansman: Eğitim yarı kamusal mal olarak görülmekte ve eğitim için gerekli kaynakların bir kısmı devletçe, bir kısmı da harç ve resimlerle öğrencilerden alınmaktadır.
3. Dolaylı Finansman: Eğitim özel mal olarak görülmektedir. Eğitimi devlet ya da özel kesim üstlenebilir. Eğitimden yararlananlar, eğitimin bedelini öderler. Devlet de Öğrencilere kredi ya da hibe yoluyla satın alma gücü transfer eder.

Eğitim, parasal kaynakları öğrenciler ve aileleri, işverenler, devlet, uluslar arası örgütler gibi değişik kesimlerce sağlanan, hem kişisel hem de toplumsal bir yatırımdır. Eğitimden doğan maliyetleri paylaşma düzenlemeleri, ülkeden ülkeye

farklılaşmaktadır. Eğitime kaynak ayıran ya da ayırmayı düşünen kesimler tablo- 1’de belirtilen kaynak dağılım kararlarını almak zorundadırlar (Tural, 2002, s:16)

Tablo-1. Eğitim Finansmanında Kaynak Dağılım Kararları

Ülke Kaynaklarının Dağılımına İlişkin Kararlar (Dış Kaynak Dağılımı)	Eğitime Ayrılan Kaynakların Dağılım Kararları (İç Kaynak Dağılımı)
Devletin savunma, altyapı ve sağlık gibi rekabet eden alanlarına göre, eğitim kesimine ne kadar kaynak ayrılacağına ilişkin kararları	Eğitime ayrılan kıt kaynakların farklı bölgeler, iller ve kırsal-kent ayrımında dağılımı
İşletmelerin diğer harcama seçeneklerine göre eğitime kaynak ayırma kararları	Kaynakların farklı öğretim tür ve düzeyleri arasında dağılımı (örgün, yaygın, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim)
Ev halkının diğer harcama seçenekleri karşısında eğitime kaynak ayırma kararları	Kaynakların alması girdilerin kullanıldığı öğrenme-öğretme süreçleri arasında dağılımı (yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim, elektronik öğretim)
	Kaynakların farklı özelliklere sahip bireyler ve toplumsal kümeler arasında dağılımı

Tural’a (2002) göre, devletin en büyük gelir kaynağını dolaylı ve dolaysız vergiler oluşturur. Devlet kamu gelirlerini hükümetler kanalıyla kullanır. Devlet gelirlerini eğitim, sağlık, savunma, ulaşım, altyapı, iç ve dış güvenlik gibi birbirlerine alternatif alanlara dağıtmaktadır. Eğitime devletin ayıracağı kaynağın miktarı, devlet gelirlerinin büyüklüğü kadar, eğitime ve eğitim getirilerine verilen önemle yakından ilgilidir. Bunun dışında eğitim gelirlerini etkileyen değişkenler olarak ülkedeki

enflasyon oranını, rakip kamu hizmetlerine olan talebi, ekonomik büyüme düzeyini, eğitim gelirlerinin çeşitliliği ve sürekliliğini, dış ticaret düzeyini ve dış yardımları sayabiliriz (s:18).

Öte yandan, kamu ve özel sektör işletmeleri, yaptıkları tasarruflarını, yeni ürünler üretmek, üretim kapasitesini artırmak, yeni teknolojiler istihdam etmek, araştırma geliştirme birimleri kurmak, işgücünü yetiştirmek gibi birbiri ile rekabet eden seçeneklerden bir ya da birkaçına yönlendirebilmektedirler. İşletmenin yetiştirmeye kaynak aktarması, yetiştirmenin işgücü verimliliğine katkısının algılanmasıyla mümkün olacaktır. Özellikle yaşam boyu eğiti, sürekli eğitim ve yetişkin eğitimi kavramlarının iletme düzeyinde dikkate alındığı gözlenmektedir (Tural, 2002, s:19).

Son olarak, birey ve ailelerin bütçelerinden eğitime ayıracağı kaynak miktarı, ailenin geliri ve eğitimin kişisel getirilerine ilişkin algıları, eğitimin maliyeti ve diğer etkenler etkilenmektedir. Eğitimin mesleğe giriş, ücretler, toplumsal statü, ileri eğitim olanakları gibi parasal ve parasal olmayan yaralarına ilişkin değerlendirmeler, aile bütçesinden eğitime ayrılacak paranın miktarını belirlemektedir (Tural, 2002, s:19).

2.3.2. Dünyada Eğitimin Finansmanı

ABD, eğitim için yapılan harcamaların ulusal gelir içindeki payı açısından dünyada ilk sıralardadır. GSMH'nın %5,3'ü ve genel bütçenin de %12,4'ü eğitim harcamalarından oluşmaktadır. Eğitim kurumlarının finansmanı genel olarak federal, eyalet ve bölge olmak üzere üç kaynaktan karşılanır. Bu üç ayrı birim sadece devlete ait olan okulları finanse etmekle kalmaz. Paralı okulları da belirli ölçüde devletin bu üç farklı yönetim düzeylerinden parasal yardım alır. Eğitim kurumlarının yaptığı harcamaların, üçlü sistemin dışında karşılandığı kaynaklardan birisi de öğrencilerden alınan harçlardır. İlköğretim harcamalarının %91'i eyalet hükümetleri ve belediyeler tarafından karşılanmaktadır. Bunun yanında federal hükümet %7 oranında ve diğer özel kuruluş ve kişiler ise %2 oranında giderleri karşılamaktadır (Balcı ve diğerleri, 2007, s:44).

Tuzcunun (2006) aktardığına göre AB ülkelerinde eğitim bütçesi planlamasının ve eğitim için kaynak sağlama yetki ve sorumluluklarının merkezi ve yerel yönetimlerce paylaşıldığı görülmektedir. Eğitim bütçesi, Türkiye'de olduğu gibi ağırlıklı olarak kamu

yönetimince (genel bütçeden) karşılanan ülkeler Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Portekiz ve Yunanistan; yerel yönetimlerce karşılanan ülkeler Almanya, Avusturya, Belçika ve İngiltere; kamu ve yerel yönetimlerce karşılanan ülkeler ise Danimarka, İsveç ve Finlandiya'dır. Hatta bu son üç ülkede eğitim sistemleri, kamu yönetiminden çok, yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. AB ülkeleri ve Türkiye'de eğitimin finansman yöntemleri Tablo-2'de görülmektedir(s:162).

Tablo-2. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Eğitimin Finansmanı

Ülke	Finansman Türü
Almanya	Eyalet Yönetimleri + Yerel Yönetimler
Avusturya	Eğitim ve Kültür Bakanlığı + Eyalet Yönetimleri + Yerel Yönetimler
Belçika	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler + Sivil Toplum Örgütleri
Danimarka	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler
Finlandiya	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler
Fransa	Eğitim Bakanlığı + Yükseköğrenim Araştırma Bakanlığı
Hollanda	Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı + Yerel Yönetimler
İngiltere	Yerel Yönetimler + Özel Kuruluşlar + Okul Yönetimleri
İrlanda	Merkezi Fonlar + Yerel Kaynaklar
İtalya	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler + Sivil Toplum Örgütleri
İspanya	Eğitim Bakanlığı + Özerk Bölgeler ve Yerel Kaynaklar
İsveç	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler
Lüksemburg	Eğitim ve Meslekî Öğretim Bakanlığı + Komünler + İşverenler
Portekiz	Eğitim Bakanlığı + Yerel Yönetimler + İşverenler
Yunanistan	Eğitim Bakanlığı + Sivil Toplum Örgütleri + Katkı Payı ve Bağışlar
Türkiye	Eğitim Bakanlığı + YÖK + Katkı Payı ve Bağışlar

AB ülkelerinde genel olarak, merkezi-bölgesel-yerel olmak üzere üç düzeyli bir yönetim yapısı olduğundan, eğitimin finansmanı da benzer bir yapıya sahiptir ve ortalama olarak;

- % 55'i merkezi,

- % 25'i bölgesel,

- % 20'si yerel kaynaklardan karşılanmaktadır ve AB'de ülkeden ülkeye farklılık gösteren bu dağılıma ilişkin Türkiye rakamları net değildir AB ülkelerinde ve Türkiye'de eğitimin finansmanı, çoğunlukla kamu kesimince karşılanmakta, diğer bir deyişle ülkelere ve eğitim düzeylerine göre kısmen farklılaşmakla birlikte, eğitim büyük ölçüde kamu kaynaklarıyla finanse edilmektedir (Tuzcu, 2006, s:162).

Uçarlar'ın (2004) aktardığına göre Uzak doğu ülkesi olan Japonya'da, eğitim kurumlarına ulusal bütçeden, yerel yönetim bütçelerinden, özel kuruluş bütçelerinden paylar ayrılmış, zorunlu olmayan eğitimde ailelerin katkısı sağlanmıştır. Uçarlar'ın yazdıklarından anlaşıldığı kadarıyla Japonya'da zorunlu eğitimin finansmanı merkezi ve yerel yönetimler arasında ortaklaşa olarak karşılanmakta ve zorunlu eğitim için ailelerden parasal katkı istenmemektedir (s:11).

Eski Doğu Bloku ülkelerinin birçoğunda olduğu gibi Rusya'da da devlet 1993 yılından başlayarak eğitim sistemine minimum destek sağlamak politikası sürdürmektedir. 1992 yılında kabul edilen "Eğitim Kanunu" devlete her yıl ulusal gelirin %10'unu eğitime ayırma yükümlülüğü getirse de, uygulamada sağlanan finansman eğitim için gereken toplam paranın %60'ını hiçbir zaman geçmemiştir. Eğitim için ayrılan para, eğitimin normal fonksiyonlarını yerine getirmek için bile yeterli değildir. 1990 yılına kadar sadece devlet tarafından finanse edilen Rus eğitim sistemi 1990 sonrası dönemde "karma finansman yaklaşımını" model almış ve eğitime kamu kesiminin yanı sıra, özel sektör ve gönüllü kuruluşlarda destek vermeye başlamışlardır (Balcı ve diğerleri, 2007, s:466).

2.3.3. Türkiye'de Eğitimin Finansmanı

Türkiye'de kamusal kaynaklar Eğitimi finanse etmeye yetmemekte ve mevcut kaynaklar etkin bir şekilde kullanılamamaktadır (Koç, 2007, s:39).

Eğitimden beklenen toplumsal, siyasal ve ekonomik işlevlerin yerine getirilmesi, eğitime ayrılan kaynakların düzeyine ve bu kaynakların etkili ve verimli kullanımına bağlıdır (Tuzcu, 2006, s:159).

Tuzcu (2004,s:26), eğitimin finansman kaynaklarını şöyle özetlemektedir:

- Konsolide bütçeden ayrılan kaynaklar,
- Eğitime katkı payı (ilköğretim, 4306 sayılı Yasa gereğince),
- Öğrenci katkı payı (yüksek öğretim, 2547 sayılı Yasa gereğince),
- Çıraklık ve Meslekî-Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonundan ayrılan kaynaklar (3308 sayılı Yasa gereğince),
- Döner sermaye işletmelerinden sağlanan gelirler,
- Dernek gelirleri (okul yaptırma, onarım ve okul aile birliği vb),
- İl özel idareleri bütçesinden ayrılan kaynaklar,
- Halk (kişi ve kuruluşlar) katkıları-bağışlar,
- Dış ülke ve kuruluşlardan sağlanan krediler, burslar ve bağışlar.

Görüldüğü gibi, bireysel ve toplumsal eğitim istemini karşılayabilmek için çok çeşitli kanallardan finansman sağlanmaya çalışılmaktadır (Tuzcu, 2004, s:26).

Bülbül'e (1998) göre, eğitim giderlerinin kamu kaynaklarından sağlanmasında karşılaşılan darboğazlar pek çok ülkeyi, bu konuda kamu kaynaklarına ek yeni gelir kaynakları aramaya götürmüş olup bunların belli başlıları şunlardır:

- 1- Halkın okul yapımı programlarına katılması,
- 2- Bağışlar ve yardımlar
- 3- Sanayi kuruluşlarının katkıları
- 4- Vakıf dernek ve benzeri kuruluşların katkıları,

- 5- Döner sermaye gelirleri,
- 6- Bonolar, krediler,
- 7- Piyango, özel pul, rozet satışı, kermesler, konserler, açık artırmalar v.b.,
- 8- Öğrencilerin katkısı,

Bülbül (1998) dünyada eğitim sistemlerinin karşılaştığı sorunları üç grupta toplamıştır (s:393):

1. Eğitim sisteminin çıktıları (sunu) ve toplumun insan üstü ihtiyaçları (istem) arasındaki denge nasıl kurulacaktır.
2. Eğitimde herkese fırsat ve imkan eşitliği nasıl sağlanacaktır.
3. Eğitimin öğrenci sayıları ve ünite maliyetlerindeki artışlar nedeniyle, giderek artan finansman ihtiyacı nasıl karşılanacaktır.

Hesapcıoğlu'nun (1991) belirttiğine göre Türkiye'de eğitim finansmanı konusunda bir fikir edinebilmek için, Türkiye'de bütün öğrenim düzeyleri itibariyle eğitim arzının hangi kesimlerce gerçekleştirildiğine bakıldığında, özel öğretim kurumlarınca arz edilen eğitim kapasitesinin arz edilen toplam kapasitenin ancak %2 civarında olduğu görülmektedir. Bu sonuç Türkiye'de eğitim hizmetinin bir kamu endüstrisi olayı olduğunu ve kamuya finanse edildiğini göstermektedir. Kamu sektörü, kendisine ait diğer kamu görevlerinin yanına bir kamu görevi olan eğitim hizmetini finanse etmek için başta vergi gelirlerine daha sonra da sırasıyla dış borçlanma gibi diğer kaynaklara başvurmaktadır (s:164).

Bülbülün (1998) belirttiğine göre, eğitimin hemen her düzeyinde ve türünde öğrenci sayılarının hızla artışı, çeşitli yoklukları da beraberinde getirdi. Her ülkede başta öğretmen, bina, tesis, araç gereç, gibi öğrenci dışındaki tüm girdilerin sağlanmasında karşılaşılan zorluklar giderek arttı. Kamu bütçelerinden eğitime ayrılan paylarda gerçekleştirilen sürekli artışlar, öğrenci sayılarındaki ve eğitimin maliyetindeki artışlar karşısında, ihtiyacı karşılamakta yetersiz kaldı (s:395).

Altuntaş (2005), dünyanın hiçbir ülkesinde eğitim kesimine ayrılan kaynakların sınırsız olmadığını, özellikle gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de eğitime ayrılan kaynakların oldukça sınırlı olduğunu ve bu nedenle sınırlı kaynakların en verimli şekilde kullanımını sağlamak için planlı kalkınma politikası izlenmeye çalışıldığını belirtmektedir (s:3).

TUSİAD’ın hazırlamış olduğu rapora göre, ülkemizde devletin eğitime ayırabildiği para, eğitime olan talebi karşılayamadığı için, genel olarak eğitim kademelerinin hepsinde kapasite ve kalite yetersizliği vardır (TUSİAD, 2000, s:57). Devletin bedava eğitim verdiği, sirkede olsa bize tatlı geldiği için kalitesine bakmıyoruz. Ne olursa olsun yeter ki bedava olsun, diye devletin bedava verdiği eğitimi kabul ediyoruz. Sınıfsız hocasız okulları hiç sorgulamıyoruz. (TUSİAD, 2000, s:59).

Tuzcunun (2006) aktardığına göre Bircan, eğitim finansmanında ortaya çıkan krizi içsel ve dışsal olmak üzere iki grupta ele olmaktadır. İçsel nedenler; eğitim maliyetlerinde meydana gelen artışlar, öğretim kadrosunun daha verimli kullanılamaması, öğrenci başarısızlıklarının getirdiği finansman kayıpları, burslarda meydana gelen yükselmeler, finansman kaynaklarının bileşimi ve kullanımında ortaya çıkan yetersizliklerdir. Dışsal etmenler ise; eğitime olan istemle ilgili değişimler, ülkenin dış borçlarının artması, eğitim dışında kalan ve devletin sağladığı başka bazı hizmetlere ayrılan kaynakların artması, kamu gelirlerinin yeterince artırılmaması, işsizliğin yüksek olması ve yeni istihdam koşulları nedeniyle yeniden eğitim gereksinimlerinin artmasıdır (s:160).

2.4. İlköğretimin Finansmanı

İlköğretim okullarının nasıl finansman edileceği konusu sadece ülkemizde değil gelişmiş ülkelerde de tartışma konusudur. Özellikle okulların ekonomik durumlarının hizmet verdikleri bölgenin sosyo-ekonomik durumu ile ilişkili olması, eğitimde eşitliği ve hakkaniyeti gündeme getirmiştir (Korkmaz, 2006, s:431).

Türk Milli Eğitim Sisteminde ilköğretim dönemi özel bir konuma sahiptir. Çünkü okul çağındaki tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının eğitiminin devlet

tarafından sağlanması anayasal bir zorunluluktur (Korkmaz, 2006, s:431). Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. maddesinde ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır denmektedir.

Yabancı ülkelere bakıldığında örneğin Fransa’da, ilköğretim zorunlu ve parasızdır. Eğitim kurumlarının her tür ve kademedede finansmanı bölgeler tarafından gerçekleştirilmektedir. İngiltere de ise, ilköğretim parasız ve eğitim kurumlarının her kademesinin finansmanı devlet tarafından yerine getirilmektedir. Amerika’da da ilköğretim devlet okullarında parasız ve eğitim kurumlarının finansmanının sağlanması devlet, yerel yönetimler ve dernekler tarafından yerine getiriliyor. Almanya’da ise ilköğretim yine zorunlu ve parasızdır. Eğitim kurumları tüm eyaletlerde devlet ve mahalli idareler tarafından finanse edilmektedir (Altıntaş, 2005, s.4).

İlköğretim okullarının gelir kaynakları 222 Sayılı ilköğretim kanununa göre şöyle açıklanmaktadır (resmi gazete, 1961):

a) Her yıl Devlet gelirlerinin % 3 ünden az olmamak üzere Devlet bütçesinden yapılacak yardımlar,

b) Özel idare bütçelerine, bu kanun hükümleri gereğince sağlanacak gelirler hariç, yıllık gelirlerinin en az % 20 si oranında konulacak ödenekler,

d) Köy okullarına gelir sağlamak üzere, tahsis edilen araziden ve okul uygulama bahçesinden elde edilen gelirler hariç köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % 10 u oranında konulacak ödenekler,

f) Gelirleri sıbyan, mahalle tıfıl okullarıyla medreselere ve diğer ilim müesseselerine tahsis edilmiş bulunan mazbut vakıflar hasılatından her yıl Vakıflar Genel Müdürlüğünce bütçe ile tespit edilecek gelirlerle mütevelliler tarafından idare olunacak vakıflardan ayrılacak hisseler,

g) İktisadi Devlet Teşekkülleri, özel kurumlar, dernekler veya hayırsever kimseler tarafından yapılacak her türlü mal, para bağışları ve vasiyetler,

ı) Hurdaya çıkacak okul eşya ve levazımının, işe yaramayacağı anlaşıldığından veya yenisi yapıldığından satılmasına karar verilen okul binaları

enkazının veya okul yerinin değiştirilmesi dolayısıyla bu kanuna göre istifade edilmeyecek durumda kalan arsa ve tarlaların satışından elde edilecek paralar,

i) Okulun parası varsa bunun faiz gelirleri de ilköğretimin gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Fakat bu gelir kaynakları ile ilgili hükümler genel alanda hayata geçirilememiş ve zamanla da fiiliyatta uygulanması hemen hemen kalkmıştır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunda okulların yapımı ve donatımı ile ilgili olarak; “her derece ve türdeki eğitim kurumlarına ait bina ve tesisler çevrenin ihtiyaçlarına ve uygulanacak programların özelliklerine göre Milli Eğitim Bakanlığınca planlanır ve yaptırılır. Bu maksatla her yıl Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine gerekli ödenek konur. Arsa temini ile okul bina ve tesislerin yapım ve donatımında, Devletin azami imkanlarının kullanılması yanında vatandaşların her türlü yardımlarından da yararlanılır ve yardımlar teşvik edilir ve değerlendirilir.” denilmektedir. Ayrıca aynı kanunun eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin işbirliği başlığı altında “Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır. Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur. Okul-aile birlikleri, okulların eğitim ve öğretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmak, okulların ve maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; aynî ve nakdî bağışları kabul edebilir, maddi katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilir, okulların bünyesinde bulunan açık alan, kantin, salon ve benzeri yerleri işlettirebilir veya işletebilirler. Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz. Okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden sağlanan maddi katkılar, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesi ile açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esaslar, Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir. ...Okul-aile birliklerinin gelirleri, genel bütçe gelirleri ile ilişkilendirilmeksizin eğitim kampüsü yönetimi ve okul-aile birliği adına bankalarda açılan özel hesaplarda tutulur” denilmektedir (resmi gazete,1973)

Birleşmiş Milletler Örgütü’nün 10 Aralık 1948’de kabul ettiği, Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nun da 6 Nisan 1949 da onayladığı İnsan Hakları

Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde, herkesin eğitim hakkına sahip olduğu, eğitimin en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasız ve zorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Yine, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün 20 Kasım 1989'da kabul ettiği Türkiye Cumhuriyeti'nin 9 Aralık 1994 gün ve 4058 sayılı Yasa ile onaylanmasını uygun bulduğu, "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28. maddesi'nde ise taraf devletlerin çocuğun eğitim hakkını kabul ettikleri ve ilköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

İlköğretimin Türk Milli Eğitim Sisteminde zorunlu ve finansmanı devlet tarafından . karşılanması öngörülmesine rağmen, uygulamada hiçte öyle olmadığını görülmektedir (Korkmaz, 2006, s:431). İlköğretimin mecburi olduğu ve parasız olacağı uluslar arası anlaşmalarda, Anayasamızda ve yasalarımızda açıkça yer aldığı halde, ülkemizde ilk ve orta öğretimde katkı payı adı altında öğrencilerden para alınmaktadır (TUSİAD, 2000, s:54)

Türkiye'de devlet ilköğretim okullarını idare etmek oldukça zordur. Çünkü belli bir norm veya kritere göre geliri yoktur. Geliri okulun sosyo-ekonomik çevresi ve imkanlarının halka arzı ile doğrudan ilgilidir. Bir başka açıdan ise, okulun geliri okul idare ve yöneticilerinin tamamen özgüven ve becerisine kalmıştır. Eğer okuldaki iş görenler çevrenin olanaklarından iyi yararlanabilirlerse okulun gelirine olumlu katkı sağlamaktadırlar aksi taktirde okulun finansmanında ciddi problemler yaşanmaktadır. Çoğu zaman kamuoyuna 'susuz okul' kış aylarında 'kaloriferleri yanmayan okul' gibi manşetlerle çıkmaktadırlar (Korkmaz, 2006, s:434).

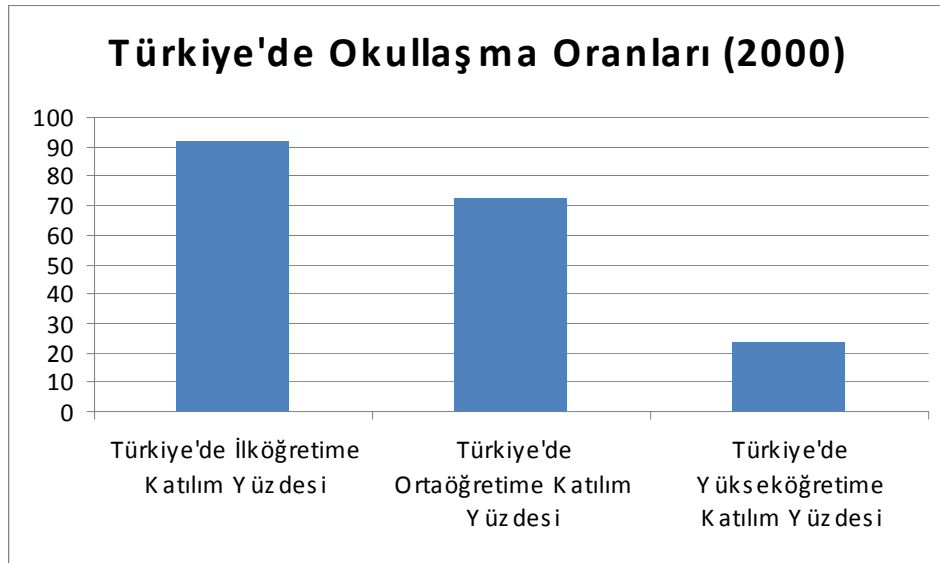
Devlet ilköğretim okullarında en önemli problemlerden birisi; okulların öğrencilerine temiz bir çevre ve hijyenik ortam sağlamada ciddi sıkıntılar yaşamalarıdır. Elbette bu sorunun temelinde de mali kaynak vardır. Bazı okulların temizlik işlerini yapacak hizmetlisi ya hiç yok yada yetersizdir. Bu durumlarda okulun ekonomik durumu iyi ise dışarıdan hizmetli getirebilmektedir. Bunun tersi durumlarda ise okulu öğrenciler temizlemek zorunda. Dolayısıyla, okul ortamı öğrencilerin temizlik ve sağlığı açısından kaygılar uyandırmaktadır (Korkmaz, 2006, s:434).

Tural (1999) eğitime iç kaynak dağılım kararları için yapılan araştırmaların ilköğretim ve ortaöğretim getiri oranlarının, yüksek öğretim getiri oranlarından daha yüksek olması bulgusu, ilgili çağ nüfusunun tümüne ulaşabilme gücüne sahip ve dünya

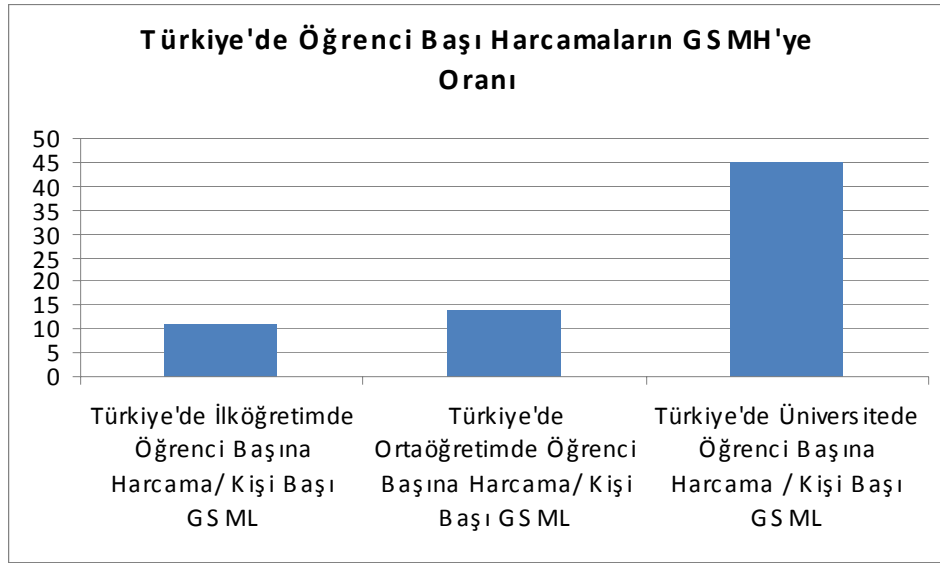
lkelerinin çoğunda zorunlu olan ilköğretime daha çok yatırım yapılması politikasına yol açabileceğini belirtmektedir (s:125).

Tablo-3'e bakıldığında Türkiye'de okullaşma ilköğretimde %90 iken, ortaöğretimde %70 ve yükseköğretimde %25'ler civarındadır. Bir piramit söz konusudur. Ayrıca bu tablolar nicelikselidir. Yani mevcut eğitim kalitesini göstermemektedir.

Tablo-3. Türkiye'de Okullaşma Oranları

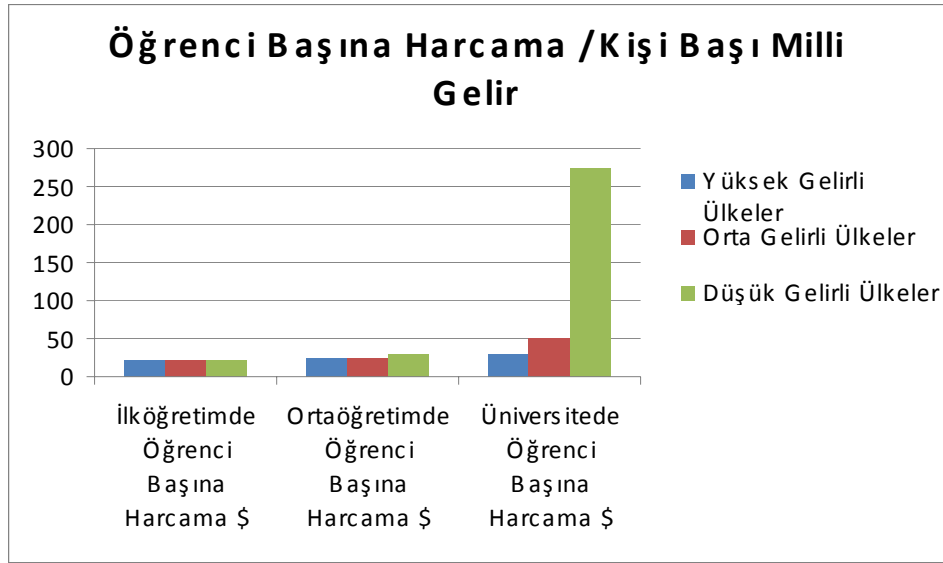

Akın'ın (2006) belirttiğine göre gelişmekte ola ülkelerdeki eğitim harcamalarındaki arpıklık Türkiye'de de mevcut. En yüksek toplumsal getirisi olan ilköğretimde öğrenci başına harcama GSMH'nin %15'ini ancak bulurken, en düşük toplumsal getirisi olan yükseköğretimde öğrenci başına harcama GSMH'nin %45'ini bulmaktadır. Başka bir ifadeyle ilköğretime göre üç kat daha fazla yükseköğretimde öğrenci başına harcama yapılmaktadır (s:26).

Tablo-4. Türkiye’de Öğrenci Başı Harcamaların GSMH’ye Oranı

Akın’a (2006) göre düşük gelirli ülkelerde ilköğretim ve ortaöğretim için öğrenci başına harcama 50 dolar civarındayken, yükseköğretimde 1000 dolar üzerine çıkmaktadır. Halbuki ilköğretime yatırımın toplumsal faydası, yükseköğretimdekinden çok daha fazladır (s:43).

Akın (2006), yüksek gelirli ülkelerde hem öğrenci başına yapılan harcama kaliteli eğitimi sağlıyor, hem de ilköğretim ile yükseköğretim arasında yapılan harcamalar açısından bir denge söz konusu olduğunu belirtmektedir (s:43).

Tablo-5. Öğrenci Başına Harcamaların Kişi Başı Gelire Oranı

Tablo- 5’de öğrenci başına harcamaların kişi başı gelire oranına bakıldığında, harcama dağılım çarpıklığı daha iyi irdelenmiş olur. Düşük gelirlili ülkelerde ilköğretimde öğrenci başına harcamanın kişi başı gelire bölümü %12’i ederken, bu oran yükseköğretimde %250’dir. Benzer çarpıklığı orta gelir grubu ülkelerde de müşahade ederken, yüksek gelirli ülkelerde her eğitim kategorisinde dengeli bir dağılım söz konusudur(Akın, 2006, s:44)

Toplumun genel eğitim düzeyini yükseltmek amacıyla, 1997 yılında (4306 sayılı Yasa ile) zorunlu eğitim süresi sekiz yıla çıkarılmış ve yeni finansman kaynakları (eğitime katkı payı adıyla) sağlanarak kısa sürede çağ nüfusunun tamamına yakını eğitim sistemine dahil edilmiştir. Yasa gereği eğitime katkı payı uygulamasının başladığı 1 Eylül 1997 tarihinden 31 Aralık 2002 tarihine kadar; 1 katrilyon 633 trilyon lira eğitime katkı payı ve 7 trilyon lira da bağış (nema dahil) olmak üzere toplam 1 katrilyon 639 trilyon lira gelir sağlanmıştır (MEB APK). Bu miktarın 1 katrilyon 606 trilyon lirası; okulların yapım, onarım ve donatım, arsa kamulaştırma, taşımali ilköğretim, kitap basımı, etüd-proje vb. işlerde kullanılmıştır (Tuzcu, 2004, s:23).

2.5. Okul Aile Birlikleri

5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanunun çıkarılması ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda kurulan ve okullarımızın fiziki ve teknik eksikliklerinin giderilmesinin yanında veli ve öğretmen dayanışması ile eğitim kalitesinin yükseltilmesini amaç edinen ve bu amaç doğrultusunda bağış adı altında para toplayan okul koruma dernekleri kapanmak zorunda kalmıştır (Şimşek, 2011, s:1).

Okul Koruma Derneklerinin kapatılması sonucunda doğan boşluk nedeniyle ortaya çıkan bu sorunun çözümü için 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 16.maddesine dayalı olarak Milli Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birlikleri Yönetmeliği çıkarılmış, çıkarılan yönetmelik 31.05.2005 tarih ve 25831 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 1739 sayılı Kanunu'nun 16. Maddesinde yapılan değişiklik aşağıdadır:

“... Okul aile birlikleri, okulların eğitim ve öğretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmak, okulların ve maddî imkanlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; aynî ve nakdî bağışları kabul edebilir, maddî katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilir, okulların bünyesinde bulunan kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işlettirebilir veya işletebilirler. Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz.”

Okul aile birlikleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi veya özel örgün/yaygın öğretim kurumlarında/okullarda Okul Aile Birliği Yönetmeliği çerçevesinde kurulur. Birliğin kuruluş amacı Okul Aile Birliği Yönetmeliğinde; “Birlik, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, maddi imkanlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddî katkı sağlamak üzere kurulur.” Şeklinde tanımlanmıştır. Her birlik kurulduğu okulun adını alır (Şimşek, 2011, s:1).

Okul aile birliği çalışmalarına getirilen bu neoliberal yaklaşım, sözde “şeffaflık” ve “geniş katılım” “açık denetim” gibi birtakım söylemleri öne çıkararak velilerin yönetime ve hizmetlerin yürütülmesine, eğitim maliyetine katılımına zemin

hazırlamaktadır. Böylece, okulların başta öğrenci velileri olmak üzere yakın çevrenin desteğini çekmesi ve demokratik pratiklerin sergilenip uygulandığı yerler olması beklenmektedir. Bu bağlamda, demokratik seçimler düzenlenmesi, yıllık bütçe yapılması, kültürel ve sosyal etkinliklerin planlanması ve uygulanması, uluslararası fonlardan yararlanılması için proje birimleri oluşturulması, okulun niteliğinin artırılması amacıyla kaynak yaratılması okul aile birliği çalışmaları kapsamına alınmıştır. Kısacası, üzerinde durulan değişikliklerle eğitimde yerelleşme uygulamaları pekiştirilmekte ve eğitimde “iyi yönetim” uygulamalarından biri daha uygulamaya geçirilmektedir (Çamurcu, 2005, s:67; Yolcu, 2007, s: 171).

2.5.1. Okul Aile Birliklerinin Görev ve Yetkileri:

Okul Aile Birliklerinin görev ve yetkileri şunlardır (MEB Okul Aile Birliği Yönetmeliği, 2005):

- a) Öğrencileri, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile Atatürk İnkılâp ve İlkeleri doğrultusunda yetiştirmek üzere okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve ailelerle iş birliği yapmak.
- b) Okulun amaçlarının gerçekleştirilmesine, stratejik gelişimine, fırsat eşitliğine imkân vermek ve öğretmenler kurulunca alınan kararların uygulanmasını desteklemek amacıyla velilerle iş birliği yapmak.
- c) Kurs ve sınavlar, seminer, müzik, tiyatro, spor, sanat, gezi, kermes ve benzeri etkinlikler de okul yönetimi ile iş birliği yapmak.
- d) Özel eğitim gerektiren öğrenciler için ek eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesini ve desteklenmesini sağlamak.
- e) Okulun bina, tesis, derslik, laboratuvar, atölye, teknoloji sınıfı, salon ve odaları ile bahçe ve eklentilerinin bakım ve onarımlarının yapılmasına, teknolojik donanımlarının yenilenmesine, geliştirilmesine, ilâve tesis yaptırılmasına, eğitim-öğretime destek sağlayacak araç-gereç ve yayınların alımına katkıda bulunmak.
- f) Eğitim-öğretim faaliyetleri dışındaki zamanlarda okulun derslik, spor salonu, kütüphane, laboratuvar ve atölyeleri gibi eğitim ortamlarının, kamu yararı doğrultusunda kullanılmasını sağlamak.
- g) Okulun ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmet satın almak.

h) Okulda uyulması gereken kurallar hakkında velileri bilgilendirmek ve onlarla iş birliği yaparak, zararlı alışkanlık ve eğilimlerin önlenmesi için okul yönetimine yardımcı olmak.

ı) Millî bayramlar, anma, kutlama günleri, belirli gün ve haftalar ile düzenlenecek tören ve toplantıların giderlerine katkıda bulunmak.

i) Öğrencilere sağlık ve temizlik alışkanlıkları kazandırmada alınacak ortak tedbirler için katkı sağlamak.

j) Ailede, okulda ve çevrede, öğrencilerle diğer çocukların iyi alışkanlıklar kazanmalarını, iyi birer vatandaş olmalarını sağlayıcı tedbirler alınmasında okul yönetimine yardımcı olmak.

k) Okula yapılan aynî ve nakdî bağışları kabul ederek kayıtlarını tutmak; sosyal, kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenlemek; kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işletmek veya işletmek.

l) Okul yönetimi ile iş birliği yaparak, okula ve imkânları yeterli olmayan öğrencilere maddî-manevî destek sağlamak. Belirlenen kardeş okullara katkıda bulunmak.

m) 14/6/2003 tarihli ve 25138 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmek.

n) Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmak.

o) Eğitim-öğretimi geliştirmek amacıyla çalışma komisyonları oluşturmak.

p) Eğitim-öğretimi geliştirici diğer etkinliklere katkı sağlamak.

Okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler birliğin tabî üyesidir. Yönetici ve öğretmenin üyeliği, okulla ilişkisinin kesilmesi durumunda, velinin üyeliği ise öğrencinin okulla ilişkisinin kesilmesi hâlinde sona erer. Ayrıca, aynı okulda başarılı olarak görev yapmış okul müdürü, müdür yardımcısı, öğretmenler ile okula katkı sağlayan hayırsever ve mezunlara birlik yönetim kurulu kararı ile birlik onur üyeliği verilebilir. Onur üyesi genel kurula katılabilir, ancak birlik organlarında görev alamaz ve oy kullanamaz

2.5.2. Birliğin Organları

Birliğin organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulunda oluşur.

2.5.2.1. Genel Kurul

Genel kurul, birliğin üyelerinden meydana gelir. Genel kurul, birlik yönetim kurulunun davetiyle her yıl en geç ekim ayının sonuna kadar, yeni açılan okullarda ise okul müdürünün daveti üzerine okulun açıldığı tarihten itibaren en geç iki ay içinde okulda toplanır. Genel kurul, katılan üyelerle toplanır ve bunların çoğunluğu ile karar alır. Ancak toplantı yeter sayısı, yönetim ve denetim kurullarının asil ve yedek üye sayısının dört katından, öğrenci mevcudu yüzün altında olan okullarda ise yönetim ve denetim kurullarının asil ve yedek üye sayısının iki katından az olamaz.

Genel kurulun görevleri şunlardır:

- a) Yönetim kuruluna okul müdürü, öğretmenler kurulunca seçilen birer asil ve yedek müdür yardımcısı ve öğretmenin dışında, veliler arasından 4 asil, 4 yedek; öğrenci mevcudu yüzün altında olan okullarda ise öğretmenler kurulunca seçilen bir asil, bir yedek müdür yardımcısı/öğretmen dışında, veliler arasından 3 asil, 3 yedek üyeyi seçmek.
- b) Denetim kuruluna veliler arasından 2 asil, 2 yedek; öğretmenler arasından da birer asil ve yedek üye seçmek.
- c) Yönetim ve denetim kurulu faaliyet raporlarını görüşerek ibra etmek.
- d) Önceliklerine göre okulun ve öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak hazırlanan tahminî bütçeyi görüşmek.
- e) İhtiyaçların giderilmesine yönelik yönetim kurulunu yetkilendirmek.
- f) Okulun eğitim-öğretim kalitesinin yükseltilmesine ilişkin önerilerde bulunmak

2.5.2.2. Yönetim Kurulu

Yönetim kurulu, okul müdürü, müdür yardımcıları ve öğretmenler arasından seçilen birer üye, veliler arasından seçilen dört üye olmak üzere yedi üyeden oluşur. Öğrenci mevcudu yüzün altında olan okullarda ise müdür, müdür yardımcısı/öğretmen ve veliler arasından seçilen üç üye olmak üzere yönetim kurulu 5 üyeden oluşur. Yönetim kurulunun görev süresi bir yıldır. Yönetim kurulu, seçimden sonraki ilk hafta içinde okulda toplanarak başkan, bir başkan yardımcısı, bir muhasip üye ve bir sekreter üye seçerek görev dağılımı yapar. Başkan, veli üyeler arasından seçilir. Yönetim kurulu başkanı, kesintisiz en fazla dört defa seçilebilir.

Yönetim kurulu birlik adına görev yapar; birliğin görevlerini ve genel kurulda alınan kararları bir plan dahilinde yürütür. Eğitim-öğretimin kalitesinin yükseltilmesine ilişkin önerilerde bulunmak, karşılaşılan güçlüklerin giderilmesine katkı sağlamak üzere okul müdürlüğü ve velilerle iş birliği yapar.

Yönetim kurulu ders yılı içinde en az ayda bir toplanır. Toplantılar, gerektiğinde okulun açık olmadığı zamanlarda da yapılabilir. Toplantılar en az 5 üyenin, öğrenci mevcudu yüzün altında olan okullarda ise 3 üyenin katılımı ile yapılır ve kararlar oy çokluğu ile alınır. Oyların eşitliği hâlinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Birliği temsil eden başkan, yönetim kuruluna başkanlık eder. Başkan yardımcısı, başkanın bulunmadığı zamanlarda başkana vekâlet eder. Muhasip, birliğin gelir-gider işlemlerini, sekreter de yazışmalarını yürütür. Yazışmalar okul müdürü ile koordineli olarak yapılır. Yönetim kurulu kararları, karar defterine yazılarak imzalanır.

2.5.2.3. Denetim Kurulu

Denetim kurulu, genel kurulca seçilen ikisi veli olmak üzere üç asil ve üç yedek üyeden oluşur. Asil üyeler genel kuruldan sonraki ilk hafta içinde toplanır ve aralarında görev bölümü yapar. Denetim kurulunun görev süresi bir yıldır.

Denetim kurulu, altışar aylık periyotlar halinde yılda en az iki defa yönetim kurulunun faaliyetlerini inceler ve sonuçlarını bir rapor hâlinde yönetim kuruluna verir. Ayrıca, yönetim kurulunun faaliyetlerini ayrıntıları ile inceleyerek hazırladığı raporu, faaliyet dönemi sonunda genel kurula sunar. Denetim kurulu başkanı, kesintisiz en fazla dört defa seçilebilir.

2.5.3. Gelirlerin Kabulü, Harcanması Ve Kiraya Verme Usulü

Okul Aile Birliğinin resmî okullarda gelirleri;

- a) Aynî ve nakdî bağışlardan,
- b) Okulların bünyesindeki kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin işletme gelirlerinden,
- c) Sosyal, kültürel, sportif, kurslar, proje, kampanya ve benzeri etkinliklerden sağlanan gelirlerden,

d) Diğer gelirlerden oluşur.

Okul Aile Birliği aldığı gelirleri resmî okullarda yönetim kurulunca;

a) Şartlı bağışlar,

b) Okulların kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerinden sağlanan gelirler,

c) Nakdî bağışlar, sosyal, kültürel, sportif, kurslar, proje, kampanya ve benzeri etkinliklerden sağlanan gelirler ile diğer gelirler ayrı hesaplarda toplanır.

Aynî ve nakdî bağışlar, belge karşılığı birlikçe kabul edilir. Nakde çevrilebilecek aynî yardımlar, nakde çevrilerek nakdî bağışlar hesabına yatırılır. Nakde çevrilemeyen aynî yardımlar, belge karşılığında okul müdürlüğüne teslim edilir.

Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz. Bağışlar, bankaya yatırılır. Banka şubesi bulunmayan yerleşim birimlerinde belge karşılığında alınır ve en geç bir hafta içinde birliğin banka hesabına yatırılır.

Alındı belgesi; müteselsil seri, cilt ve sıra numarası taşıyan, kendinden karbonlu 50 asıl ve 50 koçan yaprağından meydana gelen ciltler veya elektronik sistemler ve yazı makineleri aracılığıyla yazdırılacak form veya sürekli form şeklinde kullanılır. Kullanılacak belgelerin sayısı ve türü yönetim kurulunca tespit edilerek karar altına alınır.

2.5.3.1. Kantin, Açık Alan, Salon Ve Benzeri Yerlerin Muhammen

Bedel Tespiti ve Kiralanması

Resmî okullarda birlik; kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde öncelikle işletmecilere kiralama usulü ile işlettirir veya işletebilir. Bu yerler, 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 35/d ve 51/g maddeleri gereğince pazarlık usulü ile kiraya verilir ve kiralamada taraflarca sözleşme düzenlenir.

Kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin muhammen bedel tespiti ve kiralanması;

a) Muhammen bedel tespiti; valilik/kaymakamlıkça görevlendirilecek il/ilçe millî eğitim müdür yardımcısı/şube müdürü başkanlığında okul müdürü/müdür yardımcısı, birlik başkanı, defterdarlık/mal müdürlüğü, gerektiğinde özel idare müdürlüğü temsilcisi ile varsa ilgili meslek odası temsilcisinin katılımıyla oluşturulacak komisyonca belirlenir. Aylık kira bedelinin belirlenmesinde okulların açık olduğu

günler dikkate alınır.

b) Kiralama işlemleri, valilik/kaymakamlıkça görevlendirilecek il/ilçe millî eğitim müdür yardımcısı/şube müdürü başkanlığında okul müdürü, birlik başkanı, defterdarlık/mal müdürlüğü, gerektiğinde özel idare müdürlüğü temsilcisinin katılımıyla oluşturulacak ihale komisyonunca yapılır.

Resmî okullarda kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin birliklerce işletilmesi hâlinde, işletilen yerin gayri safi hâsılatının %1 i birlikçe, işletmecilere kiraya verilmesi hâlinde ise elde edilecek gayri safi gelirin %3 ü, üçer aylık dönemler hâlinde, takip eden ayın yirmisine kadar Hazineye arz bedeli olarak işletmeci tarafından defterdarlık/mal müdürlüğüne ödenir. Arz bedelinin ödenmesinin takibinden okul müdürü ve birlik yönetim kurulu başkanı sorumludur.

Okulların kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerinden sağlanan kira gelirlerinden arz bedeli düşüldükten sonra kalan net işletme gelirlerinin % 80 i birliğin, % 10 u ilçe millî eğitim müdürlüğünün, % 10 u il millî eğitim müdürlüğünün ilgili banka hesaplarına aktarılır. Büyükşehir statüsünde olmayan il merkezlerindeki birliklerde ise gelirin % 20 si il millî eğitim müdürlüğünün ilgili banka hesabına yatırılır.

Birliğin gelirlerinin, okulun bütçe disiplini çerçevesinde, eğitim-öğretim giderleri ile maddî imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçları için harcanması esastır. Harcamalar, yönetim kurulu kararıyla belgeye dayalı olarak yapılır. Mal ve hizmet alımları, usulüne göre oluşturulacak komisyonlarca yapılır.

Banka hesabındaki paralar, okul müdürü, birlik başkanı ve muhasip üyenin müşterek imzalarıyla çekilir. Başkanın bulunmadığı zamanlarda başkan yardımcısı yetkilidir.

Alınan demirbaşlar okulun demirbaş defterine kaydedilir ve ayniyat makbuzunun bir örneği harcama belgesine eklenir.

Yönetim kurulu, yıllık tahminî bütçeyi ve yıl sonu malî raporunu okul ilân panosu ile diğer iletişim araçlarından yararlanarak duyurur.

İlgili mevzuatına göre tutulan gelir-gider kayıtları üçer aylık aralıklarla velilerin görebileceği şekilde ilân panosunda ya da diğer iletişim araçları ile duyurulur.

2.5.3.2. Tutulacak Defter, Dosya Ve Belgeler

Okul Aile Birliği Yönetim kurulunca;

- a) Genel kurul tutanak dosyası,
- b) Yönetim kurulu karar defteri,
- c) Gelen-giden evrak defteri,
- d) Gelir-gider defteri,
- e) Harcama belgelerinin yer aldığı dosya,
- f) Yönetim kurulunca ihtiyaç duyulan diğer dosya ve kayıtlar,
- g) Malî mevzuat hükümlerine göre düzenlenen gelir makbuzu,
- h) Malî mevzuat hükümlerine göre düzenlenen gider makbuzu,

i) Kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin birliklerce işletilmesi hâlinde oluşacak iktisadî işletmeler için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca düzenlenen belgeler ve defterler usulüne göre tutulur. Tutulan defter, dosya ve belgeler okulda muhafaza edilir.

2.5.3.3. Türkiye'de Eğitimin Finansmanı Ve Eğitim Harcamaları

Bilgi Yönetim Sistemi (TEFBİS)

MEB'e bağlı eğitim öğretim kurumlarının genel bütçe gelirleri dışındaki vatandaş katkıları ile okul kullanım alanlarından elde edilen gelir ve giderlerinin kayıtlandırılması amacıyla, bilişim teknolojileri destekli ve ağ tabanlı gelir ve gider yönetim bilgi sistemi ve süreci geliştirilmesi ve proje kapsamında tüm okulların kullanımına açılması ve yaygınlaştırılması projesine TEFBİS denilmektedir.

TEFBİS ile aşağıda maddeler halinde belirtilen hususlar gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Şimşek, 2011, s:2).

- Türkiye genelinde, bölge, il, ilçe ve eğitim öğreti kurumu bazında tüm kaynaklardan sağlanan gelirler, yapılan harcamalar ve eğitime gönüllü olarak yapılan yardımların ayrıntılı bir şekilde kayıt altına alınması, izlenmesi ve raporlanması

- Okul bazında harcamaların belirlenmesi ve etkin olarak izlenmesi
- Bağış /katkı yapanların yaptıkları bağış ve katkıların kullanımını izleme imkânlarına kavuşturulması ve harcamalarda şeffaflığın sağlanması
- Araştırmacılar için güncel ve analiz edilebilir eğitim harcamalarına ilişkin verilerin üretilmesi
- Uluslararası kurum ve kuruluşlara anlaşmalar gereği sağlanması gerekli olan verilerin zamanında, güncel ve hızlı bir şekilde sağlanmasıdır.

TEFBİS sistemi, hane halkından Milli Eğitim Bakanlığı'na kadar geniş bir yelpazede bilgi toplayarak veri, rapor ve çıktı oluşturacak sistemdir. Sistemin temel amacı Türkiye'de eğitime yapılan ayni ve nakdi desteklerin belirlenmesi ve doğru yönlendirme ile ihtiyaç duyulan bölgelerde kullanılmasıdır. Okul Aile Birlikleri, öğrenci velilerinin ve gönüllü bağış sahiplerinin eğitim ile ilk temas noktaları olması nedeniyle eğitim sisteminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle TEFBİS sisteminde önceliği olan birimlerdenidir. Okulların gelir ve giderlerine yapılan destekler, öğrencilere direkt yapılan bağışlar ve yardımlar ile önemi artan birim olmuştur.

2.6. İlgili Araştırmalar

İlgili yazında yapılan çalışma sonucunda, bu araştırmanın konusuyla benzerlik gösteren araştırmalar aşağıda verilmiştir.

Kavak, Ekinci ve Gökçe'nin (1997, s:27), Ankara İlinin ilçelerinde yaptıkları "İlköğretimde Kaynak Arayışları" adlı araştırmada, genel olarak tüm eğitim kademelerinde, özel olarak ilköğretimde sayı ve nitelik açısından ulaşılan durum ile uluslar arası göstergeler dikkate alındığında, devlet bütçesinden eğitime ve ilköğretime ayrılan kaynaklar yetersiz olduğu , bu durumun okul yönetimlerini ve okul koruma derneklerini alternatif kaynak arayışlarına sürüklediğini bunun sonucunda, özellikle kent okulları değişik stratejiler geliştirerek, okullara göre değişmekle birlikte, 27 çeşit gelir kaynağı yarattığı ortaya konulmuştur. Bu kaynakların büyük bir bölümü velilerin (yani eğitim hizmetinden doğrudan yararlananlar) eğitim giderlerine doğrudan yada dolaylı katkılarını öngörmektedir. Velilerden para toplama yöntemleri, velileri okula çekme yerine neredeyse okuldan soğutucu ya da uzaklaştırıcı duruma düşürdüğü ve

sağlanan kaynakların kayıtlı olup olmadığı konusunda kuşkular olduğu da yapılan araştırmada belirtilmektedir.

Altuntaş'ın (2005, s:81-88) Van İlinde yaptığı “İlköğretim Okullarının Finansman İhtiyacını Karşılama Düzeyleri” adlı yüksek lisans tezinde ilköğretim okullarında okul müdürleri tarafından 28, öğretmenler tarafından ise 32 özel gelir kaynağı saptandığı tespit edilmiştir. Okul müdürleri tarafından saptanan en önemli gelir kaynaklarına bakıldığında; ilk beş sırayı, kantin kira geliri (% 75), gönüllü nakit bağışlar (% 62.5), diploma ve karne paraları (% 58.33), kamu kurum ve kuruluşlarından sağlanan aynî destek (% 47.91), zorunlu masraflar için veliden alınan para (% 45.83) oluşturmaktadır. Öğretmenler tarafından saptanan en önemli gelir kaynaklarına bakıldığında ilk beş sırayı; karne parası (% 70), kantin kira geliri (% 55.45), zorunlu masraflar için veliden alınan para (% 50), fotokopi-teksir parası (% 46.36), spor kolu parası (%45.45) oluşturmaktadır.

Akça'nın (2002, s:95-96), “Ailelerin İlköğretim Kademesinde Yaptıkları Eğitim Harcamaları” adlı araştırmasında, ailelerin ilköğretim eğitimi için yaptıkları harcamaların, aile gelirinin önemli bir bölümünü oluşturduğu ve ailelerin çocuklarını okula gönderebilmek için yaptıkları eğitim harcamalarının, yıllık bütçelerinin % 8,4'ünü oluşturduğu tespit edilmiştir. Araştırma da ilköğretim okullarının, ailelerden 26 çeşit bütçe dışı kaynak elde ettikleri tespit edilmiştir.

Zoraloğlu, Şahin ve Fırat (2004, s:16), “İlköğretim Okullarının Finansal Kaynak Bulmada Karşılaştıkları Güçlükler ve Bu Güçlüklerin Okula Etkileri” adlı İzmir Büyükşehir sınırları içinde yer alan Bucak ve Konak ilçelerindeki 30 resmi ilköğretim okulunda bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin para toplamak istemediği, velilerin ise para vermek istemedikleri ve verdikleri paranın amaca uygun kullanıldığına dair kuşkular taşıdıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, okulda para toplanılmasından yönetici, öğretmen ve öğrencilerin olumsuz etkilendiği ortaya konulmuştur.

Aktaş'ın (2004,s:30-40) “İlköğretim Okullarının Bütçe Dışı Gelirleri” konusunda yapmış olduğu araştırmasında, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan okulların donanımlarının daha iyi olduğu, bu okulların öğrenci mevcutlarının daha fazla

olduğu ve araştırma kapsamında yer alan okulların, başlıca gelirlerini “vakıf”, “anasınıfı”, “koruma derneği” ve “kantin” gelirleri olmak üzer dört kaynak üzerinden elde ettikleri belirlenmiştir.

Yolcu (2007, s:230-240), Ankara İlinin ilçelerinde 15 resmi ilköğretim okulunda görüşme tekniği kullanarak “ Türkiye’de İlköğretimin Finansmanının Değerlendirilmesi” adlı bir doktora tezi hazırlamıştır. Bu çalışmaya göre, Türkiye’de eğitime GSMH’den ayrılan pay OECD ülkelerinin oldukça gerisindedir. İlköğretimde öğrenci ve öğretmen sayılarındaki artışa karşın, MEB bütçesi içerisinde ilköğretimin giderek daha az pay almaya başlaması, öteden beri çoklu bir finansman yapısına sahip olan ilköğretimin bütçe dışı kaynaklarının sayısının daha da çeşitlenmesine neden olduğu belirtilmektedir. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan ilköğretim okullarının 60 farklı bütçe dışı gelir kaynağına sahip oldukları ortaya konulmuştur.

Koç’un (2007, s:49-50), yapmış olduğu Eğitimin Finansmanı adlı araştırmada, Eğitimdeki finansman kaynaklarının çeşitliliğine ve eşgüdümsüzlüğüne son verilerek; “Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu” uygulamasına geçilmesi gerektiği ve Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu’nun gelir unsurları, temel vergi yasalarına (gelir ve kurumlar vergisi ile yeni uygulamaya konulan ÖTV gibi) bağlı olarak ve belirli alanlara yönelik şekilde düzenlenmesi gerektiği ayrıca Okul ve Eğitim Kurumları tam gün ve çevreye dönük hizmet üretmeli, elde edilen gelirler (demokratik ve katılımcı yönetim yapıları oluşturularak) dürüstçe kullanılması gerektiği şeklinde önerilere yer verilmektedir.

İlköğretim okullarının finansmanında okul aile birliklerinin incelenmesini konu alan bu araştırmanın, yukarıda belirtilen araştırmalardan farklılaşan yönlerini birkaç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlardan ilki yeni bir araştırma olmasıdır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde resmi ve resmi olmayan yollardan elde edilen ilköğretimin finansman kaynakları araştırılmıştır. Okul aile birliklerinin ilköğretimin finansmanına ne derece katkı sağladığı tek başına bir araştırma konusu olarak ele alındığı yönünde bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

İkincisi ise araştırma da doküman toplama yöntemiyle elde edinilen nicel veriler ve mülakat tekniği ile ulaşılan nitel veriler de kullanılmıştır. Bu doğrultuda, görüşlerine başvurulmuş okul müdürleri, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve

velilerin konu hakkındaki duygu ve algılarını içeren düşüncelerine yer verilmiştir. Ayrıca çalışma yapılan okullarla ilgili Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğünden çeşitli dokümanlar temin edilerek bunlardan da faydalanılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması, işlenmesi, çözümü ve yorumu yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın modeli, Türkiye’de ilköğretim okullarının finansmanında okul aile birliklerinin işleyişini ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma olup var olanı betimlemeyi amaçlamıştır. Bu araştırmada ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle gerek araştırmacı gerekse araştırmada görüşlerine başvurulmuş okul yöneticileri, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve veliler araştırma sürecine dahil edilmiştir. Böylece, araştırma konusuyla ilgili tüm kişilerin araştırma sürecine dahil edilmesi sağlanmıştır.

3.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında Nevşehir İli Merkez İlçesinde bulunan Resmi İlköğretim Okulu müdürleri, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve veliler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini; Nevşehir Merkezinde bulunan beş resmi ilköğretim okulunun okul müdürleri, okul aile birliği başkanları ile her okuldan ikişer adet kişi olmak üzere seçilen toplam on öğretmen ve on veli oluşturmaktadır. Bu okullar araştırma konusuyla ilgili en sağlıklı taramanın yapılacağı yer olan merkez İlköğretim Okulları olması ve Nevşehir Merkezinde farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip olan okulların bulunması nedeniyle özellikle seçilmiştir. Araştırmada beş okul müdürü, beş okul aile birliği başkanı, on öğretmen ve on veli ile görüşülmüştür. Böylelikle, araştırma sürecinde görüşme yapılan kişi sayısı otuz kişi olarak gerçekleşmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak mülakat (görüşme) tekniği ve doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ilk alt amacına “ İlköğretim Okulu giderlerinin

karşılanmasında MEB ve OAB gelir kaynakları nelerdir?” ilişkin veriler, doküman inceleme yöntemiyle elde edilmeye çalışılmıştır. Buna göre, örneklem içerisinde yer alan okulların MEB ve OAB gelir kaynakları ile ilgili olarak Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yatırım ve Bütçe Şubesinin dokümanları ile okulların okul aile birliği gelir gider defterleri ve TEFBİS kayıtları incelenerek elde edilmiştir.

Sosyal bilimlerde en çok kullanılan veri toplama yollarından biri olan mülakat tekniği, önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci olarak tanımlanmaktadır. Balcı’ya (1997) göre mülakat (görüşme de denir) şu iki temel amacı güder: (1) Kaynak kişiyi tam ve doğru cevap vermesi konusunda güdülemek ve (2) onun sosyal isteklilik, uyum gibi kaynaklardan gelen yanlılıklarını bertaraf etmek. Mülakatçının geçerli bilgi-veri toplaması, onun özel bir araştırma deseni ve anket yapısı geliştirilmesine bağlı olacaktır (s:196). Mülakat yönteminin araştırmacıya rahat etme esnekliği sağlaması, duruma bağlı olarak yeni sorular sorabilme ya da soruların yerini değiştirebilme olanağı vermesi, veri toplama sürecine doğrudan katılabildiği, görüşülen kişinin konuyu anlayıp anlamadığını sınavabilmesi, önemli bir avantajdır. Böylelikle, araştırmacı mülakat sürecini kontrol altında bulundurarak karmaşık bir konu veya probleme ilişkin derinlemesine, zengin bir veri seti oluşturabilme olanağına sahip olmaktadır (Yolcu, 2007, s:94).

Araştırma kapsamında çalışma grubunda yer alan okul müdürleri, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve velilere planlı-derinliğine yapılan mülakat (yarı yapılandırılmış mülakat) tekniğiyle ulaşılmıştır. Bu mülakat tekniğinde, araştırmacı ana hatlarıyla görüşülecek konuya ilişkin soruları bir form üzerinde belirlemekte, konunun akışına göre görüşme yapılan kişiye görüşme sırasında yeni sorular yöneltebilmektedir. Planlı-derinliğine yapılan mülakat tekniği bu yönüyle araştırmacıya belli ölçüde esneklik tanımakta ve mülakat sürecini kontrol altında tutabilme olanağı sağlamaktadır (Yolcu, 2007, s:94). Mülakat sürecinde, bu veri tekniğini ötekilerden üstün kılan özelliklerinden ve sunduğu olanaklardan büyük ölçüde yararlanılmıştır. Mülakat sürecinin başlangıcında görüşülen kişiye yapılan çalışmanın amacı, içeriği ile görüşme süresinin yaklaşık kaç dakika süreceği hakkında bilgi verilmiştir. Bunun ardından mülakat sorularına geçilmiştir. Görüşlerine başvurulanan kişilerden özellikle okul müdürleri, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve veliler konu hakkında görüşlerini, düşüncelerini, algılarını kendilerine ilk sorunun yönetilmesiyle birlikte, büyük bir içtenlikle dile getirmişlerdir.

Araştırmanın çalışma grubunda bulunan okul müdürleri, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve veliler içerisinde sadece bir okul aile birliği başkanı ile görüşme yapılamamış olup çalışma grubunda yer alan diğer kişilerin tamamına ulaşılmış ve mülakat yapılmıştır. Planlı- derinliğine yapılan mülakat tekniğinde “Okul Müdürü Mülakat Formu” (Ek-1), “ Öğretmen Mülakat Formu” (Ek-2), “Okul Aile Birliği Başkanı Mülakat Formu” (Ek-3), ve “Veli Mülakat Formu” (Ek-4) hazırlanmış, hazırlanmış olan bu formlar ek yapılarak izni için 25 Kasım 2011 tarihinde Nevşehir Milli Eğitim Müdürlüğü’ne başvurulmuştur. Görüşmelere, Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden 30 Kasım 2011 tarihinde alınan yazılı onaydan sonra başlanılmıştır. Buna göre, alandaki görüşmeler 30 Kasım- 25 Aralık 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Mülakat sürecinde elde edinilen nitel veriler, betimsel veri analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Kümbetoğlu (2005, 154) betimsel analizi, görüşme çözümlerindeki verilerin özgün biçimlerine sadık kalınarak, görüşlerine başvuru alan kişilerin söylediklerinden doğrudan alıntılar yapılması yoluyla verilerin sunulduğu bir analiz olarak tanımlamaktadır. Buna göre, betimsel analizde görüşme çözümlerinde yer alan kelimelere, ifadelere, kullanılan dile, diyalogların yapısına ve özelliklerine, kullanılan sembolik anlatımlara ve benzetmelere dayanarak tanımlayıcı bir analiz yapılmaktadır. Yapılan bu araştırmada planlı-derinliğine yapılan mülakat formlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, araştırma soruları dikkate alınarak öncelikle sistematik ve açık bir biçimde betimlenmiş, ardından bu betimsel açıklamalar yorumlanarak bir takım sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, planlı-derinliğine yapılan mülakat tekniği ve doküman inceleme yöntemiyle elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiş olup bulgular ilgili yazın ışığında yorumlanmıştır.

4.1. Okul Müdürlerinin Karşılaştıkları Finansal Sorunlar Açısından Bulgular ve Yorum

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan beş (5) okul yöneticisiyle görüşmeler yapılmıştır. Okul müdürleri görev yaparken karşılaştıkları sorunlara ilişkin şunları söylemişlerdir.

“Finansman sorunuz yok ama sosyal faaliyetler için yeterince finansman ayıramıyoruz. Sınıflarımız oldukça kalabalık bu nedenle derslik ihtiyacımız var.”(OM1)

“Mali olanaklar sınırlı, kaynaklar sınırlı ama bizden iş isteniyor. Eğitimden çok okulun parasal sorunlarıyla yani finansmanıyla uğraşıyoruz, enerjimizi buraya harcıyoruz. Bakanlık ilköğretilere ödenek ayırmalı, bu ödeneği harcama yetkisi bizde olmalı. Bakanlık her öğrenci başına 20 TL para verse bizim bütün sorunlarımız halledilmiş olur. Veliyle de bu nedenden dolayı sıkıntı yaşamayız. Finansman sorunu dışında sınıflarımız kalabalık, derslik ihtiyacımız var ve BİMER sayesinde veliler her şeyi şikayet konusu yapıyorlar, bu şikayetler de bizi yıpratıyor.”(OM2)

“İlköğretim okullarının bir bütçesinin olmaması, yardımcı personel yetersizliği,”(OM3)

“Her adım atışımızda finansman yetersizliği bizim içi önemli bir sorun. Velileri okula ilgisizliği bu soruna daha da artırıyor.”(OM4)

“Finansman, aileleri ilgisizliği, veli şikayetleri önemli sorunlarımız arasında yer almaktadır. Milli Eğitim Müdürlüğü ile aram iyiye okulumun ihtiyaçları karşılayabiliyorum ama iyi değilse ihtiyaçlarımı karşılamakta zorlanıyorum. , öğrencilerin iş gücü olarak kullanılması, öğretmen açığı ve fiziki mekanların yetersizliği sorunlarımız arasında yer almaktadır.”(OM5)

Okul müdürleri ile yapılan görüşmelerde okul yöneticileri, “devletin ilköğretime bütçe ayırmaması”, “eğitimi finansmanıyla aşırı ilgilenmek zorunda kalmaları”, “velilerin bağış yapmak istememeleri”, “yardımcı personel yetersizliği”, “okulların fiziki yapı ve donanım yetersizliği”, “bürokratik sorunlar”, “aşırı ve gerçek dışı veli şikayetleri” ve “ailelerin ilgisizliği”nden kaynaklanan sorunlardan söz etmişlerdir. Bunlar içerisinde eğitimin finansmanının en önemli sorun olduğu dile getirilmiştir.

4.2. Milli Eğitim Bakanlığı ve Okul Aile Birliklerince Karşılanan Giderler Açısından Bulgular ve Yorum

Anayasanın 42. maddesinde “İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır.” denilmektedir. “Anayasada ilköğretimin parasız olduğu belirtilmesine rağmen niçin Okul Aile Birlikleri yoluyla kaynak oluşturmak zorunda kalıyorsunuz?” sorusuna okul müdürleri kendilerine ait bir bütçelerinin olmadığını, Milli Eğitim Bakanlığının okulun ihtiyaçlarının tamamını karşılamadığını cevabını vermişlerdir. Bu soruyla ilgili okul müdürlerinin görüşleri şöyledir:

“MEB bizim ihtiyaçlarımızı tamamı karşıladığını, ilköğretim okullarının parasal sorularının olmadığını belirtmektedir. Fakat bu doğru değildir. Devlet bizim elektrik, su, doğalgaz, ADSL ve personel giderlerimizi karşılamaktadır. Bunun dışındaki telefon, temizlik, kırtasiye, toner, bilgisayar ve fotokopi bakım onarımı ve okulun fiziki yapısındaki çeşitli bakım onarım giderlerini biz kendi bütçemizden karşılamak zorunda kalıyoruz. Bu nedenle de okul-aile birliğine ihtiyaç duyuyoruz”(OM1)

“Okulun temizlik giderleri, rutin genel giderleri, yardımcı hizmetli ve bakım onarım gibi ihtiyaçlarını devlet karşılamıyor. Hizmet kalitesini yükseltmemiz gerekiyor. Bunu da devlet sağlamıyor. Biz topladığımız paralarla okulun sunduğu hizmetin kalitesini artırıyoruz. Okula hazır su alıyoruz. Okulu sürekli temiz tutuyor ve gerektiğinde dezenfekte ediyoruz. Öğrenci kendini ayrıcalıklı hissediyor.”(OM2)

“Anayasanın bu maddesine katılmıyorum. Eğitim ücretli olmalıdır. İhtiyaç sahibi olan fakir velilerin eğitim masrafı ise devletçe karşılanmalıdır. Milli Eğitim bizim elektrik, su, yakıt gibi ihtiyaçlarımızı

öder. Bunun dışındaki ihtiyaçlarımızı biz kendimiz karşılamak zorunda kalıyoruz. Bunları karşılamak içinde bütçe oluşturmak zorunda kalıyoruz.”(OM3)

“Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bütün ihtiyaçlarımız karşılanmadığından okul aile birliği yolu ile ek kaynak oluşturmak zorunda kalıyoruz.”(OM4)

“Milli Eğitim Bakanlığı büyük onarım veya küçük onarımları karşılıyor. Ama camımız, kapı kollarımız kırılıyor bunları karşılamak için biz para bulmak zorundayız. Bu yüzdende velileri sıkıştırıyoruz. Devlet bana bütçe verse ben ek kaynak bulmak zorunda kalmam. Milli Eğitim Bakanı ilköğretim okullarının bütün ihtiyaçlarını karşıladıklarını söylüyor ama bu doğru değil. Be veliyi haklı görüyorum paranız var niye para istiyorsunuz diyor.”(OM5)

Anayasanın 42. maddesi ile ilgili olarak okul müdürlerinin bir kısmı anayasanın 42. maddesinde belirtilen ilköğretimin parasız olduğu ifadesine katılmadıklarını, ilköğretimin paralı olması gerektiğini ama ihtiyaç sahibi velilerin masraflarını devletin karşılayabileceğini belirtmektedirler. Okul müdürlerinin tamamı devletin ilköğretim okullarının ihtiyaçlarının tamamını karşılamadığını karşılanmayan giderlerinin finansmanı için kaynak bulmak zorunda olduklarını bu nedenle de okul aile birliklerinin yönetmelik çerçevesinde faaliyetini sürdürdüğünü belirtmektedirler. Okulların niteliğini yükseltmek için ek kaynağa ihtiyaç duyduklarını ve bu nedenle de kaynak arayışına girdiklerini yapılan görüşmelerde belirtmektedirler. Okul müdürleriyle yapılan görüşmelerden anlaşılacağı gibi ilköğretim okullarının finansmanının tamamı devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu nedenle de okul yönetimleri ek kaynak arayışlarına yönelmekte ve okul aile birlikleri de kaynak yaratma araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okulların temel yıllık giderleri ve bu giderlerin ne kadarının okul aile birliği tarafından karşılandığı Tablo-6 ve Tablo-7’de de yer almaktadır.

Tablo 6. Çalışma Grubunda Yer Alan Okulların Milli Eğitim Bakanlığınca Karşılanan Giderleri ve Bunların Parasal Dağılımı

Sr No	OKULUN ADI	Yıllık Su Tüketimi	Yıllık Elektrik Tüketimi	Yıllık Yakıt Tüketimi	Yıllık Adsl Tutarı	Temizlik-Kırtasiye-Donatım Tutarı	Yıllık Personel Maliyeti	TOPLAM
1	1. Okul	2.562,78	5.034,90	20.368,00	411,00	435,00	957.175,67	985.987,35
1	2. Okul	2.242,53	5.099,50	26.047,00	411,00	474,00	1.151.783,68	1.186.057,71
2	3. Okul	6.286,04	10.981,60	42.236,40	411,00	474,00	882.488,72	942877,76
3	4. Okul	1.824,26	3.604,60	23.052,00	411,00	435,00	638.940,05	668266,91
5	5. Okul	3.151,18	5.045,90	26.804,00	411,00	435,00	1.063.743,91	1.099.590,99

(Kaynak: Nevşehir Milli Eğitim Müdürlüğü Bütçe ve Yatırım Şubesi Verileri- 2011)

Tablo-6 incelendiğinde; devletin okulların elektrik, doğalgaz, su, personel (yönetici ve öğretmenler), ADSL, yardımcı hizmetli, bakım onarım ve donatım gibi ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir finansman sağladığı görülmektedir. Zaten devlet elektrik, su, doğalgaz ve personel giderlerinin finansmanın tamamını kendisi karşılamaktadır. Ayrıca önemli oranda bakım onarım ve donatım finansmanı da sağlamaktadır. Tablo-7’de ise okul aile birliklerinin karşıladığı ihtiyaçlar verilmektedir. Okul Aile Birliklerinin karşıladığı giderler incelendiğinde temizlik malzemesi, boya badana, bakım onarım, kırtasiye sarf malzemesi, bilgisayar ve fotokopi gibi araçların bakım onarımı, güvenlik, telefon faturaları ve donatım gibi ihtiyaçların karşılandığı

görülmektedir. Okul aile birlikleri sekiz farklı gider kalemini karşılamaya çalışmaktadırlar.

Tablo 7. Çalışma Grubunda Yer Alan Okulların Okul Aile Birliğince Karşılanan Giderleri ve Bunların Parasal Dağılımı

OKUL AİLE BİRLİĞİNCE KARŞILANAN GİDERLER					
GİDERLER	OKULLAR				
	1	2	3	4	5
Temizlik malzemesi	2250	4590	7000	700 TL	2500
Fiziki yapıdaki bakım onarım, boya badana vb	1670	14645	5000	-	3500
Yardımcı hizmetli	350	-	-	-	
Kırtasiye sarf malzemesi	1720	1320	2000	400 TL	3200
Bilgisayar ve fotokopi bakım onarımı	1100	1875	3000	1.500 TL	2500
Sosyal Faaliyetler için yapılan harcamalar	700	200	1500	300 TL	1200
Güvenlik-Telefon	460	330	3000	650 TL	-
Donatım Malzemesi	4470	2150	-	-	-
Toplam	12.720	25.110	21500	3.550 TL	12.900

4. 3. Okul Aile Birliklerinin Sağladığı Kaynakların Kayıtlarının Tutulması Açısından Bulgular ve Yorum

Okul Aile Birliklerini parasal kaynakları ile ilgili olarak; okul müdürleri ve okul aile birliği başkanlarıyla yapılan görüşmeler ile okul aile birliklerinin gelir gider defterleri ve TEFBİS kayıtlarından elde edilen bilgiler Tablo-8’de yer almaktadır. Tablo-8 incelendiğinde okul aile birliklerinin en önemli gelir kaynağını veli bağışları oluşturmaktadır. Veli bağışlarından sonra kermes, çay partisi ve davetiye gibi sosyal faaliyetlerin önemli bir gelir kaynağı olduğu görülmektedir. Kantini olan okullar için kantin kirasının da oldukça önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu gelir kaynaklarının dışında salon kirası, veli olmayan vatandaşlardan elde edilen bağışlar, özel

kurumlardan sağlanan nakdi /ayni bağışlar, kamu kurumlardan sağlanan nakdi /ayni bağışlar, kurs-etüt ücreti, SBS, hurda satışı ve tiyatro gibi faaliyetlerden gelirler elde edildiği görülmektedir. Okul aile birliklerinin toplam 13 farklı kalemden gelir elde ettikleri tespit edilmiştir. Ancak okul aile birliği başkanları, okul velileri ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde farklı gelir kaynaklarından bahsedilmiş olmasına rağmen bunların okul aile birliği kayıtlarında gösterilmediği saptanmıştır. Özellikle ayni bağışlar, çeşitli özel ve kamu kuruluşlarınca yapılan onarım, tadilat, boya ve badana gibi işlerin okul aile birliği kayıtlarına yansıtılmadığı veya yansıtılmadığı görülmektedir. Örneğin; belediyelerin okulun bahçesini asfaltladığı belirtilmekte ama bunun kayıt altına alınmadığı görülmektedir. Bu durum ilköğretimin finansmanında okul-aile birliklerinin ne kadar kaynak oluşturabildiğinin tam olarak anlaşılmasını engellemektedir.

Okul aile birliği gelir kaynaklarının kayıt altına alınmasında tam sağlıklı bir sistemin devlet tarafından da getirilemediği, TEFBİS modelinin de bu kayıtların objektif tutulmasını sağlayamadığı yapılan çalışmalar sırasında ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8- Çalışma Grubunda Yer Alan Okullarda Okul Aile Birliklerinin Elde Ettikleri Gelir Kaynakları

Sıra No	Kaynak Adı	OKULLAR				
		1	2	3	4	5
1	Kantin Kirası	2850	3350	2021	-	2500
2	Veli Bağışları	14520	11207	10000	700 TL	4000
3	Kermes	1800	2978	8679	-	2500
4	Salon Kirası	-	750	100	-	
5	Çay Partisi ve Davetiyeler	785	6525		400 TL	
6	Veli olmayan Vatandaşlardan Toplanan Nakdi/Ayni Bağışlar	-	700	-	1.500 TL	-
7	Özel Kurumlardan Sağlanan Nakdi /Ayni Bağışlar	-	-	-	300 TL	-
8	Kamu Kurum ve Kuruluşlarından Alınan	-	-	-	650 TL	-

	Yardımlar					
9	Belediyelerden Alınan Yardımlar	-	-	-	-	-
10	Sponsor Bulma		-			
11	Yıllık, takvim, dergi, okul gazetesi gibi faaliyetler için çeşitli kuruluşlar ile esnaflardan reklam alma.	150	-	-	-	1500
12	Kurs-Etüt Ücreti	1630	-	-	-	-
13	Diğer Gelirler(SBS, Hurda Satışı, Tiyatro vb)	200	265	700	150	1900
	Toplam	21.935	25. 775	21.500	3.700	12.400

Okul aile birliklerinin gelir gider hesaplarının nasıl kim veya kimler tarafından kayıt altına alındığı ile denetiminin nasıl yapıldığına dair okul müdürleri şunları söylemişlerdir:

“Okul aile birliğinin gelir gider işlemlerini okul müdürü olarak ben kayıt altına alıyorum. Kayıtları TEFBİS üzerinden yürütmekteyim. O.A.B. genel kurulunda seçilen denetim kurulu üyeleri O.A.B. hesaplarının denetimini yapmaktadırlar. Üç ayda bir O.A.B. gelir giderlerinin dökümünü TEFBİS’ten alıp okul dış kapılarına asıyoruz.”(OM1)

“Okul aile birliği paralarının tamamı bankaya yatmaktadır. Biz elden hiç para almayız. OAB gelir giderlerini müdür yardımcımız takip etmektedir. OAB hesaplarını denetim kurulu yılda bir kez denetlemektedir.”(OM2)

“Yönetim kurulunda görev dağılımı yapılıyor. Genelde okul müdür yardımcımız hesapları tutmakta olup bir velide muhasip olarak ona yardım etmektedir. Hesapların denetimini 2 veli bir öğretmende oluşan denetim kurulu yapmaktadır.”(OM3)

“Okul Aile Birliği hesaplarını okul müdürü olarak ben tutmaktayım. Okul aile birliği hesaplarının denetlenmesine ihtiyaç duymuyoruz.”OM4

“OAB hesaplarını müdür yardımcımız tutuyor. Paralar bankadaki OAB hesabına yatıyor. OAB yönetimi hesapları istedikleri zaman kontrol edebilir. Ayrıca denetim kurulumuz var. Eğitim müfettişleri de hesapları kontrol etmektedirler.”(OM5)

OAB hesaplarının tutulması ile ilgili olarak OM1 ve OM4 hesapları okul müdürü olarak kendilerinin tuttuğunu söylerken; OM2, OM3 ve OM5 ise müdür yardımcılara OAB hesaplarını tutturduklarını belirtmişlerdir. Okul Aile Birliğinin denetimi ile ilgili olarak OM4 hesapların denetlenmesine gerek olmadığını söylerken diğer okul müdürleri denetim kurulu tarafından hesapların denetlendiğini belirtmişlerdir. OM2 hesapların yılda bir defa denetim kurulunca incelendiğini belirtmiştir. OM1 üç ayda bir denetim kurulu raporlarını okul dış kapılarına astıklarını belirtmektedir. Okul aile birliklerinin gelir gider hesaplarının nasıl, kim veya kimler tarafından kayıt altına alındığı ile denetiminin nasıl yapıldığına dair okul aile birliği başkanları şunları söylemişlerdir.

“OAB hesaplarının kayıt altına alınmasını okul müdürü ve öğretmen arkadaşlarla birlikte yapıyoruz. Toplanan paraları tamamının nerelere harcadığını iyi biliyorum. Hesapların denetimi ise yıl sonunda yapılan genel kurul toplantısında denetim kurulundaki arkadaşlar tarafından yapılmaktadır”(OABB1)

“Paralar bankaya yatırılmaktadır. Bankadan üçlü imza ile paralar çekiliyor. Saymanımız okul yönetimi ile birlikte hesapların kayıt altına alınması sağlıyor. Denetim kurulumuz istedikleri zaman hesapları alıp incelemektedirler.” (OABB2)

“ OAB hesaplarını okul yönetimi tutmaktadır. Paralar bankaya yatmaktadır. Veliler arasından seçilen denetleme kurulu hesapların denetimini yapmaktadır.” (OABB3)

“OAB yönetimi kayıt altına alıyor. Paraları makbuz karşılığında kabul ediyoruz. Yaptığımız harcamalar karşısında da fatura alıyoruz.” (OABB5)

Okul aile birliği başkanları OAB hesaplarının okul yönetimi tarafından tutulduğunu, hesaplarında denetim kurulu tarafından incelendiğini belirtmektedirler. OAB hesapları okul aile birliği yönetiminde muhasip olarak görevlendirilen kişi tarafından tutulması gerekirken gerek okul müdürleri gerekse okul aile birliği başkanlarıyla yapılan görüşmelerde bu hesapların tamamen okul yönetimi tarafından tutulduğu görülmektedir. Bu da okul aile birliği çalışmalarında okul yönetimi oldukça etkin olduğunu ortaya koymaktadır.

4.4. Okul Aile Birliğinin alışmalarının Yürütölmesinde Karşılaşılan Sorunlarla Açısından Bulgular Ve Yorum

Okul Aile Birliğinin çalışmalarının yürütölmesinde karşılaşılan sorunlarla ilgili okul müdürlerinin ifadeleri şunlardır:

“OAB yönetim kurulunu oluşturmakta ve okul yönetimiyle uyumlu çalışabilecek veli bulmakta zorlanıyoruz. Bu sorunu aşmak için çevrenin ileri gelenleri ile görüşüyoruz. Tanıdık, nazımızın geçtiği velileri ikna etmeye çalışıyoruz.”(OM1)

“Okul aile birliğinin veliden para almak için kurulduğu imajı birliğin diğer faaliyetlerini yapmasını da engelliyor. Bu nedenle velilerden para toplamayıp sosyal faaliyetlere ağırlık veriyor ve veliyi bağış yapmaya zorlamıyoruz.”(OM2)

“OAB yönetiminde veliler görev almak istemiyor. Okul aile birliği yönetimini zorla, hatır gönöl ilişkileriyle oluşturuyoruz.”(OM3)

“Veliler kendi çocuğunun yazılı kağıdı parasının istenmesini bile şikayet konusu yapmaktadırlar. Veliler ilköğretim okullarının bütün ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılandığı intibasına sahip olduklarından yardım yapmak istemiyorlar.”(OM4)

“OAB faaliyetlerini yürütmekte zorlanıyoruz. Yönetim kurulunu toplayamıyoruz. Biri gelse biri gelmiyor. Bankaya parayı düzenli olarak yatırmak zor.”(OM5)

Okul Aile Birliğinin çalışmalarının yürütölmesinde karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak OM1 ve OM5 OAB yönetim kurulunu oluşturmakta zorlandıklarını, yönetim kurulunun uyumlu çalışmadığını; OM2 velilerde okul aile birliğinin veliden para almak için kurulduğu yönünde bir imaj olduğunu, OM4 ise velilerde okulun bütün ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılandığı yönünde bir intiba bulunduğunu ve bu nedenle de velilerden yardım almakta zorlandıklarını belirtmektedirler. OM3 ise okul aile birliği yönetimini kurmakta zorlandıklarını ve yönetim kurulu faaliyetlerinin hatır gönöl ilişkisine dayalı yürüdüğünü belirtmektedirler. OABB1 ve OABB2 de yönetim kurulu toplantılarının düzenli olarak yapılamadığını ve bu nedenle işlerin düzenli olarak yürümediğini belirtmektedirler. OABB5 velilerin ilgisiz olduğu okullarda OAB faaliyetlerinin kağıt üzerinde kaldığını ve veli katılımının sağlanamadığını

belirtmektedir. Hem okul müdürleri hem de okul aile birliği başkanları okul aile birliğinin aksayan yönü olarak okul aile birliği yönetim kurulunun düzenli toplanamadığını, velilerin biri gelse diğerinin gelmediğini bu nedenle de faaliyetlerinin düzenli olarak yürümediğini belirtmektedirler. Okul Aile Birliğinin çalışmalarının yürütülmesinde karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak okul aile birliği başkanları şunları söylemektedirler:

“Toplantılar zamanında yapılamadığından işler düzenli yürümüyor.

Veliler sorumluluk almak istemiyor.”(OABB1)

“Düzeli toplantı yapamıyoruz, okul idaresinin bilgisi olmadan çalışamıyoruz ve okul aile birliği üyeleri olarak OAB mevzuatını bilmiyoruz”(OABB2)

“Biz hiç tıkanmadık velilerle rahatlıkla bir araya gelebiliyoruz. OAB başkanlığı bir fedakarlık işi; ama bu işi yapan kişiye artı bir saygınlık kattığını düşünmüyorum. İnsanlar Okul aile birliğine katılmak istemiyor.”(OABB3)

“Velileri eğitime katkısı olan okullarda sorun olmaz ama eğer veliler eğitime ilgisizlerse bu okullarda OAB faaliyetleri kağıt üzerinde kalıyor ve veli katılımı sağlanamıyor.”(OABB5)

4.5.Okul Aile Birliği Faaliyetlerinin Eğitimin Niteliğini Artırması Yönüyle Yapılan Çalışmalar Açısından Bulgular ve Yorum

Okul müdürleri okul aile birliğince toplanan paralarla eğitimin niteliğini artırmak için bütün sınıflara projeksiyon, bilgisayar, internet bağlantısı kurulması, sınıflardaki tahtaların tamamının beyaz tahta yapılması, düzenli olarak deneme sınavları yapılması, hazırlayıcı ve yetiştirici kurslar düzenlemesi, kütüphaneye kaynak kitap alınması, öğrencilerin fotokopi ihtiyaçlarının karşılanması ve velilere dönük seminerler verilmesi çalışmalarında kullanıldığını belirtmektedirler. Okul Aile Birliklerinde toplanan paralarla eğitimin niteliğini artırmak için ne tür çalışmalar yapılmaktadır sorusuyla ilgili olarak okul müdürlerinin söyledikleri şunlardır:

“Bütün sınıflarda projeksiyon, bilgisayar ve internet bağlantısı bulunmaktadır. Sınıftaki tahtaların tamamını beyaz tahta yaptık. Düzenli olarak deneme sınavları yapmaktayız”(OM1)

“Sınırsız fotokopi çekimi, dersliklerin teknolojik araç gereçlerle donatılması ve dersliklerin araç gereç ihtiyacını karşılıyoruz”(OM2)

“Sınıflara malzeme alıyoruz. Deneme sınavları yapıyoruz. Derslere yardımcı olması için kütüphaneye kaynak kitap almaktayız”(OM3)

“Deneme sınavları yapmaktayız, sınıfların donanım ihtiyacını gücümüz yettiğince karşılamaya çalışıyoruz”(OM4)

“Hazırlayıcı ve yetiştirici kurslar açıyoruz. BT sınıfı, kütüphane ve diğer ortak alanlar sürekli olarak çocukların kullanımına açıktır. Velilere yönelik seminerler veriyoruz. Vakit yetersizliğinden sosyal ve kültürel faaliyetlere yer veremiyoruz. Okul aile birliğinden burs alan öğrencimiz yok.”(OM5)

Okul aile birliği başkanları okul aile birliğinde toplanan paralarla eğitim niteliğini artırmak için neler yaptıkları sorusuyla ilgili olarak, OABB1; ancak rutin ihtiyaçları karşılamaya yettiğini, bu nedenle eğitimin niteliğini artırmaya yönelik bir çalışma yapamadıklarını; OABB2 fiziki yapıda iyileştirme yaptıklarını, sınıfların donanım ihtiyacını karşıladıklarını ve başarılı öğrencilere hediyeler aldıklarını; OABB3 öğrencilere meslek tanıtımı, hızlı okuma kursları, sınav kaygısı ve velilere ana-baba eğitimi verdirdiklerini, OABB5 öğretmenlerinde görüşlerini alarak sınıfların kırtasiye ihtiyaçlarını karşıladıklarını, internet ağı çektiklerini, satranç sınıfı kurduklarını ve çeşitli illere geziler yapmayı düşündüklerini belirtmektedirler. Okul Aile Birliklerinde toplanan paralarla eğitimin niteliğini artırmak için ne tür çalışmalar yapılmaktadır sorusuyla ilgili olarak okul aile birliği başkanlarının söyledikleri şunlardır.

“Okul aile birliği olarak topladığımız paralar ancak rutin ihtiyaçları karşılamaya yetiyor. Bu nedenle eğitimin niteliğini artırmaya dönük bir çalışma yapamıyoruz.”(OABB1)

“Fen laboratuvarına ve BT sınıfına malzeme aldık. Sınıfların daha ferah olması için fiziki yapıyı düzenledik. Başarılı öğrencilere hediyeler almaktayız.”(OABB2)

“Öğrencilere mesleklerin tanıtımı, hızlı okuma kursları, ana-baba eğitimi, sınav kaygısı gibi alanlarda seminerler veriyoruz.”(OABB3)

“Hocalarımızla istişare halindeyiz. Sınıfların kırtasiye ihtiyaçlarını karşılıyoruz. Bütün sınıflara internet ağı çektik. Satranç sınıfı açtık. Çanakkale ve Ankara’ya gezi düzenlemeyi düşünüyoruz. Velilere yönelik konferanslar verdiriyoruz.”(OABB5)

Okul aile birliğinin eğitimin niteliğinin artırılmasında önemli olduğu, eğitimin niteliğinin artırılmasına katkısının olduğu okul m¼d¼rleri ve okul aile birliği başkanlarıyla yapılan g¼r¼řmelerden ortaya çıkmaktadır. Okul aile birliğinin eğitimin niteliğinin artırılmasında daha çok fiziki yapı, donatım ihtiyaçı ve akademik başarı ¼zerinde yoğunlaştığı; ancak sosyal k¼lt¼rel faaliyetlere ve ihtiyaçı olan ¼đrencilere y¼nelik yardım faaliyetlerine yer vermediği g¼r¼lmektedir.

4.6. Okul Aile Birliği Y¼netmeliđinde Yapılabilecek Değişiklikler Açıısından Bulgular ve Yorum

Okul m¼d¼rllerinden OM1 ve OM5 mevcut okul aile birliği y¼netmeliđinden memnun olduklarını, okul aile birliğinde okul y¼netimi ve ¼đretmenlerin mutlaka yer alması gerektiğini ve y¼netmeliđin bu y¼nde olduğunu belirtmektedirler. OM2 okul aile birliği faaliyetlerinin tamamına yakınıni okul y¼netiminin yerine getirdiğini oysa birliğin faaliyetlerini okul aile birliği y¼netim kurulunun yerine getirmesi gerektiğini bu nedenle de okul aile birliğinin tamamen okul y¼netimi ve ¼đretmenlerden bağımsız olması gerektiğini belirtmektedir. OM4 okul aile birliğinin tamamen bir finansman kaynağı olarak g¼r¼lmemesi gerektiğini, kitapları bedava dağıtan devletin okullara ¼denek verebileceğini belirtmektedir. Okul aile birliğinin okulun finansmanına katkısı açıısından okul aile birliği y¼netmeliđinde ne t¼r değişiklikler yapılması gerektiğine dair okul m¼d¼rlerinin s¼yledikleri şunlardır:

“Mevcut okul aile birliği y¼netmeliđinden memnunum. Ç¼nk¼ okul aile birliğinde okul y¼netimi ve ¼đretmenlerin mutlaka yer alması gerekir”(OM1)

“Okul aile birliği faaliyetlerinin %80’nini okul idaresi yerine getirmektedir. Bence okul aile birliği okul y¼netiminden ve ¼đretmenlerinden tamamen bağımsız olmalıdır. Kendilerine ait gelen giden evrak defteri, kaşe ve okul i¼erisinde ayrı bir odaları olması gerekir. Faaliyetleri ile ilgili kararları kendileri vermelidirler.”(OM2)

“ Okul kantin gelirlerinden İl Milli Eğitime pay ayrılmaması gerekir. Kantin gelirlerinin tamamı okula kalmalıdır.”(OM3)

“Okul aile birliklerinin birer finansman kaynağı olarak görülmemesi gerekir. Devlet bize öğrenci sayısı kadar bize bütçe vermeli. Örneğin bedava kitap dağıtmak yerine kitap başına bir miktar para okullara verilebilir.”(OM4)

“Mevcut yönetmelik tatminkar. Ama yürütebilmek sorun. Öğrenciyi koruyor ve veliyi harcama yönünden destekliyor.”(OM5)

Okul aile birliği başkanları, “okul aile birliğinin okulun finansmanına katkısı açısından okul aile birliği yönetmeliğinde ne tür değişiklikler yapılması” sorusuyla ilgili olarak; eğitimin finansmanı için bağış toplamada sınırlama olmaması gerektiğini, okul aile birliğinin saygınlığını artırıcı düzenlemeler yapılması gerektiğini, OAB okula gelir getirmeye aracılık eden bir birlik görüntüsü çizdiğini ve bunun doğru olmadığını, OAB hesaplarının kontrolünün tamamen birlik yönetiminin elinde olması gerektiğini, okulun genel giderlerini karşılamak yerine eğitimin niteliğini artırmak için birliğin faaliyet göstermesi gerektiğini belirtmektedirler. Okul aile birliğinin okulun finansmanına katkısı açısından okul aile birliği yönetmeliğinde ne tür değişiklikler yapılması gerektiğine ilişkin olarak okul aile birliği başkanlarının söyledikleri şunlardır:

“Okulun kiraya verebileceği yerlerin sayısı artırılmalı, velinin eğitime yönelik faaliyetler yapılmalı.”(OABB1)

“Bağış toplama da sınırlamalar kaldırılmalı, gönüllük ilkesi yerine belli bir oranda zorunlu para verilmesi için veliye baskı yapılmalıdır. Okul aile birliğinin saygınlığı artırılmalı, kendisine ait odası, bilgisayar ve masası olmalıdır. Okula gelir getirmeye aracılık eden bir birlik olmak istemiyoruz. Kendi kararlarımızı okul yönetiminden bağımsız olarak almak istiyoruz. Hesapların kontrolü tamamen bizim elimizde olmalı” (OABB2)

“Biz okulun genel masrafları ile uğraşmamalıyız. Biz topladığımız paraları sadece eğitim niteliğini artırmak için harcamalıyız”(OABB3)

“OAB okuldan tamamen bağımsız olmalıdır. Okul yönetimi ve öğretmenlerin birlikteki etkinliği tamamen azaltılmalıdır. Birliğin gelen giden evrak defteri, zimmet defteri olmalı ve kendisine ait okul içinde bir odası olmalıdır.”(OABB5)

4.7. Okul Aile Birliği Faaliyetleriyle İlgili Öğretmenlerin Düşünceleri

Açısından Bulgular ve Yorum

Okul Aile Birliği çalışmaları ile ilgili beş okulda on öğretmenle planlı-derinliğine yapılan mülakat tekniği kullanılarak görüşlerine başvurulmuştur.

“Okul aile birliği adına alınan paraları toplanmasında sınıf rehber öğretmeni olarak nasıl bir çalışma yürütüyorsunuz?” sorusuna öğretmenler:

“Okul idaresi sene başı öğretmenler kurulunda öğrencilerden ne kadar para isteneceği söylüyor biz de sınıf rehber öğretmeni olarak bu paraları sorumlu olduğumuz sınıflara duyuruyoruz. Öğrenci parayı bana ya da okul idaresine teslim ediyor”(Ö1)

“Çocuklara okul aile birliği adına okula para topladığımızı ve bu paranın okulun ihtiyaçlarına harcanacağını söyleyerek bu parayı getirmelerini istiyor ve ara sıra da bunu hatırlatıyorum.”(Ö2)

“ Okul Aile Birliğinde alınan kararları çocuklara duyuruyoruz. Çocuklardan para getirenlerin paralarını makbuz karşılığı da idareye teslim ediyor, getirmeyenlere bir şey demiyoruz”(Ö3)

“ Veli toplantılarında velilere okul aile birliğinin çalışmaları hakkında bilgi veriyor ve paraları nerelere harcandığı anlatıyorum. Velilerin okul aile birliğine bağış yapmalarını istiyor, onların gönderdiği paraları toplayıp makbuz karşılığında okul aile birliğine teslim ediyorum. Para göndermeyen velilerle tartışma yaşadığım oluyor”(Ö4)

“Veli toplantısında velilere duyuruyor ve toplanan paraları makbuz karşılığında okul yönetimine teslim ediyorum. Bazen öğrenciler yoluyla da bu paraları isterim.”(Ö5)

“Okula katkı payı topluyoruz. Topladığımız paraları makbuz karşılığında okul yönetimine teslim ediyoruz. Çay partisi düzenliyor ve çay partisinde bilet satıyoruz.”(Ö6)

“Sınıfın masrafı, yazılı paraları, okul idaresinin giderleri, geziler ve rehberlik evrakları için sınıfımızdan para topluyoruz. Velilerden ve öğrencilerden aldığımız paraları makbuz karşılığında okul idaresine veriyoruz.”(Ö7)

“O.A.B. ücretlerinin toplanması ile ilgili olarak veli toplantılarında velileri bilgilendiriyor, toplanan paraların gerekliliğini anlatıyoruz. Para

toplama işini nadiren öğrencilerimle paylaşırım. Ama velilerin çocuklarla da para gönderdikleri olur”(Ö8)

“Velilerle görüşüyor, onlara okulun finansmanında neleri devletin karşıladığını ve neleri kendilerinin karşılamaları gerektiğini anlatıyoruz. Olur diyen veli veriyor, olmaz diyen veli vermiyor.” (Ö9)

“Okul müdürü sene başı öğretmenler kurulunda öğrencilerden ne kadar para isteneceğini söylüyor bende sınıf rehber öğretmeni olarak bu paraları sorumlu olduğum sınıftan topluyorum.”(Ö10) şeklinde cevap vermişlerdir.

Okul aile birliği adına velilerden bağış olarak para toplanmasında okul yönetimlerinin sınıf rehber öğretmenlerini sınıflarındaki öğrencilerden ve velilerden para toplamaları için örgütledikleri ve paraların toplanmasında öğretmenlerin önemli bir rol oynadıkları yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Ö1 ve Ö10 okul müdürünün sene başı öğretmenler kurulunda velilerden ne kadar para isteneceğini söylediğini; kendisinin de sınıf rehber öğretmeni olarak sınıfından bu paraları toplamaya çalıştığını belirtmektedir. Ö4 ve Ö5 veli toplantılarında velilere okul için yapılacak harcamaları bu harcamalar için ne kadar para gerektiğini ve veli olarak ne kadar para vermeleri gerektiğini söylediklerini ifade etmektedirler. Ö5, Ö6 ve Ö7 velilerden bu şekilde aldıkları paraları makbuz karşılığında okul yönetimine teslim ettiklerini belirtmektedir. OAB adına velilerden para alınmasında öğretmenlerin bu şekilde bir çalışma yapması paraların toplanmasında öğretmenlerin oldukça önemli bir fonksiyonun olduğunu ortaya koymaktadır. OAB yönetmeliğinde bağışların alınmasında gönüllülüğün esas olduğu belirtilmekte ve öğretmenlerin para toplama işinde bir rol üstlenmesinden bahsedilmemektedir. Ama öğretmenlerle yapılan görüşmelerde paraların toplanmasında öğretmenlerin okul yönetimleri tarafından para toplamaları için teşvik edildikleri ve para toplamaya zorlandıkları anlaşılmaktadır.

“Okul aile birliği adına yaptığınız çalışmaları bir görev olarak görüyor musunuz?” sorusuna öğretmenler:

“ Bu benim görevim değil. Kendimi veznedar gibi hissediyorum. Okul yönetimi ile ters düşmemek için bu işi yapıyorum.”(Ö1)

“ Bunu bir görev olarak görmüyorum. Okul yönetimine yardımcı olmak için yapıyorum.”(Ö2)

“Bunu görevim olarak benimsememekle birlikte elimden geldiği kadar yapmaya çalışıyorum.”(Ö3)

“Bu bizim görevimiz değil ama okulun ayakta durabilmesi için okul aile birliğinin parasal katkısına ihtiyacı var. İlköğretim okullarının ödeneği yok bunu hepimiz biliyoruz.”(Ö4)

“Ben karşıyım. Eğitim faaliyetleri ile para toplama işi ters düşüyor.”(Ö5)

“Bunu görev olarak benimsemiyorum. Mecburen yapıyorum. Sürekli veli ile parasal konularda muhatap olmak hoş olmuyor. Sanki parayı kedin için topluyormuşum gibi oluyor.”(Ö6)

“Okul için elimizden geleni yapıyoruz ama zor oluyor.”(Ö7)

“Görevim olarak görüyorum. Çünkü okulda toplanan paralar eğitimin kalitesini artırıyor.”(Ö8)

“Görevim olmadığını biliyorum; ama benimsiyorum. Çünkü ben de bu okulda yaşıyorum.”(Ö9)

“ Bu benim görevim olmasa da okulun ihtiyaçları için ve okul yönetimi ile ters düşmemek için bu görevi yerine getiriyorum.”(Ö10) cevapını vermektedirler.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden Ö8 dışındaki öğretmenlerin tamamı okul aile birliği için para toplama işini kendilerinin bir görevi olarak görmediklerini belirtmektedirler. Ö1 ve Ö10 okul yönetimi ile ters düşmemek için bu işi yaptığını ifade etmektedirler. Ö1 kendini veznedar gibi hissettiğini Ö6 ise “parayı sanki kendim için topluyormuşum” hissine kapıldığını söylemektedir. Ö2, Ö4, Ö8, Ö9 okulun ihtiyaçları için bu paranın toplanması gerektiğini, Ö9 eğitimin niteliğinin artmasında bu paraların önemli olduğunu söylemektedirler. Sonuç olarak; öğretmenlerin para toplama işine karşı olmakla birlikte okul yönetimi ile ters düşmemek ve okul yönetimine yardımcı olmak için bu paraları topladıkları anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin okul aile birliği adına para toplama faaliyetinde bulunmalarının onların psikolojilerini ve ruh sağlıklarını olumsuz etkilediği görülmektedir. Ö1 bu işten dolayı kendini kötü hissettiğini, veliden para almak için açıklama yapmak ve hesap vermek istemediğini, Ö3 öğrencileriyle arasının açıldığını bu nedenle para toplama işinin öğretmenlerin gündeminde olmaması gerektiğini, Ö4 aşırı derecede kendini rahatsız hissettiğini belirtmektedirler. Ö6 maddi durumu iyi olmayan öğrencilerin para veremedikleri için mahcup duruma düştüklerini onlar mahcup olunca da kendisinin de üzülüğünü dile getirmektedir. Ö8 ve Ö9 kendilerinin para toplama işiyle uğraşmak

istemediklerini bu işi sınıf annesine yaptırdıklarını belirtmektedirler. Ö10 ise para toplama işi ile öğretmenlik mesleğinin bağdaşmadığını belirtmektedir. Okul aile birliği için para toplamanız istenildiğinde kendinizi nasıl hissediyorsunuz sorusuna ilişkin olarak öğretmen görüşleri aşağıdadır:

“Okul aile birliği için benden para toplamam istenildiğinde kendimi kötü hissediyorum. Bu işi yapmak istemiyorum. Veliden para almak için açıklama yapmak ve onlara hesap vermek zorunda kalıyorum.”(Ö1)

“Bu işin benim görevim olmadığını düşünüyorum.”(Ö2)

“Para konusunda öğrencilerle ve velilerle karşı karşıya gelmek çok kötü bir duygu. Özellikle imkanı olmayan öğrencilerle aramız açılıyor. Para öğretmeni hiç gündeminde olmamalıdır.”(Ö3)

“Öğretmenlik mesleği ile okul aile birliği faaliyetleri birbirine ters düşüyor. Aşırı derecede rahatsız oluyorum.”(Ö4)

“Angarya görüyorum. Kendimi okul aile birliği işleri ile yormak istemiyorum.”(Ö5)

“Maddi durumu iyi olmayan öğrenci mahcup oluyor. O mahcup olunca ben de üzülüyorum.”(Ö6)

“Öğrencinin karşısına geçip para istemek iyi olmuyor. Öğrencinin maddi durumunu dikkate alıp istiyorum. Öğrencinin fikrini alıyorum.”(Ö7)

“Kendimi iyi hissetmiyorum. Parayla uğraşmak istemiyorum. Sınıf veli temsilcisi yolu ile bu işi yürütüyorum.”(Ö8)

“Çok kötü hissediyorum. Para konusunu öğrencilerle asla konuşmam. Sadece ailelerle para konusunu konuşurum. Paraları sınıf annemiz toplar.”(Ö9)

“Mesleğimle para toplama işini bağdaştıramıyorum.”(Ö10)

Öğretmenler OAB için para toplamak istemediklerinde idareyle ters düştüklerini ve psikolojik baskı gördüklerini belirtmektedirler. Ö2 sınıfındaki velilerden para toplayamayan öğretmenin idare tarafından başarısız öğretmen olarak görüldüğünü ve o öğretmene negatif bakıldığını, Ö4 para toplayan öğretmenin ihtiyaçları daha çabuk karşılanırken toplamayan öğretmenin ihtiyaçları karşılanamayabildiğini, Ö8 para toplayan öğretmenin iyi toplamayan öğretmenin kötü olarak görüldüğünü ve okul yönetiminin “öğretmen isterse veliden istediği kadar para alır almıyorsa istemediği için” şeklinde görüldüğünü belirtmektedirler. Sınıflarda öğrencilerden para toplanması idare

ile öğretmen arasındaki ilişkileri nasıl etkilemektedir sorusuna ilişkin olarak öğretmenler şunları söylemişlerdir:

“Öğretmenler eğer para toplama işine olumlu bakmıyorlarsa idare ile ters düşüyorlar. Para toplamamanın bir artısı yok. Sözlü teşekkür aldığım oldu. Müdürün para toplamayan öğretmeni sözlü uyardığı olabiliyor.”(Ö1)

“Sınıfındaki velileri para toplamaya iyi kanallara edemeyen öğretmen idare tarafından başarısız öğretmen olarak görülüyor. Okul müdürü para toplamayan öğretmene negatif bakıyor.”(Ö2)

“Psikolojik baskı olabiliyor bu da öğretmeni huzursuz ediyor.”(Ö3)

“Para toplayan öğretmenin ihtiyaçları daha çabuk karşılanırken toplamayan öğretmenin ihtiyaçları karşılanmayabiliyor. Örneğin sınıfın için bir tuvalet kağıdı, bir tahta kalemi, bir sabun istesen verilmiyor.”(Ö4)

“ Para toplamamanın veya toplamamanın bir artısını veya eksisini görmedim.” (Ö5)

“Eğer ki para toplamada sıkıntı yaşanır idare tarafından olumsuz bir tavır sergilenmektedir. İdare paraları zamanında toplamamız için bizi sürekli olarak uyarmaktadır.”(Ö6)

“ Herhangi bir olumsuzluk görmedim.”(Ö7)

“ Parayı toplayan öğretmen iyi toplamayan öğretmen kötü olarak algılanıyor. Parayı getiren öğretmen veliye sözünü geçiriyor getirmeyen öğretmen veliye sözünü geçiremiyor olarak algılanıyor. Öğretmen isterse velilerden paranın tamamını toplar denerek psikolojik baskı yapılıyor.”(Ö8)

“ Öğretmen para toplama işinde elinden geleni yapıyorsa herhangi bir olumsuzluk olmuyor ama elinden geleni yapmıyorsa idarenin verdiği görevi yapmamış oluyor. Sınıfıyla ilgilenmeyen başarısız bir öğretmen olarak algılanıyor. Psikolojik baskı yaşıyor.”(Ö9)

“ Paraya toplama işine soğuk bakan öğretmenler psikolojik baskıya uğrayabiliyor.”(Ö10)

Öğretmenlerden Ö1, Ö5, Ö8 ve Ö9 okul giderleri için veliden para toplanmasına karşı olduklarını belirtirlerken öğretmenlerden Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7 ve Ö10 okul giderlerinin bir kısmının veliden alınması gerektiğini belirtmektedirler. Ö3 toplumumuzda okula yardım edilmesi kültürünün oluşmadığını aslında her velinin gücü nispetinde bağışta bulunması gerektiğini, özel okula yüklü miktara para veren

velinin devlet okuluna az da olsa bağışta bulunmak istemediğini belirtmektedir. Ö6 veliden para alınması gerektiğini; ancak öğretmenin işin içine karıştırılmamasının uygun olacağını belirtmektedir. “Size göre eğitimin giderleri veliler tarafından karşılamalı mıdır?” sorusuna ilişkin olarak öğretmenler şunları söylemişlerdir:

“Karşılanmamalıdır. Para toplama veliyi okuldan soğutmaktadır.”(Ö1)

“Tamamı olmasa da bir kısmına velilerin katkı sağlamalarının gerekli olduğunu düşünüyorum.”(Ö2)

“ Bizim toplumumuzda okula yardım edilmemesi yönünde bir alışkanlık bir kültür var. Aslında herkes gücü nispetinde bağışta bulunmalıdır. Özel okula 4000 TL veriyor ama aynı veli devlet okuluna 10 TL bağış yapmıyor. Oysa veli okula yardım işini ne kadar benimserse bu durum eğitime o kadar olumlu yaşıyor”(Ö3)

“Okul için velide para alınması gerekir. Ama başka bir yöntem bulunmalıdır.”(Ö4)

“İlköğretim parasız olduğuna göre devlet tarafında karşılanmalıdır. Veliden hiç para alınmaması gerekir.”(Ö5)

“ Alınması gerekir. Öğretmen işin içine karıştırılmadan velilerin bu parayı vermesi sağlanmalıdır. Veliler birebir eğitime katılmasında eğitime parasal katkıda bulunmalıdır.”(Ö6)

“Hepsi olmasa da bir bölümü karşılanması gerekir. Velilerin okulu sahiplenmesi, eğitimle ilgilenmesi açısından önemlidir. Bu nedenle imkanı olan veliden para alınmalıdır.”(Ö7)

“ Eğer devlet ders kitaplarının giderlerini ücretsiz karşılıyorsa eğitimi giderlerinin tamamını ücretsiz karşılamalıdır. Veli ile okul arasında para muhabbeti olmamalıdır.”(Ö8)

“ Velilerden karşılanmamalı devlet karşılamalıdır. Veliyle okul para konusunda yüz yüze gelmemelidir.”(Ö9)

“ Azda olsa okulun bazı ihtiyaçlarının veliler tarafından karşılanması gerekir.”(Ö10)

4.8. Okul Aile Birliği Faaliyetleri İle İlgili Velilerin Düşünceleri

Açısından Bulgular ve Yorum

Okul Aile Birliği çalışmaları ile ilgili beş okulda on velinin planlı-derinliğine yapılan mülakat tekniği kullanılarak görüşlerine başvurulmuştur. Bu görüşmelerde yöneltilen soruların ışığında elde edilen veli görüşleri şunlardır.

V1 ve V10 kendilerinden okula bağıştta bulunmalarını sınıf öğretmenin istediğini, durumu iyi olan velinin okula bağıştta bulunması gerektiğini, kendilerinin de çocuklarının daha iyi şartlarda eğitim görmesi için okula bağıştta bulunduklarını ancak toplanan paraların nerelere harcandığını tam olarak bilmediklerini belirtmektedirler. V1 ve V10'un OAB faaliyetleri ile ilgili görüşleri şu şekildedir.

“Benden okul aile birliği adına bağış yapmam sınıf öğretmeni tarafından istendi. Devlet, okulların bütün giderlerini tam manasıyla karşılayamadığı için bizden para isteniyor. Durumu iyi olan velilerin okula katkıda bulunması gerekir. Çocuğum daha iyi şartlarda okusun diye okula parasal katkı sağlıyorum. Ancak alınan paraların nerelere harcandığı hakkında tam bir bilgiye sahip değilim. İstenen parayı genellikle zamanında verdiğim için herhangi bir sorunla karşılaşmadım.”(V1)

“ Sınıf öğretmeni çocuğum vasıtasıyla okula para vermemi istedi. Ekonomik durumu iyi olan velilerin okula maddi katkıda bulunması gerekir. Toplanan paraların okulun ihtiyaçları için kullanıldığını biliyor ancak tam olarak nerelere harcandığını bilmiyorum.” V10

V2, V3, V5, V6, V7 ve V9 okula bağış yapmaya zorlandıklarını, aslında ilköğretim okullarının bütün ihtiyaçlarını devletin karşılaması gerektiğini, Okul aile birliğinin topladığı paralar hakkında bilgi verdiğini belirtmektedirler. V2, V3, V5, V6, V7 ve V9'un görüşleri şu şekildedir.

“ Benden okula bağıştta bulunmam isteniyor. Temizlik, okulun boya badanası ve çeşitli tamiratlar için bu para isteniyor. İlköğretim parasız olduğuna göre velinin okula bağıştta bulunmaması gerekir. Çocuğum arkadaşlarına mahcup düşmesin diye bağıştta bulunuyorum. Toplanan paraların nerelere harcandığı hakkında bilgi veriliyor; ama miktarını

bilmiyorum. Bağışta bulunmamız için çocuklarımız üzerinden baskı kuruluyor.” (V2)

“Sınıf düzenlemesi için 300 TL bağışta bulundum. Çocuk mağdur kalıyor bu yüzden mecburen veriyoruz. Önce karşı çıktık devlet karşılсын dedik sonra çoğunluk kabul etti bizde vermek zorunda kaldık. Sınıf anneleri üzerimizde baskı kuruyor, çocuğumuzda üzüyor mecburen veriyoruz. Okula ne alındığını biliyorum; ama kaçā alındığını bilmiyorum.” (V3)

“Biz velilerden okula bağışta bulunmamız isteniyor. Bağışların temizlik, kırtasiye ve bakım onarım gibi giderlere harcandığı söyleniyor. İlköğretim parasız olduğuna göre velinin okula bağışta bulunmaması gerekir. Toplanan paraların nerelere harcandığı hakkında bilgi veriliyor ama miktarını bilmiyorum. Bağışta bulunmamız için çocuklarımız üzerinden psikolojik baskı kuruluyor.” (V5)

“Okulun istediğı parayı veremiyorum. Çünkü eşimin işi yok. Olsa vermez miyim? Çocuk, anne öğretmenimiz aidat parası istiyor diyor. Sınıf içinde çocuğum boynu bükük kalıyor. Aslında devletin para almaması gerekir.” (V6)

“Bizim çocuğın sınıfında okul aile birliğı parasını sınıf annesi topluyor. Eğitimin daha kaliteli olması için ben veriyorum. Tabii ki devlet okulun bütün giderlerini karşılāsa daha iyi olur. Ama karşılamıyor. Paraların nerelere harcandığını tam olarak bilmiyorum. Herhangi bir baskı görmedim.” (V7)

Velinin okula bağışta bulunmaması gerekir. Çocuğum okulda arkadaşlarına mahcup olmasın diye bağışta bulunuyorum. Bağışta bulunmamız için çocuklarımız üzerinden baskı kuruluyor.” (V2)

V4 okula hizmetli parası için bağışta bulunduklarını, okulun imkanları olsa kendilerinden para alınmayacağını bu nedenle devletin okulun bütün ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini, V8 ise bütün velilerden bağış alınması gerekirken para vermeyen veliler olduğunu insanın kendini kandırılmış hissettiğini belirtmektedir. V4 ve V8’in konuya ilişkin görüşleri şöyle:

“Bu yıl bizden bağış istenmedi. Genelde hizmetli parası için bağış veriyorduk. Okulun imkanları olsa bizden para alınmazdı diye

düşünüyorum. Devlet okulun bütün ihtiyaçlarını karşılamalı biz eğitimin kalitesini artırmak için bağışta bulunmalıyız.” (V4)

“Okul Müdürü okul aile birliği genel kurulunda söyledi. Okulun temizliği ve fotokopi masrafları için 20 TL aidat istediler. Mecburen veriyoruz. Devletin karşılaması gerekir. İmkani olup para vermeyen veliler var. Bu da hoş olmuyor. İnsan kendini kandırılmış hissediyor. Herkesten para alınması gerekir.” (V8)

Veliler okul aile birliği faaliyetleri ile ilgili olarak birliğin para toplamasına genel anlamda karşı olduklarını, kendilerinden zorla bağış istendiğini oysa devletin ilköğretim okullarının bütün ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini ve okulda toplanan paraların tam olarak nerelere harcandığını bilmediklerini belirtmektedirler.

Okul müdürlerinin görevlerini yaparken karşılaştıkları sorunlar sırasıyla, ilköğretim okullarının kendilerine ait bir bütçesinin olmaması, eğitimin finansmanıya aşırı ilgilenmek zorunda kalmaları, kalabalık sınıflar, velilerin bağış yapmak istememeleri, yardımcı personel yetersizliği, okulların fiziki yapı ve donanım yetersizliği, bürokratik sorunlar, velilerin aşırı ve gerçek dışı şikayetleri ve ailelerin ilgisizliğinden kaynaklanan sorunlardır.

Bu araştırma sonucunda, okul aile birliklerinin okulların sekiz farklı gider kaleminin finansmanını sağladığı ve on üç farklı gelir kaynağının olduğu; bazı gelirlerin kayıtlara yansıtılmadığı/yansıtılamadığı bu nedenle de ilköğretimin finansmanında okul aile birliklerinin ne kadar kaynak oluşturabildiğinin tam olarak anlaşılamadığı; okul aile birliği gelir gider kayıtları birlik yönetimi yerine çoğunlukla okul yönetimi tarafından tutulduğu; hem okul müdürleri hem de okul aile birliği başkanları okul aile birliğinin aksayan yönü olarak okul aile birliği yönetim kurulunun düzenli toplanamaması olarak belirttikleri; öğretmenlerin okul aile birliği için para toplama işini kendilerinin bir görevi olarak görmedikleri, para toplama işine karşı olmakla birlikte okul yönetimi ile ters düşmemek ve okul yönetimine yardımcı olmak için okul aile birliği adına para topladıkları ve okul aile birliği adına para toplama faaliyetinde bulunmalarının öğretmenlerin psikolojilerini etkidiği; velilerin, devletin ilköğretim okullarının bütün ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini ve okul aile birliği adına toplanan paraların nerelere harcandığını tam olarak bilmediklerini belirttikleri tespit edilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuç ve önerilerine yer verilmiştir.

Sonuçlar

1- Okul müdürlerinin görevlerini yaparken karşılaştıkları sorunlar sırasıyla, ilköğretim okullarının kendilerine ait bir bütçesinin olmaması, eğitimin finansmanıya aşırı ilgilenmek zorunda kalmaları, kalabalık sınıflar, velilerin bağış yapmak istememeleri, yardımcı personel yetersizliği, okulların fiziki yapı ve donanım yetersizliği, bürokratik sorunlar, velilerin aşırı ve gerçek dışı şikayetleri ve ailelerin ilgisizliğinden kaynaklanan sorunlardır.

2-. Devlet ilköğretim okullarının elektrik, su, doğalgaz ve personel (öğretmen, yönetici) giderleri finansmanının tamamını kendisi karşılamaktadır. Ayrıca önemli oranda bakım onarım, donatım, yardımcı hizmetli ve memur gibi personelin finansmanını da sağlamaktadır. Okul aile birliklerinin ise, temizlik malzemesi, boya badana, bakım onarım, kırtasiye sarf malzemesi, güvenlik, telefon faturaları, dersliklerin donatımı, bilgisayar ve fotokopi gibi araçların bakım onarımı ile yardımcı hizmetli gibi toplam sekiz (8) farklı gider kaleminin finansmanını sağladığı görülmektedir.

3- Okul aile birliğinin gelir kaynaklarını sırasıyla veli bağışları, kermes, çay partisi ve davetiye gibi sosyal faaliyetler, kantin kirası, salon kirası, veli olmayan vatandaşlardan elde edilen bağışlar, özel kurumlardan sağlanan nakdi /ayni bağışlar, kamu kurumlardan sağlanan nakdi /ayni bağışlar, kurs-etüt ücreti, SBS sınav ücreti, hurda satışı ve tiyatro gibi faaliyetlerden olmak üzere toplam on üç (13) farklı kalemin oluşturduğu görülmektedir.

4- Okul aile birliğinin faaliyetleri sonucunda aldığı ayni bağışlar ile bakım onarım, tadilat ve çevre düzenlemesi gibi yardımların kayıtlara yansıtılamadığı/yansıtılmadığı görülmektedir. Bu durum, ilköğretimin finansmanında okul aile birliklerinin ne kadar kaynak oluşturabildiğinin tam olarak anlaşılmasını

engellemektedir. Bu da okul aile birliği gelir kaynaklarının kayıt altına alınmasında sağlıklı bir sistemin devlet tarafından oluşturulamadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

5- Okul aile birliği gelir gider kayıtları birlik yönetimi yerine çoğunlukla okul yönetimi tarafından tutulmaktadır. Bu da okul aile birliği çalışmalarında okul aile birliği yönetiminin değil, okul yönetiminin oldukça etkin olduğunu ortaya koymaktadır.

6- Okul aile birliğinin faaliyetlerini yürütmesinde karşılaştığı en önemli sorunlardan biri yönetim kurulunun düzenli olarak toplanamamasıdır. Hem okul müdürleri hem de okul aile birliği başkanları okul aile birliğinin aksayan yönü olarak okul aile birliği yönetim kurulunun düzenli toplanamadığını, velilerin biri gelse diğerinin gelmediğini, bu nedenle de faaliyetlerinin düzenli yürümediğini belirtmektedirler.

7- Okul aile birliği eğitimin niteliğinin artırılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Okul aile birliğinin eğitimin niteliğinin artırılmasında daha çok fiziki yapı, donatım ihtiyacı ve akademik başarı üzerinde yoğunlaştığı; ancak sosyal-kültürel faaliyetlere ve ihtiyacı olan öğrencilere yönelik yardım faaliyetlerine yer vermediği/veremediği görülmektedir.

8- Okul aile birliklerinde, Okul Aile Birliği Yönetmeliğinin okul aile birliğinde birliğin görev ve yetkileri bölümünde belirtilen görevler içerisinde okulun finansman ihtiyacını karşılama boyutu çok ön plana çıkmaktadır.

9- Öğretmenler okul yönetimleri tarafından okul aile birliği adına para toplamaya teşvik edilmekte ve para toplamaya zorlanmaktadırlar. Öğretmenler okul aile birliği için para toplama işini kendilerinin bir görevi olarak görmediklerini belirtmektedirler. Öğretmenlerin para toplama işine karşı olmakla birlikte okul yönetimi ile ters düşmemek ve okul yönetimine yardımcı olmak için okul aile birliği adına para topladıkları anlaşılmaktadır.

10- Okul yönetimi tarafından para toplayan öğretmenin ihtiyaçları daha çabuk karşılanırken, bağış toplamayan öğretmenin ihtiyaçlarının karşılanmayabildiği, okul yönetimlerince para toplayan öğretmenin iyi, toplamayan ğretmen kötü ğretmen olarak algılandığı ve “ğretmen isterse veliden istediği kadar para alır, almıyorsa

istemediği için” şeklinde bir bakış açısının hakim olduğu ve bu durumun öğretmene karşı dile getirildiği görülmektedir.

11- Öğretmenlerin okul aile birliği adına para toplama faaliyetinde bulunmaları onların psikolojilerini etkilemektedir. Öğretmenler kendilerini öğretmen değil de birer veznedar gibi hissettiklerini, parayı okul için değil de kendileri için topluyormuş gibi bir hava oluştuğunu ve para toplama işinin öğretmenlik mesleği ile bağdaşmadığını ifade etmektedirler.

12-Okul aile birliklerinin para toplamasına bir kısım veliler karşı olmadıklarını çocuklarının daha iyi eğitim alması için bu bağışları yaptıklarını belirtirken, bir kısım veliler ise karşı olduklarını belirtmektedirler. Ayrıca, görüşlerine başvuru alan velilerin tamamı devletin ilköğretim okullarının bütün ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini belirtmektedirler.

13- Velilerin okul aile birliği adına toplanan paraların nerelere harcandığını tam olarak bilmedikleri tespit edilmiştir.

Öneriler

1- İlköğretim okullarına okulöncesi ve ortaöğretimde olduğu gibi harcama yetkisinin okul yönetimlerinde bulunduğu, öğrenci ve öğretmen sayıları dikkate alınarak ödenek ayrılmalıdır.

2- Okul aile birliklerinin sağladıkları finansman kaynağı okulun genel giderleri için değil eğitimin niteliğinin artırılması ile okulun sosyal-kültürel faaliyetleri için kullanılmalıdır.

3- Okul aile birlikleri okul yönetimlerinden tamamen bağımsız olmalı ve faaliyetlerinde okul yönetimi ve öğretmenler etkin değil birer danışılan olmalıdır.

4- Okul aile birliklerinin toplumun saygın bir sivil toplum kuruluşu olabilmesi için okul adına velilerden gönüllü/gönülsüz bağış toplayan ve okulun finansman ihtiyacını sağlamaya aracılık eden bir birlik görüntüsünden kurtarılması amacıyla mevzuatta gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

5- İlköğretim okullarının elde ettiği her türlü finansman kaynağının belgelendirilebildiği bir finansman kayıt modeli oluşturularak hesapların şeffaf olması sağlanmalıdır.

6- Velilere okul aile birliği faaliyetleri hakkında bilgilendirici seminerler düzenlenerek onların bu tür birliklerde istekli olarak görev almaları, okulu sahiplenmeleri ve okulun çalışmalarına katkıda bulunmaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adem, M. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:172, A.Ü. Basımevi, Ankara.
- Akça, Ş., (2002). *Ailelerin İlköğretim Kademesine Yaptıkları Eğitim Harcamaları(Ankara İli Örneği)* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akgün, N. (1996). *İlköğretim Amaçlarının Gerçekleştirilmesinde İlköğretim Okullarını Sahip Oldukları İnsan ve Madde Kaynakları*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Bolu.
- Akın, M.Ş. (2007). *Eğitimin Finansmanı*, Mephisto Yayıncılık, İstanbul.
- Altuntaş, Y.S. (2005). *İlköğretim Okullarının Finansman İhtiyacını Karşılama Düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Ayhan, O.H., (2007). *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, Sedar Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul.
- Balcı, A. (1997). *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, TDFO Yayınları, Ankara.
- Başaran, İ.E. (1982). *Temel Eğitim ve Yönetimi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Yayın No:112, Ankara.
- Burup, E. P. & Brimley, V. Jr. & Garfield, R. R. (1993). *Financing Education in a Climate of Change (Fifth Edition)*, Boston.
- Bülbül, A.S. (1988). *Dünya Eğitim Bunalımı ve Eğitimin Finansman Sorunu*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:21, Ankara.
- Ceylan, A., (2001). *İşletmelerde Finansal Yönetim*, Ekin Kitapevi Yayıncılık, Yedinci Baskı, Bursa.
- Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun (7072 SK. 22.01.2004), Resmi Gazete, Sayı:2531.
- Ercan, M.K., ve Ban, Ü., (2005). *Finansal Yönetim*, Gazi Kitapevi, İkinci Baskı, Ankara.

- Ersöz, S., Ban, Ü. (2003) *Finansal Planlama Sürecine Katkısı Açısından Üretim Sistemlerinin Uzman Sistemlerle Çözümlemesi ve Bir Uygulama*, Mevzuat Dergisi, Sayı:64, Ankara.
- Finansal Yönetim ve Finansal Raporlama, <http://www.atavizyon.com.tr> adresinden 17.11.2011 tarihinde alınmıştır.
- Harmancı, F.M., (2007). Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi, Balcı, A., (Editör). *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, Pegem-A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, ss: 35-54.
- Hesapcioğlu, M. (1991). *Eğitim Kuponları: Eğitimin Finansmanında Alternatif Bir Yaklaşım*, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 3, Sayfa:157-169, İstanbul.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu (222 SK. 05.01.1961). Resmi Gazete Sayı:10705 (Mükerrer). 12.01.1961.
- İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Web:<http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/iheb.html>. adresinden 15 Kasım 2011 tarihinde alınmıştır.
- Kale, M., (2011). Eğitimin Temel Kavramları., Karip E., (Editör)., *Eğitim Bilimine Giriş*, Pegem Akademi Yayıncılık, Dördüncü Baskı, Ankara. ss: 2-18.
- Karaarslan, E. (2005). *Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi*, Maliye Dergisi, Sayı:149, Ankara.
- Karakütük, K., (2011). Eğitimin Ekonomik Temelleri., Sönmez, V., (Editör)., *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayıncılık, Sekizinci Baskı, Ankara, ss: 157-190.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Nobel Dağıtım Ltd. Şt. Dokuzuncu Basım, Ankara.
- Kavak, Y., Ekinci, E. (1994). *Eğitimin Finansmanı Sorunu ve Maliyetlerin Azaltılmasına İlişkin Alternatif Stratejiler*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:10, Sayfa:65-72, Ankara.
- Kavak, Y., Ekinci, E. ve Gökçe, F (1997). *İlköğretimde Kaynak Arayışları*, Şafak Matbacılık, Ankara.
- Korkmaz, İ. (2005). İlköğretim Okullarının Karşılaştıkları Finansman Sorunları, *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, No:14, S.Ü. Basımevi, Konya.
- Koç, H. (2007). Eğitimin Finansmanı, *G.Ü. Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:20, Ankara.
- Kurul-Tural, N. (2002). *Eğitim Finansmanı*, Anı Yayıncılık, Ankara.

- Kümbetlioğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, Bağlam Yayıncılık, Ankara.
- MEB.(1998). Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Milli Eğitim Şuraları (1939-1996).
- MEB. (2004). Milli Eğitim Sayısal Veriler. Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birliği Yönetmeliği (Tebliğler Dergisi Haziran 2005), Resmi Gazete, Sayı: 25731 (Mükerrer), 31.05.2005.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 SK. 14.06.1973). Resmi Gazete, Sayı:14574 (Mükerrer), 24.06.1973.
- Nevşehir Milli Eğitim Müdürlüğü Bütçe ve Yatırım Şubesi Gelir Gider Dokümanları, 2011
- Moyer, R.C., Mcguigan, J.R, Kretlow, W.J, (1995). *Contemporary Financial Management*, West Publishing Company, Sixth Edition, New York.
- Öcal, U., (2008). *İşletme Finansı ve Finansal Yönetim*, Detay Yayıncılık, Üçüncü Baskı, Ankara.
- Öztürk, Ş. (2002). *İlköğretim Okullarının Finansman Kaynakları Ankara İli Polatlı İlçesi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sarpkaya, R. Ve Yılmaz, S., (2010). Eğitimin Temel Kavramları, Tanrıöğen, A., ve Sarpkaya, R. (Editörler). *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayıncılık, İkinci Baskı, Ankara, ss: 2-44.
- Şimşek, M. (Kasım 2007). *Okul Aile Birliklerinin Kuruluş, İşleyiş ve Hukuki Durumları*, Web: <http://www.alomaliye.com> adresinden 20.11.2011 tarihinde alınmıştır.
- Taş, A., (2011). Eğitimin Ekonomik Temelleri, Karip E., (Editör)., *Eğitim Bilimine Giriş*, Pegem Akademi Yayıncılık, Dördüncü Baskı, Ankara. ss: 227-260.
- T.C. 1982 Anayasası (2709 SK. 07.11.1982), Resmi Gazete Sayı:17863, (Mükerrer), 09.11.1982. Web :<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa /anayasa 61.htm> adresinden 15.11.2011 tarihinde alınmıştır.
- Telci, A.M., (2007). Rusya Eğitim Sistemi Eğitim Sistemi, Balcı, A., (Editör). *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, Pegem-A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, ss: 457-470.

- Tokgöz, E. (2004). *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi*. İmge Yayınevi, Yedinci Basım, Ankara.
- TSPAKB, (2011). *Finans Yönetimi*, Web: <http://www.tspakb.org> adresinden 21/12/2011 tarihinde indirilmiştir.
- Tural, K. N. (2002). *Eğitim Finansmanı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Tuzcu, G. (2004). *Eğitimin Finansman Gerekleri ve Boyutları*, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:163, Ankara.
- Tuzcu, G. (2006). *Eğitimde Vizyon 2023 ve Avrupa Birliğine Giriş Süreci*, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara.
- TUSİAD (2000). *Yüksek Öğretimin Finansmanı*, TUSİAD Sosyal İşler Komisyonu Raporu.
- Uçar, R., Uçar, İ.H. (2004). *Japon Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme:Çeşitli Açılardan Türk Eğitim Sistemi İle Karşılaştırma*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:1, Sayfa:1-17, Van.
- Ulubağ, H. (1998). *Türkiye'de 8 Yıllık Zorunlu İlköğretim. Türkiye'de ve Almanyada Eğitim Tartışmaları*, Hacettepe Taş Kitapçılık, Ankara
- Yıldırım, A., (2010). Eğitimin Ekonomik Temelleri., Tanrıöğen, A., ve Sarpkaya, R. (Editörler). *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayıncılık, İkinci Baskı, Ankara, ss: 191-217.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* Beşinci basım,Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, H. (2011). *İşletmelerde Finans Karar destek Sistemi*, Web: <http://www.sbe.deu.tr> adresinden 22/12/2011 tarihinde indirilmiştir
- Yolcu, H. (2007). *Türkiyede İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi*, Yayınlamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Ekonomisi Ve Planlaması Bilim Dalı Eğitim Ekonomisi Ve Planlaması Programı, Ankara.

EKLER

EK-1 . YÖNETİCİ MÜLAKAT FORMU

Görüşme No :

Görüşme Tarihi ve Saati :

Giriş

Merhaba, adım Mehmet Hilmi KOÇ Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İşletme Eğitimi programı yüksek lisans öğrencisiyim. İlköğretim kurumlarının finansmanında okul aile birliği modelinin incelenmesini konu alan bir araştırma yapmaktayım. Bu çalışmada ilköğretim okulu giderlerinin karşılanmasında, kamu bütçesi ve özel gelir kaynaklarının neler olduğunun ve Okul Aile Birliklerinin bu gelirlerin elde edilmesi ve kullanılmasındaki etkinliğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında okul yöneticiler, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve velilerle ile mülakat yapıyorum. Araştırma sonuçları yazılırken kişisel bilgiler kesinlikle raporda yer almayacaktır. Başlamadan önce bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Mülakatın yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. Şimdiden zaman ayırdığınız ve görüşlerinizi benimle paylaştığınız için teşekkür ederim.

MÜLAKAT SORULARI

1. Görevlerinizi yerine getirirken karşılaştığınız önemli finansal sorunlar nelerdir?
2. Sizin okulunuzdaki, okul aile birliğinin parasal kaynakları nelerdir?
3. Anayasamızı 42. maddesinde, ilköğretimin kız ve erkek bütün vatandaşlarımız için zorunlu ve devlet okullarında parasız olduğu belirtilmesine karşın, neden Okul Aile Birlikleri yoluyla kaynak yaratmak zorunda kalıyorsunuz?
4. Okulda velilerin, okul aile birliği bütçesine katkıda bulunması için ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?
- 5.Okul aile birliği gelir ve giderleri sizin okulunuzda nasıl ve kim veya kimler tarafından kayıt altına alınmaktadır.
- 6.Okul aile birliği bütçesinin denetimi okulunuzda nasıl yapılmaktadır?
7. Okul aile birliğine resmi ya da özel kurum veya kuruluşlar ile veli olmayan vatandaşlardan parasal katkı sağlamak için faaliyette bulunuyor musunuz? Eğer

bulunuyorsanız bu kişi ve kurumların okula sağladıkları katkıları hangi konularda ve ne ölçüde olmaktadır?

8. Yıllık giderlerinizin ne kadarını okul aile birliğinden karşılayabiliyorsunuz?

9. Okul yöneticisi olarak velilerden para toplamada karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Bu güçlükleri yenmek için neler yapıyorsunuz?

10. Okul Aile Birliğinde toplanan paralarla eğitimin niteliğini artırmak için ne tür çalışmalar yapmaktasınız?

11. Okul aile birliğini okulun finansmanına katkısı açısından sizce okul aile birliği yönetmeliğinde ne tür değişiklikler yapılmalıdır?

12. Size göre okul aile birliğinin aksayan yönleri nelerdir ve bu aksayan yönlerin düzeltilebilmesi için ne tür değişiklikler yapılmalıdır? Okul aile birliği faaliyetlerinin yürütülmesinde ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

13. Okul aile birliğini kaynakların artırılması için ne tür çalışmalar yapılabilir?

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz:

3. Yöneticilikteki Kıdeminiz:

4. Öğrenim Düzeyiniz:

EK 2. OKUL AİLE BİRLİĞİ BAŞKANI MÜLAKAT FORMU

Görüşme No :

Görüşme Tarihi ve Saati :

Giriş

Merhaba, adım Mehmet Hilmi KOÇ Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İşletme Eğitimi programı yüksek lisans öğrencisiyim. İlköğretim kurumlarının finansmanında okul aile birliği modelinin incelenmesini konu alan bir araştırma yapmaktayım. Bu çalışmada ilköğretim okulu giderlerinin karşılanmasında, kamu bütçesi ve özel gelir kaynaklarının neler olduğunun ve Okul Aile Birliklerinin bu gelirlerin elde edilmesi ve kullanılmasındaki etkinliğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında okul yöneticiler, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve velilerle ile mülakat yapıyorum. Araştırma sonuçları yazılırken kişisel bilgiler kesinlikle raporda yer almayacaktır. Başlamadan önce bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Mülakatın yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. Şimdiden zaman ayırdığınız ve görüşlerinizi benimle paylaştığınız için teşekkür ederim.

MÜLAKAT SORULARI

1. Sizin başkanlığını yaptığınız okul aile birliğinin parasal kaynakları nelerdir?
2. Okulda velilerin, okul aile birliği bütçesine katkıda bulunması için ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?
3. Okul aile birliği gelir ve giderleri nasıl ve kim veya kimler tarafından kayıt altına alınmaktadır.
4. Başkanlığını yaptığınız birlikçe toplanan paraları hangi giderler için harcamaktasınız
5. Birliğinizin bütçesinin denetimi nasıl yapılmaktadır?
6. Birliğinize resmi ya da özel kurum veya kuruluşlar ile veli olmayan vatandaşlardan parasal katkı sağlamak için faaliyette bulunuyor musunuz? Eğer bulunuyorsanız bu kişi ve kurumların okula sağladıkları katkılar hangi konularda ve ne ölçüde olmaktadır?
7. Okul Aile Birliği olarak toplanan paralarla okulunuzda eğitimin niteliğini artırmak üzere ne tür çalışmalar yapmaktasınız?
9. Okul aile birliğini okulun finansmanına katkısı açısından sizce okul aile birliği yönetmeliğinde ne tür değişiklikler yapılmalıdır?
10. Size göre okul aile birliğinin aksayan yönleri nelerdir ve bu aksayan yönlerin düzeltilmesi için ne tür değişiklikler yapılmalıdır?

11.Okul aile birliği faaliyetlerinin yürütölmesinde ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

12. Okul aile birliğini kaynakların artırılması için ne tür çalışmalar yapılabilir?

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz:

3. Öğrenim Düzeyiniz:

4. Mesleğiniz/yaptığınız iş:

5. Aylık ortalama gelir düzeyiniz kaç TL' dir ?

6. Kaç çocuğunuz var?

EK 3. ÖĞRETMEN MÜLAKAT FORMU

Görüşme No :

Görüşme Tarihi ve Saati :

Giriş

Merhaba, adım Mehmet Hilmi KOÇ Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İşletme Eğitimi programı yüksek lisans öğrencisiyim. İlköğretim kurumlarının finansmanında okul aile birliği modelinin incelenmesini konu alan bir araştırma yapmaktayım. Bu çalışmada ilköğretim okulu giderlerinin karşılanmasında, kamu bütçesi ve özel gelir kaynaklarının neler olduğunun ve Okul Aile Birliklerinin bu gelirlerin elde edilmesi ve kullanılmasındaki etkinliğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında okul yöneticiler, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve velilerle ile mülakat yapıyorum. Araştırma sonuçları yazılırken kişisel bilgiler kesinlikle raporda yer almayacaktır. Başlamadan önce bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Mülakatın yaklaşık yarım saat süreceğini tahmin ediyorum. Şimdiden zaman ayırdığınız ve görüşlerinizi benimle paylaştığınız için teşekkür ederim.

MÜLAKAT SORULARI

1. Okul aile birliğine adına alınan paraların toplanmasında siz sınıf öğretmeni/sınıf rehber öğretmeni olarak sınıfınızda nasıl bir çalışma yürütüyorsunuz?
2. Okulunuzda okul aile birliği için para toplamanız istenildiğinde, bunu göreviniz olarak benimsiyor musunuz? Ne düzeyde yapıyorsunuz?
3. Okulunuzda okul aile birliği için para toplamanız istenildiğinde, siz kendiniz ne hissediyorsunuz?
4. Okul aile birliği için para toplamak durumunda kalmanız sınıfınızdaki eğitsel ortamı nasıl etkilemektedir?
5. Öğretmenlerin sınıflardan para toplaması idare öğretmen ile ilişkilerini, sizce nasıl etkilemektedir?
6. Size göre eğitimin giderleri veliler tarafından karşılanmalı mıdır? Neden?

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz:
4. Branşınız:
5. Meslek Kıdeminiz:
6. Öğrenim Düzeyiniz:

EK 4. VELİ MÜLAKAT FORMU

Görüşme No :

Görüşme Tarihi ve Saati :

Giriş

Merhaba, adım Mehmet Hilmi KOÇ Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İşletme Eğitimi programı yüksek lisans öğrencisiyim. İlköğretim kurumlarının finansmanında okul aile birliği modelinin incelenmesini konu alan bir araştırma yapmaktayım. Bu çalışmada ilköğretim okulu giderlerinin karşılanmasında, kamu bütçesi ve özel gelir kaynaklarının neler olduğunun ve Okul Aile Birliklerinin bu gelirlerin elde edilmesi ve kullanılmasındaki etkinliğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında okul yöneticiler, öğretmenler, okul aile birliği başkanları ve velilerle ile mülakat yapıyorum. Araştırma sonuçları yazılırken kişisel bilgiler kesinlikle raporda yer almayacaktır. Başlamadan önce bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Mülakatın yaklaşık yarım saat süreceğini tahmin ediyorum. Şimdiden zaman ayırdığınız ve görüşlerinizi benimle paylaştığınız için teşekkür ederim.

MÜLAKAT SORULARI

1. Bir öğrenci velisi olarak, sizden okul aile birliği adına para istenmekte midir?
2. Velilerin eğitimin giderlerine katılımını doğru buluyor musunuz ?
3. Okul Aile Birliği de toplanan paraların toplam miktarı ve kullanıldığı alanlara ilişkin bilgiye sahip misiniz?
4. Okuldan okul aile birliği adına para istenildiğinde, veremediğiniz ya da vermek istemediğinizde, siz ve çocuğunuz nasıl bir yaptırımla karşılaşıyorsunuz? Öğretmenlerin/ yöneticilerin tavrı ne oluyor? Diğer öğrencilerin tepkisi oluyor mu?

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz:
3. Öğrenim Düzeyiniz:
4. Mesleğiniz/yaptığınız iş:
5. Aylık ortalama gelir düzeyiniz kaç TL'dir ?
6. Kaç çocuğunuz var?
7. Çocuklarınızın kaç tane öğrenim görüyor?

EK 5. MÜLAKAT KODLARI

Okul Müdürleri:

OM-01 : Erkek, yüksek okul mezunu, sınıf öğretmeni, 26 yıldır yönetici,

OM-02 : Erkek, lisans mezunu, sınıf öğretmeni, 16 yıldır yönetici,

OM-03 : Erkek, lisans mezunu, sınıf öğretmeni, 11 yıldır yönetici,

OM-04 : Erkek, yüksek okul mezunu, sınıf öğretmeni, 26 yıldır yönetici,

OM-05 : Erkek, yüksek okul mezunu, sınıf öğretmeni, 24 yıldır yönetici,

Öğretmenler:

Ö-1: Erkek, lisans mezunu, 2 çocuk sahibi, sınıf öğretmeni, 15 yıldır öğretmen

Ö-2: Bayan, lisans mezunu, 1 çocuk sahibi, sınıf öğretmeni, 9 yıldır öğretmen

Ö-3: Bayan, lisans mezunu, 2 çocuk sahibi, sınıf öğretmeni, 21 yıldır öğretmen

Ö-4: Erkek, lisans mezunu, 3 çocuk sahibi, türkçe öğretmeni, 18 yıldır öğretmen

Ö-5: Erkek, lisans mezunu, 2 çocuk sahibi, sınıf öğretmeni, 12 yıldır öğretmen

Ö-6: Erkek, lisans mezunu, 2 çocuk sahibi, sosyal bilgiler öğretmeni, 17 yıldır öğretmen

Ö-7: Bayan, lisans mezunu, 1 çocuk sahibi, sınıf öğretmeni, 15 yıldır öğretmen

Ö-8: Bayan, lisans mezunu, 2 çocuk sahibi, İngilizce öğretmeni, 9 yıldır öğretmen

Ö-9: Erkek, lisans mezunu, 2 çocuk sahibi, türkçe öğretmeni, 13 yıldır öğretmen

Ö-10: Bayan, lisans mezunu, 1 çocuk sahibi, sınıf öğretmeni, 8 yıldır öğretmen

Okul Aile Birliği Başkanı:

OABB-1: Erkek, ilkokul mezunu, karayollarından emekli, aylık geliri 1500 TL, 4 çocuk var bir çocuk okuyor, bir yıldır okul aile birliği başkanı.

OABB-2: Erkek, yüksekokul mezunu, polis, aylık geliri 2500 TL, 3 çocuk var üçü de çocuk okuyor, üç yıldır okul aile birliği başkanı.

OABB-3: Erkek, lise mezunu, memur, aylık geliri 2000 TL, 2 çocuk var bir çocuk okuyor, 1 yıldır okul aile birliği başkanı.

OABB-5: Erkek, yüksekokul mezunu, polis, aylık geliri 4500 TL, 4 çocuk var üç çocuk okuyor, 4 yıldır okul aile birliği başkanı.

Veliler:

V-1: Kadın, 38 yaşında, ev hanımı, ilkokul mezunu, aylık gelir 1500 TL, iki çocuk sahibi ikisi de öğrenim görüyor.

V-2: Kadın, 34 yaşında, ev hanımı, lise mezunu, aylık gelir belirtilemedi, iki çocuk sahibi ikisi de öğrenim görüyor

V-3: Kadın, 28 yaşında, ev hanımı, ilköğretim mezunu, aylık gelir 2500 TL, iki çocuk sahibi ikisi de öğrenim görüyor

V-4: Erkek, 45 yaşında, çiftçi , ilkokul mezunu, aylık gelir 3000 TL, iki torunu öğrenim görüyor.

V-5: Kadın, 32 yaşında, ev hanımı, ilköğretim mezunu, aylık gelir 1500 TL, iki çocuk sahibi ikisi de öğrenim görüyor

V-6: Kadın, 40 yaşında, ev hanımı, ilkokul mezunu, aylık gelir 1000 TL, üç çocuk sahibi ikisi öğrenim görüyor

V-7: Kadın, 38 yaşında, ev hanımı, ilkokul mezunu, aylık gelir 1300 TL, üç çocuk sahibi üçü de de öğrenim görüyor.

V-8: erkek, 37 yaşında, lisans mezunu, serbest meslek sahibi, aylık ortalama gelir 2.000 TL, 2 çocuk sahibi, 2'si de öğrenim görüyor

V-1: Erkek, 38 yaşında, öğretmen, lisans mezunu, aylık gelir 2500 TL, iki çocuk sahibi ikisi de öğrenim görüyor

V-10: kadın, 39 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı, düzenli bir geliri yok yardımlarla geçiniyor, 3 çocuk sahibi, 2'si öğrenim görüyor